

**POLSKIE TOWARZYSTWO
ANTROPOLOGICZNE**

**BIULETYN PTA NR 25
Grudzień 2022**

POLSKIE TOWADZYSTWO ANTROPOLOGICZNE

ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań

tel. 61 8295713 fax. 61 8295730

<http://www.ptantropologiczne.pl>

e-mail: pta@amu.edu.pl

Adres do korespondencji:

prof. dr hab. Jacek Tomczyk

ul. Wóycickiego 1/3, 01-938 Warszawa

***Z okazji nadchodzących świąt Bożego Narodzenia składamy
wszystkim Członkom i Sympatykom Polskiego Towarzystwa
Antropologicznego najlepsze życzenia. Zdrowia, radości i
spokojnego spędzenia czasu w gronie rodzinnym.
Niech Nowy Rok 2023 przyniesie wszystko to, co najlepsze dla
nas i naszych najbliższych.***

***Z najlepszymi życzeniami
Zarząd Polskiego Towarzystwa Antropologicznego***

POLSKIE TOWARZYSTWO ANTROPOLOGICZNE

ZARZĄD GŁÓWNY

Przewodniczący

prof. dr hab. Jacek Tomczyk

Zastępca przewodniczącego

dr hab. Marta Krenz-Niedbała, prof. ucz.

Sekretarz

dr Beata Cienkosz-Stepańczak

Skarbnik

dr Aleksandra Lisowska-Gaczorek

Członkowie Zarządu

dr hab. Zbigniew Czapla, prof. ucz.

dr hab. Łukasz Kryst, prof. ucz.

dr hab. Barbara Kwiatkowska, prof. ucz.

dr Aleksandra Pudło

dr Jacek Szczurowski

dr hab. Anita Szwed, prof. ucz.

dr hab. Małgorzata Waszak, prof. ucz.

KOMISJA REWIZYJNA

Przewodnicząca

dr hab. n med. Iwona Teul

Zastępca przewodniczącego

dr Agnieszka Tomaszewska

Członkowie

dr Justyna Andrzejewska

dr Joanna Rogóż

dr Aleksandra Stachoń

SĄD KOLEŻEŃSKI

Przewodniczący

dr Wioletta Nowaczewska

Członkowie

dr Maciej Mularczyk,

dr hab. Ewa Rębacz-Maron,

dr Wioletta Nowaczewska,

dr hab. Agnieszka Suder, prof. ucz.

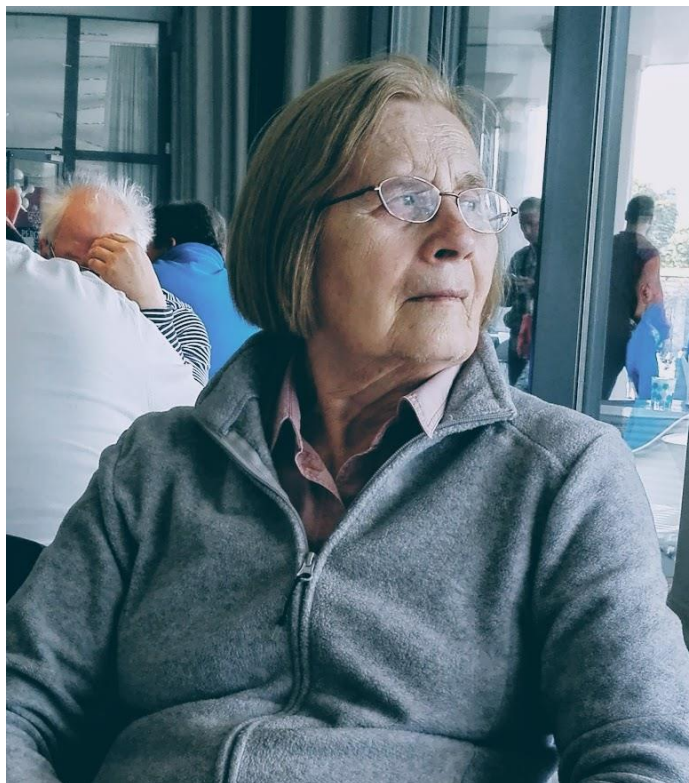
dr Jerzy Saczuk

RZECZNIK PTA

dr Aleksandra Pudło

ODESZLI OD NAS...

Profesor dr hab. Barbara Hulanicka (1936–2022)

Prof. dr hab. Barbara Hulanicka – przyszła na świat 18 kwietnia 1936 w Wilnie, jako najmłodsza córka Natalii i Józefa Dubowskiego. Zmarła 25 czerwca 2022 w Warszawie. Dzieciństwo przypadające na okres wojenny spędziła na Syberii, a potem wraz z innymi uchodźcami w Teheranie. Na terenie Iranu przebywała razem z siostrami i matką lekarką na skutek przymusowych przesiedleń Polaków z terenu ZSRR po utworzeniu armii generała Andersa. Jej ojciec walczył w tym czasie w randze kapitana w II Korpusie Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Po powrocie do Polski rodzina osiedliła się na Dolnym Śląsku: w najpierw w Wałbrzychu a potem we Wrocławiu.

Profesor Barbara Hulanicka ukończyła studia na Wydziale lekarskim Wrocławskiej Akademii Medycznej w roku 1958 roku. Jednocześnie była absolwentką Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1961 roku została zatrudniona przez prof. Adama Wankego w Zakładzie Antropologii Polskiej Akademii Nauk, z którym związana była zawodowo aż do osiągnięcia wieku emerytalnego. Przez wiele lat pełniła obowiązki kierownika Zakładu Antropologii. Jako profesor nauk biologicznych pracowała także w Uniwersytecie Wrocławskim w Instytucie Socjologii. Brała czynny udział w pracach Komitetu Antropologii PAN w Wydziale II- Nauk

Biologicznych i Rolniczych. Była również długoletnim członkiem m.in. Polskiego Towarzystwa Antropologicznego oraz European Anthropological Association. W 2013 roku stała się Honorowym Członkiem Polskiego Towarzystwa Antropologicznego.

Tematyka Jej prac badawczych była skoncentrowana głównie na związkach czynników środowiskowych z przebiegiem rozwoju ontogenetycznego. Była autorką i współautorką szeregu prac dotyczących wpływu stresu środowiskowego, w tym psychospołecznego, m.in. w rodzinach dysfunkcyjnych, na wiek i tempo dojrzewania dziewcząt pochodzących z różnych środowisk urbanistycznych oraz pionierką polskich badań knemometrycznych, w których zastosowała zmiany długości podudzia jako miarę tempa rozwoju w okresie wzrastania.

Cześć Jej pamięci!

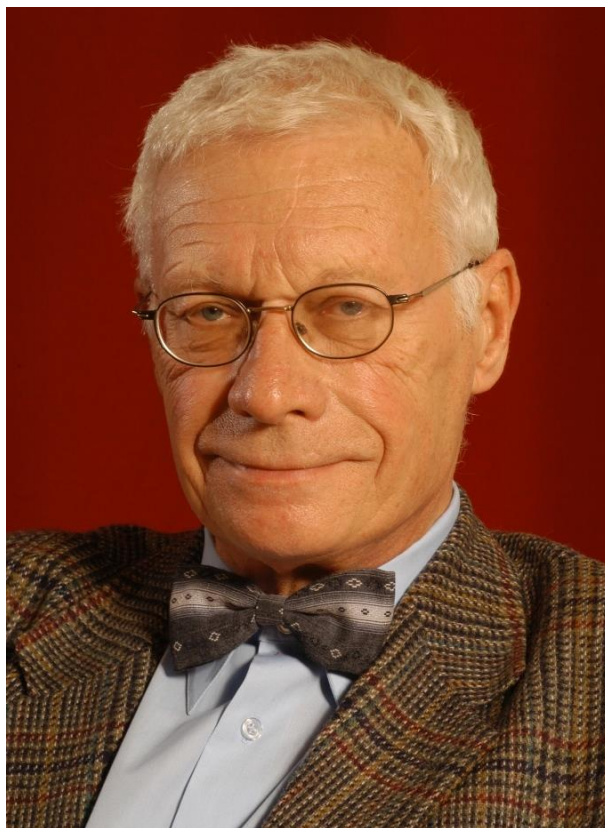
Zarząd oddziału wrocławskiego PTA dziękuje pani dr hab. Annie Ziolkiewicz-Wichary za wsparcie i pomoc w tworzeniu notki biograficznej oraz za zgodę na publikację fotografii.

... jeszcze garść osobistej zadumy:

Profesor Hulanicką poznałam dopiero w roku 2007, właśnie w okresie, w którym pełniła ona funkcję Dyrektora Zakładu Antropologii PAN. Przyjmowała mnie do pracy w Zakładzie a potem opiekowała się mną a czasem i całą moją rodziną przez kilka kolejnych lat. Basia – bo tak kazała się nazywać wszystkim, którzy mieli z nią bliższe kontakty – była człowiekiem niezwykle serdecznym. Wspólnie z mężem, profesorem Andrzejem Hulanickim udzielała pomocy osobom internowanym w trakcie stanu wojennego. Jej dom był stale otwarty dla rodziny, bliższych i dalszych znajomych a czasem i zupełnie nieznajomych, którzy potrzebowali wsparcia. Zawsze pamiętać będę długie wieczory przy herbacie, kiedy dzieliła się historiami z Syberii i Teheranu opowanymi z perspektywy kilkuletniej dziewczynki, którą wówczas była. Pamiętać też będę smak wspólnej kawy i śniadaniowych grzanek, a przede wszystkim jej wyjątkowo ciepły uśmiech.

Anna Ziolkiewicz-Wichary

Profesor dr hab. Tadeusz Bielicki (1932–2022)

Prof. dr hab. Tadeusz Bielicki – antropolog, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk, członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności, wieloletni dyrektor Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu, przewodniczący Wydziału II Nauk Biologicznych PAN, członek Prezydium PAN, twórca szkoły naukowej Analiz Czynnikowych Stratyfikacji Społecznej z pogranicza biologii człowieka i nauk społecznych, *doktor honoris causa* Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, zmarł 20 czerwca 2022 roku w Warszawie. Tadeusz Bielicki urodził się 28 marca 1932 roku w Warszawie. Zaraz po maturze, w 1950 roku, rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim, na Wydziale Biologii. Zostały one jednak przerwane w 1953 roku, kiedy spędził 6 miesięcy w areszcie na Mokotowie z zarzutami politycznymi. W 1954 roku pozwolono mu wznowić studia, ale na innym uniwersytecie. Wybrał Wrocław – „stolicę” ówczesnej polskiej antropologii, gdzie, w budynku dawnego konwiktu pw. św. Józefa przy ul. Kuźniczej 35, siedzibie Zakładu Antropologii PAN i Katedry Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego, prężnie działali profesor Jan Mydlarski (1892–1956), dr hab. Adam Wanke (1906–1971) – obaj uczniowie dawnej Szkoły Lwowskiej, doc. Wanda Stęślicka (1907–2001) oraz doc. Halina Milicerowa (1907–1995).

Tytuł magistra Tadeusz Bielicki otrzymał w 1956 roku, na podstawie pracy „Charakterystyka antropologiczna wybranych powiatów oraz kilka uwag metodycznych” (pod kierunkiem prof. Jana Mydlarskiego). Stopień doktora n. przyr. uzyskał w czerwcu 1959 roku na podstawie rozprawy „Zagadnienie tak zwanych ras czystych” (pod kierunkiem prof. Adama Wanke). W czerwcu 1968 roku Rada Wydziału Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego nadała mu stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy „Niektóre związki zwrotne w procesie ewolucji Hominidae” (*Materiały i Prace Antropologiczne*, 1969). Tytuł profesora uzyskał w 1978 roku.

Lista Jego funkcji i zaszczytów jest długa: dyrektor Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu (1971–2001); zastępca przewodniczącego Wydziału II Nauk Biologicznych PAN (1990–1997); przewodniczący Wydziału II Nauk Biologicznych PAN (1999–2002); członek korespondent PAN (1983); członek rzeczywisty PAN (1996); członek korespondent PAU (1997); wiceprezes European Anthropological Association (1992–1996); członek honorowy Greckiego Stowarzyszenia Antropologów; członek honorowy Polskiego Towarzystwa Antropologicznego (1999); członek Prezydium PAN (1999–2006); członek Komitetu Etyki w Nauce; członek Komitetu Antropologii PAN (1970–2015); członek Komitetu Biologii Ewolucyjnej i Teoretycznej PAN; członek Komitetu Biologii Środowiskowej i Ewolucyjnej PAN (2016-); *doktor honoris causa* Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie (2002).

U progu swej działalności naukowej Tadeusz Bielicki zajął się najbardziej kontrowersyjnym zagadnieniem ówczesnej polskiej antropologii, a mianowicie uzasadnieniami systemu typologii rasowej, sformułowanego przez tzw. Lwowską Szkołę Typologii Rasowej (zapoczątkowaną przez Jana Czekanowskiego), zwaną też później Polską Szkołą Antropologiczną. W kilku publikacjach (m.in. praca doktorska oraz monografia „Typologiczna i populacyjna koncepcja rasy” – *Materiały i Prace Antropologiczne*, 1961), przeprowadził krytykę systemu opartego na założeniu kompleksowego dziedziczenia cech, wykazując jego bezpodstawność genetyczną, abiologizm i subiektywizm. Jego artykuł „*Some possibilities for estimating inter-population relationship on the basis of continuous traits*”, opublikowany na łamach *Current Anthropology* w 1962 roku (wraz z artykułem rodzimego adwersarza – zwolennika typologii), wywołał szeroką międzynarodową debatę, w której pisemnie, jako komentarze do obu prac, uczestniczyło kilkunastu wybitnych antropologów ze świata. Wspomniana praca była potem wielokrotnie cytowana w literaturze amerykańskiej.

Po doktoracie, przez 10 miesięcy (lata 1959–1960), Tadeusz Bielicki przebywał na Uniwersytecie Kalifornijskim w Los Angeles (UCLA) na stażu podoktorskim Fundacji Rockefellera u prof. Josepha B. Birdsella (1908–1994). Pobyt na UCLA skierował zainteresowania profesora Bielickiego na genetykę populacyjną. W tej dziedzinie przeprowadził

interesujące badania nad brachycefalizacją (krótkogłowieniem), do której doszło w Europie Środkowej, jak wykazał, na skutek doboru naturalnego – większego sukcesu rozrodczego krótkogłowców. Wykorzystanie dużych materiałów populacyjnych, zebranych jeszcze przez prof. Mydlarskiego, było pomysłowe i finezyjne. Zagadnieniu temu poświęconych było kilka prac naukowych, a wspólna praca wraz z prof. Zygmuntem Welonem „*The operation of natural selection on human head form in an East European population*”, opublikowana na łamach *Homo* w 1964 roku, zyskała szeroki rozgłos, cytowana była przez wielu autorów i dwukrotnie przedrukowana w Stanach Zjednoczonych w 1964 i 1971 roku.

Następnym kierunkiem zainteresowań badawczych Tadeusza Bielickiego były zagadnienia związane z ewolucją człowieka. Poświęcił im zarówno prace teoretyczne, np. rozprawa habilitacyjna, jak i popularnonaukowe. Zainspirowany teorią Magorooha Maruyamy (1963) o systemach cybernetycznych wzmacniających odchylenia, działających na zasadzie dodatnich sprzężeń zwrotnych, Profesor wpadł na pomysł zastosowania tego modelu do wyjaśnienia mechanizmu ewolucji istot człowiekowatych. Swą rozprawą „Niekótre zwiázki zwrotne w procesie ewolucji Hominidea” (*Deviation-amplifying cybernetic systems and hominid evolution*) zainteresował światowej sławy południowoafrykańskiego paleoantropologa Phillipa V. Tobiasa (1925–2012), który w swej książce „*The Brain in Hominid Evolution*” (Columbia University Press, 1971) poświęcił koncepcji Bielickiego sporo uwagi. Mechanizm ewolucji mózgu hominidów będzie znajdować się w kręgu zainteresowań profesora Bielickiego przez dłuższy czas. Wraz z prof. Konradem Fiałkowskim (informatykiem i pisarzem fantastyki naukowej), opublikuje później książkę „*Homo przypadkiem sapiens*” (PWN, 2008), w której autorzy spekulowali, że wzrost objętości mózgu *Homo erectus* (preadaptacja do rozwoju umysłu), był skutkiem ubocznym uporczywych polowań na zwierzynę opartych na biegu wytrzymałościowym w stepowiejącym środowisku afrykańskiej sawanny.

W latach 70. Jego badania koncentrowały się głównie na analizie tempa wzrastania i dojrzewania w okresie pokwitania. Wyniki longitudinalnych badań ontogenetycznych prowadzonych przez zespół Profesora, skupiających się na problematyce z pogranicza rozwoju osobniczego i genetyki, zaowocowały szeregiem wysoko cytowanych publikacji naukowych. W cyklu tych prac (np. „*Skeletal maturity at onset of the adolescent growth spurt and at peak velocity for growth in height...*”, *Annals of Human Biology* [1991] opublikowanej z prof. Rolandem Hausie i dr. Jarosławem Koniarkiem), Tadeusz Bielicki wysunął i empirycznie potwierdził hipotezę, iż skok pokwitaniowy (nagle przyspieszenie wzrostu całego ciała) może rozpocząć się na dowolnym poziomie dojrzałości szkieletowej w zakresie zwykle obserwowanym w wieku chronologicznym, natomiast szczyt tempa wzrostu (ang. Peak Height Velocity) występuje w

zakresie dojrzałości szkieletowej znacznie bardziej ograniczonym niż ten, w którym może nastąpić start.

Profesor Bieliński najbardziej jednak będzie znany z antropologicznych badań stratyfikacji społecznej (biologicznych skutków rozwarstwienia społecznego, przemian sekularnych zależnych od poziomu życia danych grup społecznych i wskaźników dobrostanu biologicznego współczesnej populacji Polski). Był twórcą szkoły naukowej Analiz Czynnikiowych Stratyfikacji Społecznej, stojącej na pograniczu biologii człowieka i nauk społecznych. Zainspirowany pionierskimi pracami prof. Haliny Milicerowej na ten temat, od 1980 roku Jego zainteresowania przesunęły się w kierunku wykorzystania danych o wysokości ciała, wieku menarche, częstości występowania otyłości i wskaźnikach przedwczesnej umieralności wśród dorosłych, do analiz nierówności klas społecznych w poziomie życia oraz międzypokoleniowych zmian wielkości tych nierówności.

Mimo, że w szeregu prac Tadeusz Bieliński z zespołem dowiedli istnienia istotnych różnic społecznych w wybranych cechach biologicznych, Profesor zawsze wyrażał pogląd, że stan bezklasowości społeczeństwa we współczesnym świecie jest osiągalny, aczkolwiek w sensie stopniowego zanikania – po raz pierwszy w całych po-neolitycznych dziejach ludzkości – różnic między klasami i warstwami społecznymi pod względem dobrostanu biologicznego jednostek. Jednocześnie w swoich publikacjach (np. w pracy „Body height and upward social mobility”, opublikowanej w *Annals of Human Biology* [1983] wraz z prof. Januszem Charzewskim), Profesor dostarczył dowodów na poparcie hipotezy, że we współczesnych społeczeństwach warstwowych mobilność społeczna w górę i w dół jest selektywna ze względu na wysokość ciała: Wśród męskich par rodzeństwa, w których bracia różnili się zarówno wykształceniem, jak i wzrostem, odsetek par, w których wyższe rodzeństwo było lepiej wykształcone był znacznie wyższy niż odsetek par, w których wyższe rodzeństwo było gorzej wykształcone.

W cyklu prekursorskich prac opartych na unikatowych ogólnopolskich materiałach antropometrycznych poborowych (19-letnich mężczyzn), profesor Bieliński wraz z zespołem wykazali istnienie trendów sekularnych wysokości ciała i wskaźnika względnej masy ciała (BMI) oraz określili samoistny, stratyfikujący wpływ poszczególnych czynników środowiska społecznego na wysokość ciała, a zatem domyślnie, na standard życiowy rodzin. W swych badaniach wielokrotnie wykazywał, że okresy gwałtownych zmian społeczno-ekonomicznych (takich jak transformacja ustrojowa rozpoczęta w Polsce na przełomie lat 80. i 90.), zmieniają w sposób dramatyczny obraz nierówności społecznych w kraju. Ostatnia publikacja Tadeusza Bielińskiego („Social class-specific secular trends in height among 19-year old Polish men...” z *Economics & Human Biology* [2020], napisana ze współautorkami tego wspomnienia: MŁD, HK, AL, AS), udokumentowała intensywność dodatniego trendu sekularnego wysokości ciała ponad

134 tysięcy 19-latków zbadanych w latach 1965–2010, we wszystkich homogenicznych grupach społeczno-zawodowych, jednakże o różnym natężeniu w poszczególnych grupach. Autorzy tej pracy podkreślali, iż pomimo wyraźnie zmniejszających się dystansów społecznych pomiędzy skrajnymi grupami społeczno-ekonomicznymi, społeczne gradienty wysokości ciała, pomimo poprawy standardów życia całego społeczeństwa, pozostały wyjątkowo trwałe i niezmienione przez blisko pół wieku.

Dorobek naukowy Tadeusza Bielickiego liczy ok. 150 prac i artykułów naukowych, z których wiele uzyskało rozgłos międzynarodowy. Opracował hasła do „Małego Słownika Antropologicznego” (I wyd. 1969; II wyd. 1976, którego był redaktorem naukowym) oraz rozdziały do „Biologii XX wieku” (Wiedza Powszechna, 1971). Na konferencji UNESCO w Moskwie, był jednym z 22 naukowców – współautorów, którzy sporządzili i w 1964 roku jednogłośnie przyjęli 13-punktową „Deklarację ws. ras i uprzedzeń rasowych” – jedynym uczonym z Polski, i jednym z dwóch z całej Europy Środkowo-Wschodniej, zaproszonych do pracy nad tym dokumentem. Był też założycielem i redaktorem naczelnym czasopisma *Studies in Physical Anthropology* (1975–1990), wydawanego w języku angielskim, które uzyskało międzynarodową renomę.

W trakcie swej długiej kariery zawodowej, profesor Bielicki inicjował i brał udział w licznych programach badawczych znanych w kraju i za granicą oraz do dziś opracowywanych naukowo. Na szczególną uwagę zasługują: longitudinalne badania wrocławskiej młodzieży szkolnej, badania bliźniąt wrocławskich, genetyczne badania rodzin, badania poborowych, badania kohortowe rozwoju dzieci i młodzieży (tzw. antropologiczne zdjęcia ludności Polski), badania oceny kondycji biologicznej ludności Wrocławia w wieku aktywności zawodowej (we współpracy z Dolnośląskim Centrum Medycznym DOLMED) i wiele innych.

Profesor Bielicki aktywnie uczestniczył w pracach dwóch dużych towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Antropologicznego oraz European Anthropological Association. Nawiązał owocną współpracę z wieloma ośrodkami zagranicznymi, m.in. z prof. Robertem Maliną, z Teksaskiego Uniwersytetu w Austin, prof. Stanley Ulijaszkiem z Uniwersytetu w Oksfordzie, a także z prof. Rolandem Hauspie i prof. Charlesem Suzanne z Wolnego Uniwersytetu w Brukseli. Wielokrotnie był uczestnikiem kongresów międzynarodowych, w sumie w ponad 20 krajach, często jako prelegent na sesjach plenarnych. Za wybitne osiągnięcia na polu nauki i jako wyraz uznania dla Jego działalności naukowej i organizacyjnej, profesor Bielicki został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Mimo, że profesor Bielicki przez nieomal całe zawodowe życie był związany z Polską Akademią Nauk, miał też doświadczenie dydaktyczne. W latach 1967–1968 wykładał jako wizytujący profesor na Washington State University. Przez ponad 20 lat prowadził wykłady

monograficzne z antropologii na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, które cieszyły się rekordową frekwencją i gromadziły studentów różnych specjalności, nie tylko biologów. (Pierwsza autorka tego wspomnienia [KAK] dwukrotnie, będąc jeszcze studentką UW i będąc już studentką UAM, w nich uczestniczyła). Przebywał też jako wizytujący profesor na Vrije Universiteit w Brukseli w Belgii (1989) i na University of Texas w Austin (1991). Był recenzentem prac doktorskich, recenzentem i superrecenzentem prac habilitacyjnych oraz recenzentem wniosków o tytuł profesora.

Profesor Bielicki był również znakomitym popularyzatorem wiedzy. Umiejętność logicznego, syntetycznego przedstawiania koncepcji naukowych i obiektywnego ich uzasadniania, w połączeniu z doskonałym językiem, czyniło Jego prace wyjątkowo atrakcyjnymi. Miał, jak sam z dozą humoru napisał, „żenującą u naukowca, skłonność do upatrywania w życiu sytuacji tajemnych nie poddających się wyjaśnieniom scjentyistycznym” (2000). Liczne wywiady udzielane popularnym dziennikom i tygodnikom takim jak Gazeta Wyborcza, Polityka, Wprost, Newsweek, a nawet Computerland, przybliżały poglądy Profesora szerokiemu gronu czytelników. Był też jednym z tłumaczy i autorem przedmowy do polskiego wydania bestsellerowej popularno-naukowej książki Desmonda Morrisa „Naga małpa” (1974, 1997) – rozprawie o naturze ludzkiej.

W rozprawie „Światopogląd naukowy i naczelne wartości ludzkiego życia: harmonia czy dysonans?” ([w:] *Wizje człowieka i społeczeństwa w teoriach i badaniach naukowych*, 1984), czy artykułach opublikowanych w miesięczniku Znak, np. „O zoologicznej wizji człowieka, czyli krótka rozprawa o pysze” (2001) i „O przewidywaniu apokalipsy kilka wynurzeń antropologa” (1999), porusza problem zaspakajania potrzeby sensu życia. Szukał też istoty człowieczeństwa. Od 1983 roku, przez niemal 20 lat, był uczestnikiem, dyskutantem i prelegentem Multidyscyplinarnego Zespołu Uniwersytetu Warszawskiego i Państwowego Muzeum Archeologicznego do Badań nad Osobliwością Natury Gatunkowej Człowieka. Wielce go oburzały tezy socjobiologii Edwarda O. Wilsona (wywodzenie ludzkiego zachowania z „egoizmu” genów), która, jak twierdził Bielicki, „*uzwierzęcała*” obraz ludzkich zachowań społecznych... *usiłując obedrzeć człowieka z subiektywnego poczucia zdolności do działań „szlachetnych”, bezinteresownych*. W szeregu rozmowach-wywiadach (np. książki „Patrzeć trochę dalej”, 1982; „Zrozumieć świat”, 1988) i artykułach (np. „O pewnej osobliwości człowieka jako gatunku” – *Kosmos*, 1990) wskazywał, że jedną z najostrzejszych granic behawioralnych między człowiekiem a podludzkimi naczelnymi jest unikatowa ludzka zdolność do ucieczki od tzw. zasady „maksymalizacji *fitness*” (łączego dostosowania; miara sukcesu reprodukcyjnego jednostek). Ogłosił słynny „Manifest” (2003), zwany styczniowym, który doczekał się zresztą błyskotliwej riposty ze strony Karola Sabatha (1963–2007) – innego, wybitnego popularyzatora zagadnień ewolucji.

Profesor Bielicki, jako dyrektor Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu, wkładał wiele pracy w rozwój kadry naukowej. Seminaria z Jego udziałem, podczas których referowane i dyskutowane były prace indywidualne i zespołowe oraz przyszłe plany badawcze zakładu, były prawdziwymi „burzami mózgow”. Dyskusje naukowe z udziałem Profesora, pozwalały dostrzec przysłowiowe światełko w tunelu w trudnej często interpretacji zjawisk biologicznych. Dyskusje te zwykle przeciągały się do późnych godzin wieczornych, i na ogół nie ograniczały się tylko do terenu zakładu, ale nieraz przenosiły się również na łono natury.

Profesor Tadeusz Bielicki był i pozostanie dla nas wybitnym antropologiem o ogromnej inwencji twórczej i wysokim kunszcie prezentowania osiągnięć naukowych. Był perfekcjonistą w tym co robił i indywidualistą, często przez to uciążliwym, ale końcowe efekty zawsze wynagradzały wcześniejszy trud. Obdarzony charyzmą, błyskotliwy, wymagający i krytyczny, w środowisku naukowym cieszący się zawsze wielką estymą, był niedościgłym wzorem do naśladowania, dla wielu z nas – Mistrzem antropologii. Choć z przyczyn zdrowotnych, i po poważnej operacji, w pewnym momencie wycofał się z życia publicznego, pozostał aktywny naukowo – analizował wyniki badań, współtworzył prace, dyskutował ze współautorami, a także wyjątkowo mocno interesował się losami i wspierał członków swego dawnego zespołu.

Pożegnaliśmy profesora Tadeusza Bielickiego na Starych Powązkach 1. lipca 2022 roku. Dołączył do grona tych kolegów po fachu – profesorów antropologii – którzy odeszli przed Nim. Wśród nich: Elżbieta Rogucka (1941–2001), Janusz Charzewski (1938–2003), Andrzej Wierciński (1930–2003), Zygmunt Welon (1924–2005), Tadeusz Krupiński (1930–2007), Krzysztof Kaczanowski (1938–2016), Jan Strzałko (1943–2016), Teresa Łaska-Mierzejewska (1931–2016), Maria Chrzanowska (1938–2021), Napoleon Wolański (1929–2022).

Żegnaj Tadeuszu, Mistrzu, Mentorze, Przyjacielu – będzie nam Ciebie brakowało.

*Katarzyna A. Kaszycka, Monika Łopuszańska-Dawid
Alicja Szklarska, Anna Lipowicz, Halina Kołodziej*

PIERWODRUK:

Kaszycka, Katarzyna A. et al., 2022, Professor Tadeusz Bielicki (1932–2022). **NAUKA**, #3/
Oct. 2022. ISSN 1231-8515. <<http://nauka-pan.pl/index.php/nauka/article/view/979>>.

Profesor dr hab. Tadeusz Bielicki (1932–2022)

Profesor Tadeusz Bielicki urodził się 28 marca 1932 r. w Warszawie. Jego rodzice pochodzili ze szlacheckich rodzin ziemiańskich. Do 1944 i po 1948 r. mieszkał w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej ukończył szkołę podstawową na tajnych kompletach. Po upadku Powstania Warszawskiego czasowo znalazł się na Śląsku, gdzie kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum Męskim w Bielsku Białej. Po powrocie do Warszawy w 1950 roku ukończył szkołę średnią w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego. W tym samym roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim. W 1953 roku za antykomunistyczne wystąpienia spędził pół roku w areszcie na Mokotowie przy ul. Rakowieckiej. Po wyjściu z aresztu pozwolono Mu wznowić studia lecz poza Warszawą.

W 1956 stał się absolwentem Uniwersytetu Wrocławskiego. Stopień doktora nauk przyrodniczych uzyskał w czerwcu 1959. W 1968 roku otrzymał stopień doktora habilitowanego. Od 1978 pracował naukowo jako profesor zwyczajny.

Profesor Bielicki na swojej drodze naukowego wznostania zaznaczył wiele kluczowych miejsc m. in. jako członek korespondent PAN (1983), członek rzeczywisty PAN (199G), członek korespondent PAU (1997), długoletni Dyrektor Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu, przewodniczący Wydziału Nauk Biologicznych PAN (od 1999), członek Nowojorskiej Akademii Nauk. Był także członkiem honorowym Greckiego Towarzystwa Antropologicznego, wiceprzewodniczącym European Anthropological Association, stypendystą Fundacji Rockefellera, stażystą University of California w Los Angeles oraz Visiting Professor w Washington State University, Wrije Universiteit Brussel, University of Texas w Austin. Ponadto był uczestnikiem kilkudziesięciu kongresów Polskich oraz międzynarodowych. Swoją niekwestionowaną pozycję ekspercką wzmocnił, jako współautor „Deklaracji w sprawie Ras i Rasizmu” UNESCO. W 2002 profesor Tadeusz Bielicki został uhonorowany tytułem doktora honoris causa Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

Profesor Bielicki był autorem wielu pionierskich i cytowanych na całym świecie prac badawczych z zakresu typologii antropologicznej, społecznych uwarunkowań wznostania i dojrzewania, stratyfikacji społecznej badanej metodami antropologicznymi. Był znanym autorem badań nad społecznym i regionalnym zróżnicowaniem przedwczesnej umieralności dorosłych, nad społecznymi uwarunkowaniami otyłości oraz autorem prac dotyczących zmienności człowieka współczesnego. W sferze jego zainteresowań naukowych mieściły się także teoretyczne rozważania dotyczące mechanizmów adaptacyjnych oraz kierunków ewolucyjnych w procesie antropogenezy.

W latach 1998–2004 kierował pracami badawczymi, finansowanymi przez ówczesny KBN: „Narastanie otyłości wśród ludności wielkomiejskiej: trendy międzypokoleniowe, zmiany z

wiekem, kontrasty społeczne” oraz „Biologiczne skutki transformacji społeczno-gospodarczej w Polsce na podstawie badań poborowych”.

Od lat 80. brał udział w pracach Multidyscyplinarnego Zespołu Uniwersytetu Warszawskiego i Państwowego Muzeum Archeologicznego do Badań nad Osobliwością Natury Gatunkowej Człowieka. Na co dzień w swych naukowych rozważaniach był ostrym przeciwnikiem redukcyjnego poglądu Edwarda O. Wilsona na temat socjobiologii ludzkich zachowań. Niejednokrotnie wskazywał na behawioralne granice między człowieczeństwem, a naturą zwierzęcą, wdając się w liczne naukowe polemiki zarówno z polskimi jak i zagranicznymi naukowcami. Przebogaty dorobek naukowy profesora Tadeusza Bielickiego pozwala tytułować Go twórcą polskiej szkoły antropologii społecznej.

Profesor Bielicki był również znakomitym popularyzatorem szeroko rozumianej wiedzy biologicznej i społecznej w Polsce. Jego wystąpienia i komentarze medialne oraz artykuły w znanych tygodnikach, a także w poczytnej prasie codziennej cechowały się przejrzystością, zwięzłością, obiektywizmem a nade wszystko z doskonałym językiem, co automatycznie przykuwało uwagę każdego słuchacza, czytelnika i potencjalnego adwersarza. Profesor Tadeusz Bielicki zmarł 20 czerwca 2022 w Warszawie.

Cześć Jego Pamięci!

Zarząd oddziału wrocławskiego PTA dziękuje pani dr hab. Monice Łopuszańskiej-Dawid, prof. AWF za wsparcie i pomoc w tworzeniu notki biograficznej oraz za zgodę na publikację fotografii. Do opracowania wykorzystano m.in. publikację: Kaszycka K., Łopuszańska-Dawid M., Szklarska A., Lipowicz A., Kołodziej H. 2022. Profesor Tadeusz Bielicki (1932–2022). *Nauka* 3:185–192, DOI:10.24425/nauka.2022.142916

dr Paweł Dąbrowski

Profesor dr hab. Ryszard Przewęda (1926-2022)

W dniu 22 czerwca 2022r. zmarł prof. dr hab. Ryszard Przewęda, wybitny teoretyk wychowania fizycznego, uhonorowany najwyższym odznaczeniem Uczelni, Medalem „Za zasługi dla Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie”, Członek Polskiego Towarzystwa Antropologicznego Oddziału Warszawskiego.

Profesor Przewęda był związany z AWF w Warszawie od niemal początku jej działalności po wojnie. Najpierw jako student, później jako nauczyciel akademicki w Katedrze Teorii Wychowania Fizycznego. Niestrudzenie służył swej *Alma Mater*, jako niezastąpiony mentor. Studiował w Akademii w latach 1947–1951, uzyskując tu kolejne stopnie zawodowe i tytuły naukowe (mgr 1952, dr 1961, dr hab. 1986) – po tytuł profesora nauk o kulturze fizycznej (1989). Jako dydaktyk i naukowiec poświęcił AWF Warszawa ponad 60 lat. Pełnił w Uczelni wiele funkcji, był kierownikiem zakładu, katedry, prodziekanem, dziekanem Wydziału Wychowania Fizycznego i wielokrotnie prorektorem ds. nauki.

Profesor był jedną z najwybitniejszych postaci w środowisku naukowym kultury fizycznej, autorem wielu prac oryginalnych i krytycznych syntez. Swoimi badaniami na temat rozwoju somatycznego i motorycznego wybitnie wzbogacił wiedzę z tego zakresu, przyczyniając się do

umocnienia tożsamości poznawczej nauk o kulturze fizycznej. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Polskiego Towarzystwa Naukowego Kultury Fizycznej. Należał do Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Dwie kadencje pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Nauk o Kulturze Fizycznej PAN.

Położył również znaczące zasługi w dziedzinie międzynarodowego ruchu edukacyjnego w zakresie kultury fizycznej – był przez prawie dwie dekady w zarządzie Międzynarodowego Stowarzyszenia Wychowania Fizycznego (FIEP). W uznaniu zasług został uhonorowany tytułem członka honorowego tego Stowarzyszenia (1992). Współpracował z Międzynarodową Radą Nauk o Wychowaniu Fizycznym i Sporcie (CIEPSS). W efekcie, został powołany przez Sekretariat UNESCO w skład zespołu przygotowującego program I Światowej Konferencji Ministrów Sportu i Edukacji w Paryżu.

Jego dorobek naukowo-dydaktyczny i wychowawczy doceniono wieloma wysokimi odznaczeniami państwowymi, m.in.: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Brązowym Medalem „Za zasługi dla Obronności Kraju”, Złotą Odznaką Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej, Odznaką 1000-lecia Polski; a także tytułem Doktora Honoris Causa krakowskiej AWF (2002). Od czasów lat studenckich głęboko angażował się w społeczne życie środowiska. Pełnił funkcję wiceprezesa i prezesa KS AZS-AWF Warszawa, był opiekunem studenckiego koła naukowego i domu studenckiego.

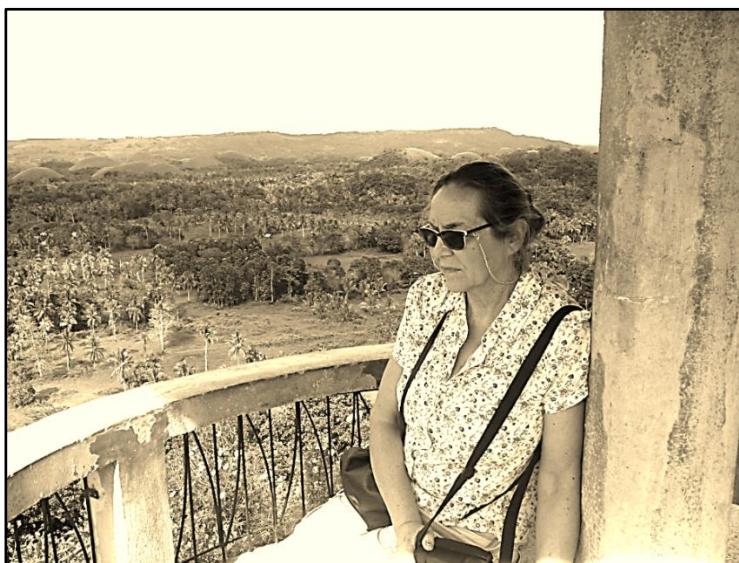
Pan Profesor był człowiekiem o najwyższym autorytecie moralnym i intelektualnym oraz wyjątkowej wrażliwości, tolerancji i kulturze.

Cześć Jego Pamięci!

Link do informacji na stronie AWF: <https://www.awf.edu.pl/uczelnia/aktualnosci/profesor-ryszard-przeweda-1926-2022>

dr hab. Monika Łopuszańska-Dawid, prof. AWF

Prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska (1952-2022)

W dniu 7 marca 2022 roku odeszła do wieczności Profesor Anna Siniarska-Wolańska, długoletni pracownik Wydziału Biologii i Nauk o Środowisku Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska urodziła się 16 listopada 1952 roku w Wolborzu, ale los rzucał ją w różne miejsca na ziemi. Była absolwentką biologii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, gdzie w 1976 roku uzyskała stopień magistra, broniąc napisanej pod kierunkiem Profesora B. Jasickiego pracy p.t. „Częstość wzorów papilarnych na stopie człowieka”. Rozpoczęte w 1976 roku studia doktoranckie zakończyła po czterech latach obroną rozprawy doktorskiej p.t. „Próba oceny różnic międzyrodzinnych i międzypopulacyjnych niektórych cech biologicznych człowieka”. Promotorem pracy był Profesor Napoleon Wolański. W 1980 roku Pani Profesor zdobyła na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu stopień doktora w specjalności nauk biologicznych w zakresie antropologii. W tym samym roku została zatrudniona w Instytucie Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym, gdzie w 1994 roku, na podstawie dorobku i dysertacji p.t. „Rozwój biologiczny dzieci i młodzieży z kilku wybranych rejonów Polski na tle warunków życia rodziny i pewnych cech biologicznych rodziców” uzyskała stopień naukowy doktora habilitowanego w specjalności nauk biologicznych w zakresie ekologii człowieka. Zwieńczeniem kariery naukowej było uzyskanie stopnia profesora zwyczajnego w zakresie biologii człowieka w 2006 roku. Formalna kariera naukowa Pani Profesor wzbogacona została studiami podoktorskimi, które odbyła w Smithsonian Institution, w Muzeum Historii Naturalnej w Waszyngtonie, USA. Przez wiele lat pracowała ponadto w Centrum Badań Naukowych i Studiów Podyplomowych w Meridzie (Meksyk).

Z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie związana była od 2002 roku, najpierw pełniąc funkcję kierownika Sekcji Ekologii Człowieka i Katedry Biologii na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej, a następnie, gdy powstał Wydział Biologii i Nauk o Środowisku na tej uczelni, kierownika Zakładu Biologii Człowieka. Była zresztą założycielką tego Zakładu.

Ania Siniarska-Wolańska była biologiem człowieka, ontogenetykiem, ekologiem człowieka. Jej zainteresowania badawcze zorientowane były na zagadnienia rozwoju ontogenetycznego człowieka oraz ekologii człowieka. Pracowała między innymi nad oceną zmian wielkości ciała w aspekcie trendu sekularnego, nierówności etnicznych i społeczno-ekonomicznych, zajmowała się stanem noworodków oraz związkami między parametrami urodzeniowymi a czynnikami matczynymi i środowiskowymi. Nieobca Jej była tematyka z zakresu antropologii sportowej. Badała sprawność motoryczną dzieci i młodzieży, przemiany w aktywności fizycznej ludności oraz funkcje układu oddechowego i ich różnorakie uwarunkowania. Wiele uwagi poświęciła zmianom stanu i dynamiki biologicznej mieszkańców Jukatanu, gdzie w latach 1992–2003 prowadziła, wraz ze swoim mężem, Napoleonem Wolańskim, badania naukowe. Efektem tych działań było autorstwo i współautorstwo ponad 120 publikacji, w tym książek i rozdziałów w monografiach. Pani Profesor brała aktywny udział w kilkudziesięciu kongresach i konferencjach naukowych.

Była aktywnym członkiem kilku towarzystw i stowarzyszeń naukowych, w tym Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, Międzynarodowego Stowarzyszenia Motoryki Sportowej, Auxological Society i Society for Human Ecology. Pełniła ponadto różne funkcje organizacyjne pracując w kilku komisjach UKSW, a także angażowała się w działalność związku zawodowego Solidarność na Uczelni.

Dla najbliższych współpracowników, Ania, była przede wszystkim pomocną, choć wymagającą Przyjaciółką. Kto dobrze znał Anię, wie, że miała charakter wyrazisty, więc nie zawsze było łatwo. Nie we wszystkich poglądach się zgadzaliśmy. Ostatecznie jednak zawsze dochodziliśmy do porozumienia. Bo była Ania też dobrym i serdecznym człowiekiem, wrażliwym na krzywdę ludzką i zawsze gotową pomóc słabszym, czy cierpiącym (...). W ostatnich miesiącach życia spotkało Anię wiele nieszczęść – śmierć ukochanej mamy, poważna operacja, śmierć męża, którym opiekowała się niezwykle troskliwie. Mimo ogromnego zmęczenia do końca starała się być aktywna. Miała jeszcze mnóstwo planów. I taką właśnie chcemy Ją pamiętać – dobrą, serdeczną i pełną najróżniejszych pomysłów (...).

Ania odeszła 7 marca tego roku, zaledwie pięć dni po śmierci swojego męża.

Cześć Jej Pamięci!

Alicja Budnik, Justyna Marchewka-Długońska, Joanna Nieczuja-Dwojackska

Prof. dr hab. Napoleon Wolańskiego (1929-2022)

W dniu 2 marca 2022 roku zakończył swe długie i pracowite życie profesor Napoleon Wolański, antropolog, auksolog, ekolog człowieka; emerytowany profesor zwyczajny Polskiej Akademii Nauk oraz Centrum Badań Naukowych w Meksyku, członek rzeczywisty Meksykańskiej Akademii Nauk.

Profesor Wolański urodził się 22 kwietnia 1929 roku w Zapuście, w powiecie Opatów. W latach 1947–1951 studiował fizykę, antropologię i medycynę na Uniwersytecie Warszawskim. Studia zakończył napisaną pod kierunkiem ks. Prof. B. Rosińskiego pracą magisterską p.t. „Szczątki ludzkie z cmentarza wczesnośredniowiecznego (XI-XII w.) z Bazaru Nowego”. W 1957 roku obronił doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Promotorem pracy p.t. „Zmienność krzywizn kręgosłupa” był prof. K. Stołyhwo. Pięć lat później, w 1962 roku, na podstawie dorobku i rozprawy zatytułowanej „Kinetyka i dynamika rozrostu oraz różnicowanie się proporcji ciała u dzieci i młodzieży warszawskiej” uzyskał habilitację na Uniwersytecie Łódzkim. W 1983 roku nadano Mu tytuł profesora.

Stáže podoktorskie odbył w Fels Research Institute for the Study on Human Development w Ohio oraz w New York Medical College and Flower Hospital w Nowym Jorku w USA (1964-1965). Wykonywał tam, między innymi, badania dla NASA.

Kariera naukowa Profesora rozwijała się bardzo dynamicznie. Poza formalnym dorobkiem w postaci stopni i tytułów naukowych, posiadał szereg osiągnięć naukowych i organizacyjnych działając w licznych, polskich i zagranicznych towarzystwach naukowych. Był Członkiem honorowym Towarzystw Antropologicznych: Słowackiego (1965), Chorwackiego (1978), Polskiego (2001); Amerykańskiego Towarzystwa Ekologii Człowieka (1987), International Association of Sport Kinetics (2005). Był ponadto członkiem założycielem i wiceprezesem International Association of Human Biologists (1967) oraz European Anthropological Association (1975). Organizował i współorganizował wiele znaczących seminariów i konferencji naukowych w Polsce i zagranicą. W roku 1982 został wybrany przez Komitet Antropologiczny PAN na kandydata na członka Polskiej Akademii Nauk.

Prof. dr hab. Napoleon Wolański był twórcą i kierownikiem zakładów Antropologii (AWF 1951-54), Morfofizjologii Rozwoju (IMD, 1958-68), Ekologii Człowieka (PAN, 1969-1999). Stworzył ponadto Zakład Ekologii Człowieka w rządowym Centrum Badań Naukowych i Studiów Podyplomowych w Meksyku, gdzie prowadził badania w latach 1992-2005. Był także głównym autorem programu MEN p.t. „Biomedyczne Podstawy Rozwoju i Wychowania” (1973).

Opublikował ponad 990 publikacji, w tym 31 wydań książkowych. Jedną z najbardziej popularnych książek Profesora, „Rozwój biologiczny człowieka” doczekała się wielu wydań. Ostatnie, uaktualnione i rozszerzone wydanie, napisane i przygotowane we współpracy z Profesorem Marią Kaczmarek, ukazało się w 2018 roku jako „Rozwój biologiczny człowieka od poczęcia do śmierci” (Wyd. Nauk. PWN). Inną, napisaną w starszym wieku książką, która wzbudziła ogromne zainteresowanie jest dwutomowa „Ekologia człowieka” wydana przez Wydawnictwo Naukowe PWN po raz pierwszy w 2006 roku i kilkakrotnie wznawiana od tego czasu.

Profesor Wolański prowadził liczne badania w kraju i zagranicą (m.in. Czarnogórze, Korei Południowej, Japonii i Meksyku). Przez wiele lat był redaktorem czasopism: „Prace i Materiały Naukowe IMD” (1963-68), „Studies Human Ecology” (1973-99), a także należał do członków Rad Redakcyjnych wielu czasopism zagranicznych (Collegium Antropologicum, Journal of Human Ecology, Anthropological Abstracts, Journal of Human Evolution, Physical and Occupational Therapy in Pediatrics, Acta Oecologie Hominis).

Pan Profesor wykształcił wielu uczniów. Wypromował ponad 20 doktoratów i zrecenzował liczne prace habilitacyjne. Był mentorem wymagającym ale i nie pozbawionym poczucia humoru, Człowiekiem pełnym pasji i niespożytej energii niemal do ostatnich dni swojego życia. Takim pozostanie w naszej pamięci.

Cześć Jego Pamięci!

Alicja Budnik, Joanna Nieczuja-Dwojackska, Justyna Marchewka-Długońska

Wspomnienie o Napoleonie Wolańskim (1929–2022)

Napoleon Wolański żył długo – 93 lata, życie miał barwne, ciekawe. Jedni lubili go i podziwiali, inni byli jego wrogami, walczyli z nim lub z jego ideami, poglądami naukowymi i osiągnięciami. Był zatem osobą nietuzinkową, toteż trudno mi ją scharakteryzować obiektywnie, ale na pewno część tej poniższej relacji może być interesująca, choć w pewnym stopniu dyskusyjna.

Napoleon urodził się w Zapuszcu, powiat Opatów, leżącym pomiędzy Ostrowcem Świętokrzyskim, Solcem, Lipskiem, a więc na północ od Opatowa. Wywodził się z drobnej szlachty herbu Przyjacieli. Niektórzy z tej szlachty kojarzyli się z Żydami, ale czy byli oni w linii Napoleona tego nie wiem. Tak jak jego wielki imiennik, Cesarz Francuzów, Napoleon był w antropologii światowej, a zwłaszcza polskiej postacią znaczącą. Sądzę że wielką, trudną do obiektywnej oceny. Za młodu działał w ZHP. Jak pisał „harcerstwo wychowało sprawnych w działaniu organizatorów. Może dzięki właśnie doświadczeniom z harcerstwa zorganizowałem w czasie pracy w IMD dziesiątki kilkutygodniowych wyjazdów terenowych – zbadaliśmy kilkanaście tysięcy osób”.

Do grona jego przyjaciół można zaliczyć profesorów: Andrzeja Jaczewskiego, Stanisława Wojnarowskiego, Irminę Mięśowicz, Jerzego Rzepkę, Romanę Kurniewicz-Witczakową, Jadwigę Charzewską, Hannę Chrzastek-Spruch, w Rosji Wsjewołoda Petrowicza Jakimowa i jego żonę Lidię, a także doktorów Lidię Pyżuk i Wandę Wrońską. Przyjaźnie te nie zawsze były długotrwałe. Oczywiście, że osiągnięcia naukowe i organizacyjne budziły u niektórych niechęć, ponadto Napoleon działał niejako poza głównym nurtem antropologii, którego centrum było we Wrocławiu.

Napoleon organizował Ogólnopolskie Seminaria „Morfologia i fizjologia rozwojowa w związku z aktywnością ruchową i wpływem środowiska”. Od 1967 roku na Seminariach dokształcało się liczne grono antropologów, wuefistów, lekarzy. Od 2001 roku seminaria przyjęły nazwę „Ogólnopolskie Seminaria Ekologii Człowieka”. Ogółem odbyło się 202 posiedzeń. W tym duchu Napoleon był inicjatorem, współorganizatorem ośmiu Światowych Konferencji Ekologii Człowieka. Organizował liczne badania terenowe, auksologiczne w Polsce, w Meksyku, a także w USA, Bułgarii, Japonii. Napoleon zaprojektował przyrząd do badania niemowląt – liberometr oraz przyrząd do badania krzywizny kręgosłupa – kifolorдозometr. Do użytku wprowadził normy rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży (1960-1962). Był autorem głównym Polskiej Normy Pomiarów dla celów ergonomii. Był członkiem wielu rad wydawniczych i sam wydawał Prace i Materiały IMD (1963-1968) a później Studies Human Ecology (1973-1999). Zamiast wykładów z higieny szkolnej dla studentów pedagogiki wprowadził jako główny autor Biomedyczne Podstawy Rozwoju i Wychowania (1973). Napoleon Wolański był członkiem

honorowym Polskiego Towarzystwa Antropologicznego oraz czterech zagranicznych towarzystw. Był członkiem rzeczywistym Meksykańskiej Akademii Nauk. Wypromował 21 doktorów i zrecenzował liczne prace doktorskie i habilitacyjne.

Napoleon był członkiem ZHP i napisał, że „harcerstwo wychowało sprawnych w działaniu organizatorów” i sam na skutek tej przynależności zorganizował wiele badań terenowych. Wzorem dla jego poczynań, jak sam pisał, był J.M. Tanner, który propagował włączenie do programu studiów wyższych wykładów z biologii człowieka. Ważnym stwierdzeniem Wolańskiego było to, że posyłanie dziecka do żłobka jest czynnikiem opóźniającym rozwój, szczególnie u chłopców. Jego wyniki badań dokumentowały to, że praca kobiet jest elementem utrudniającym opiekę nad dzieckiem (choroba sieroca). Dowodził też, że rozwój dzieci zależy od poziomu wykształcenia rodziców, zwłaszcza matek. Inny jest nieco rozwój psychosomatyczny dzieci miejskich (lepszy) niż wiejskich (gorszy). Udokumentował szybsze dojrzewanie dzieci miejskich. Zajmował się też problemem kolejności wyrzynania zębów (u dzieci wiejskich – późniejsze) i przewagi na wsi molarnego typu wyrzynania, a w mieście incisiwalnego. Podobieństwo między rodzicami a dziećmi jest większe (i między dziećmi) w środowiskach uboższych.

W jego dorobku naukowym jest niemal 1000 publikacji (990), w tym 31 książek własnych i bardzo liczne rozdziały w opracowaniach obcych. Niektóre z najważniejszych książek to: „Metody kontroli i normy rozwoju dzieci i młodzieży”, PZWL 1965,1975, „Rozwój biologiczny człowieka” PWN 8 wydań (1970–2012), „Czynniki rozwoju człowieka” PWN (1972, 1981,1987), „Antropometria inżynierska (Książka i Wiedza 1975). „Zmieniający się człowiek” (PWN 1976), „Biomedyczne Podstawy Rozwoju i Wychowania” (red. 1979 1983), „Metody badań biologii człowieka” (PWN 1988) i kilka innych.

Trudno jest choćby skrótowo przedstawić cały dorobek naukowy Napoleona Wolańskiego, który wyróżnia go nie tylko w polskiej ale można powiedzieć że i światowej antropologii. Napoleon był dwukrotnie żonaty. Drugą żoną była prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska, pracująca na uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, która zmarła wkrótce po swoim mężu.

prof. Andrzej Malinowski
Antropolog

KOMUNIKATY ZARZĄDU GŁÓWNEGO PTA

W roku 2022 odbyły się trzy posiedzenia Zarządu PTA – 4.03.2022; 20.06.2022 oraz 17.11.2022. Dotyczyły one bieżących spraw działalności Towarzystwa takich jak: organizacja tegorocznych konferencji czy omówienia kwestii finansowych. Zarząd w roku 2022 jednomyślnie przyjął uchwałę dotyczącą sprawozdania finansowego za rok 2021, przygotowaną przez Skarbnika PTA Panią dr Aleksandrę Lisowską-Gaczorek.

Ponadto 21.09.2022 odbyło się Walne Zgromadzenie członków Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, któremu przewodniczył Prof. dr hab. Jacek Tomczyk. Głosowaniu została poddana kwestia organizacji Konferencji PTA w przyszłym roku w Gdańsku. Jest ona podyktowana m.in. koniecznością przeprowadzenia wyborów do Zarządu PTA w roku 2023.

Członkowie uczestniczący w Walnym Zgromadzeniu jednomyślnie poparli propozycję organizacji konferencji PTA w roku 2023 w Gdańsku.

Funeralia Gnieźnieńskie 2022

Polskie Towarzystwo Antropologiczne wraz z Instytutem Kultury Europejskiej UAM w Gnieźnie zorganizowało już po raz drugi konferencję „Funeralia Gnieźnieńskie”. Konferencja bardzo dobrze rozpoznawalna zarówno wśród antropologów, archeologów, jak i historyków zgromadziła w maju (18-19.05.2022) ponad stu uczestników z różnych ośrodków naukowych oraz instytucji muzealnych. Wykład wprowadzający wygłosił Pan dr hab. Marek Florek (UMCS, Lublin): *Wczesnośredniowieczny Sandomierz i jego mieszkańcy w świetle badań jego najstarszych cmentarzy*. Zgodnie z przyjętą nową formułą konferencja zakończyła się warsztatami naukowymi, które w minionym roku poświęcone były zagadnieniom badań odontologicznych. Warsztaty poprowadził Pan prof. dr hab. Jacek Tomczyk.

Uczestnicy konferencji mieli możliwość uczestniczenia w niezwykle interesującym „spacerze” po podziemiach Katedry Gnieźnieńskiej, który poprowadził Pan prof. dr hab. Leszek Wietesko.

Książka abstraktowa, jak i galeria ze spotkania w Gnieźnie zostały umieszczone na stronie głównej PTA. W nadchodzącym roku 2023 organizowane są kolejne „Funeralia Gnieźnieńskie” do uczestnictwa, w których serdecznie zapraszamy.

Program MEN „Rozwój czasopism naukowych”

Miło nam poinformować, że Polskie Towarzystwo Antropologiczne wygrało projekt w ramach programu „Rozwój czasopism naukowych” (RCN/SP/0058/2021/1). Projekt finansowany

jest przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Przyznana kwota to 98 444,00 PLN i jest to całkowita suma o jaką wnioskowało nasze Towarzystwo. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w punktacji recenzyjnej otrzymaliśmy 95pkt na 100pkt możliwych, co wskazuje na duży potencjał naszego czasopisma. Wśród działań zaplanowanych w ramach projektu znajduje się między innymi digitalizacja numerów archiwalnych czasopisma. Celem tego zadania jest zabezpieczenie dla przyszłych pokoleń cennych numerów archiwalnych, przechowywanych w zbiorach biblioteki PTA i dostępnych tylko w wersji papierowej. Ponadto digitalizacja ma na celu upowszechnienie prac polskiej antropologii szerokiemu gronu odbiorców. Ponadto wprowadzona zostanie profesjonalna platforma do zarządzania procesem wydawniczym, która obejmuje system antyplagiatowy (Similarity Check) oraz Open Journal System. Planujemy również wzmocnić promocję naszego czasopisma.

Zapowiedz: Konferencja PTA – Gdańsk

Zgodnie z decyzją członków Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, która została podjęta 21.09.2022r. podczas walnego zgromadzenia, w nadchodzącym roku 2023 zostanie zorganizowana „dodatkowa” konferencja PTA. Organizacji tego wydarzenia podjął się Oddział z Gdańska, za co serdecznie dziękujemy. Konferencja została zaplanowana na 20-22.09.2023r. Pierwsze komunikaty oraz informacje zostały rozesłane drogą mailową do Członków i Sympatyków PTA oraz zaprezentowane na stronie internetowej Towarzystwa. Konferencja naszego Towarzystwa jest niezwykle ważnym wydarzeniem dla członków PTA, dlatego już teraz serdecznie zapraszamy do udziału w tym spotkaniu.

Informacje dotyczące strony na Facebooku

PTA
POLSKIE TOWARZYSTWO
ANTROPOLOGICZNE

PTA
**Polskie Towarzystwo
Antropologiczne**
1,6 tys. obserwujący • 17 obserwowanych

Obserwujesz
Wyślij wiadomość

Posty Informacje Wzmianki Opinie Obserwujący Zdjęcia Więcej

Przełącz się na stronę Polskie Towarzystwo Antropologiczne, aby zacząć nią zarządzać. [Przełącz teraz](#)

Prezentacja
PTA od 1925 roku zrzesza naukowców zajmujących się antropologią (nauka o człowieku)

Strona · Edukacja
ul. Umultowska 89, Poznan, Poland

Posty Filtry

PTA Polskie Towarzystwo Antropologiczne
8 listopada o 15:55 · 🌐

Szanowni Państwo,
Dzisiaj obchodzimy Międzynarodowy Dzień Radiologii !!
Wszystkim koleżankom i kolegom z wielu Pracowni Radiologicznych PTA składa najlepsze życzenia 🎉 [Zobacz więcej](#)

Bardzo cieszy coraz większa liczba osób obserwujących stronę PTA na Facebooku. Serdecznie zapraszamy do śledzenia najnowszych informacji z działalności PTA. Zapraszamy również do przesyłania informacji odnośnie Państwa inicjatyw lub wydarzeń, które można zamieścić na Facebooku.

PROFESOR ROBERT M. MALINA, CZŁONEK HONOROWY PTA, DOKTOREM HONORIS CAUSA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. EUGENIUSZA PIASECKIEGO W POZNANIU

W dniu 11 października 2022 podczas Inauguracji Nowego Roku Akademickiego Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu odbyła się uroczystość wręczenia doktoratu honoris causa Panu Profesorowi Robertowi M. Malina, jako „Uczonemu niepospolitej miary oraz mentorowi młodych naukowców, cieszącego się uznaniem międzynarodowego środowiska naukowego”.

Recenzentami dorobku naukowego byli profesorowie: Maria A. Kaczmarek (UAM Poznań, Poland), Neil Armstrong (Exeter University, UK), Bert Little (Louisville University, USA), Manuel JC e-Silva (Coimbra University, Portugal) oraz Senaty, reprezentujące różne środowiska naukowe. Laudatorem był prof. Jan M. Konarski z Akademii Wychowania Fizycznego z Poznania. Profesor Malina wygłosił wykład inauguracyjny pt: *From Physical Education to Biological Anthropology ... and ... Return*. Podczas prezentacji odniósł się do swojej drogi naukowej, która rozpoczęła się od zafascynowania sportem i różnymi formami aktywności fizycznej, poprzez bardzo ważny obszar jakim stała się antropologia fizyczna pozwalająca lepiej zrozumieć biologię człowieka aktywnego lub biernego fizycznie, po powrót do wychowania fizycznego i sportu dla poszukiwania implementacji połączeń pomiędzy antropologią i kinezylogią. Rezultaty są widoczne, a Pan Profesor Malina uznany jest za światowej renomy eksperta w obu dziedzinach o czym świadczą liczne publikacje.

Uroczystość wręczenia tytułu honorowego poprzedziło, 10 października, Sympozjum Naukowe: „Children and Young People: The Focus of Our Activities”, które odbyło się w siedzibie w oddziale Poznańskim Polskiej Akademii Nauk w Pałacu Działyńskich, na Poznańskim Starym Rynku. Miejsce to było szczególnie istotne historycznie ponieważ odbywały się tu znaczące spotkania naukowe organizowane przez pierwszego Rektora Uniwersytetu Poznańskiego profesora Heliodora Świącickiego. Głównymi organizatorami był Zakład Teorii Sportu AWF Poznań przy współpracy z Polskim Stowarzyszeniem Naukowym Animacji Rekreacji i Turystyki, IASK, PAN Oddz. Poznań oraz inne podmioty wspierające tą inicjatywę. Wykład wprowadzający wygłosił Robert M. Malina (Tx Un w Austin, USA) „Maturity-associated variation in youth sports: Reality and efforts to accommodate”. Kolejni prelegenci odnosili się do głównych wątków wskazując na dynamicznie rozwijającą się współpracę w grupie naukowej Profesora Maliny i pod Jego mentorską opieką. Bert Little (Louisville University, USA) podkreślił rolę jaką odegrał Profesor Malina w jego i wielu innych osób życiu w prezentacji „Growing up under the Mentorship of Professor Dr. Robert M. Malina – a four decade journey of friendship

and collegiality”. Do wyników wspólnych badań odnieśli się kolejno profesorowie: Manuel João Coelho e Silva (University of Coimbra, Portugalia) „Coimbra soccer study: summary of findings”; Sean Cumming (University of Bath, UK) „Managing athletes through the adolescent growth spurt”; Jan M. Konarski, (AWF Poznań, Polska) „Implementation Bio-banding concept in Greater Poland”. Najważniejszym przesłaniem było podmiotowe traktowanie dzieci i młodzieży w sporcie i w życiu codziennym oraz świadome wykorzystywanie metod pomiarowych, jak również interpretacji wyników, we właściwych kontekstach.

*dr hab. Jan Konarski prof. AWF
Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu*

Profesor DHC Robert M. Malina, Małżonka Profesora, władze rektorskie AWF, recenzenci, laudator i najbliżsi współpracownicy Profesora. Ławeczka z brązu Prof. Eugeniusza Piaseckiego rektora Poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego, która od 1981 roku nosi jego imię. 11 października 2022.

Profesor DHC Robert M. Malina oraz prof. Maria Kaczmarek, prof. Zofia Ignasiak i prof. Sławomir Koziel. Aula AWF w Poznaniu 11 października 2022 podczas składania życzeń Profesorowi.

**Panu Profesorowi w imieniu całej społeczności Polskiego
Towarzystwa Antropologicznego składamy gratulacje i
najlepsze życzenia!**

XV OGÓLNOPOLSKA STUDENCKA KONFERENCJA ANTROPOLOGICZNA

XV Ogólnopolska Studencka Konferencja Antropologiczna odbyła się w Poznaniu, na Wydziale Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w dniach 10–11 czerwca 2022 roku, zdalnie za pomocą platformy MS TEAMS.

W skład komitetu naukowego wchodził:

1. Prof. UAM dr hab. Anita Szwed – Przewodnicząca komitetu naukowego, Instytut Biologii i Ewolucji Człowieka, UAM w Poznaniu.
2. Prof. UAM dr hab. Marta Krenz-Niedbała – Instytut Biologii i Ewolucji Człowieka, UAM w Poznaniu.
3. Prof. ucz. dr hab. Łukasz Kryst – Instytut Nauk Biomedycznych, AWF w Krakowie.
4. Prof. dr hab. Izabela Makałowska – Instytut Biologii i Ewolucji Człowieka, UAM w Poznaniu.
5. Dr Aleksandra Pudło – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku.
6. Prof. UPWr. dr hab. Jacek Szczurowski – Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt, UP we Wrocławiu.
7. Prof. dr hab. Jacek Tomczyk – Instytut Nauk Biologicznych, UKSW w Warszawie.
8. Prof. UJ dr hab. Ilona Wronka – Instytut Zoologii i Badań Biomedycznych.

W skład komitetu organizacyjnego wchodziły:

1. Mgr Weronika Stróżewska – Przewodnicząca komitetu.
2. Natalia Pawłowska.
3. Katarzyna Kamińska.
4. Anna Walczak.
5. Magdalena Wiczorek.

Na konferencji wystąpiło 26 osób w czterech sesjach tematycznych:

1. Antropologia medyczna + Auksologia/ontogeneza
2. Biologia populacji pradziejowych i historycznych + Demografia i ekologia człowieka
3. Biologia sądowa + Varia
4. Varia.

Na pierwszej, drugiej i trzeciej sesji tematycznej wystąpiło po 7 osób, na czwartej sesji

tematycznej wystąpiło 5 osób. Każda osoba miała 15 min na zaprezentowanie swojego wystąpienia, a na koniec każdej sekcji był przeznaczony czas na dyskusję.

W konkursie o nagrodę za najlepsze wystąpienie zostały nagrodzone następujące osoby:

1. Marcin Werner, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu „Trauma wczesnodziecięca jako czynnik ryzyka deficytów wybranych funkcji neuropsychicznych.” Opiekun naukowy: prof. UAM dr hab. Tomasz Hanć.
2. Natalia Alicja Tarasow, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu „Tajemnica „czerwonych szkieletów” z krypty w kościele w Konotopie.” Opiekun naukowy: prof. UMK dr hab. Tomasz Kozłowski.
3. Gabriela Magdalena Kuszewska, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, „Trendy sekularne otluszczenia ciała.” Opiekun naukowy: prof. UJ dr hab. Ilona Wronka.

Dodatkowo Marta Górską z Uniwersytetu Wrocławskiego została wyróżniona za wystąpienie pt.: „Zaburzenia odżywiania u dorosłych w spektrum autyzmu.” Opiekunem naukowym: dr Wioletta Nowaczewska.

Każda nagrodzona osoba dostała nagrody książkowe.

Weronika Stróżewska

**JOINT INTERNATIONAL MEETING: 22ND EAA
CONGRESS, 15TH ISGA CONGRESS, 5TH INTERNATIONAL
CONFERENCE OF EVOLUTIONARY MEDICINE
EAA – ISGA – ICEM (24-27.08.2022, WILNO)**

W dniach 24–27.08.2022 w murach Uniwersytetu Wileńskiego odbyła się długo wyczekiwana konferencja łączona, obejmująca: *22nd Congress of European Anthropology Association, 15th Congress of International Society for the Study of Human Growth and Clinical Auxology*, a także *5th International Conference on Evolutionary Medicine: An interdisciplinary approach to understanding the diversity of human health and disease*. To wielkie wydarzenie, zorganizowane dzięki wspaniałej pracy Komitetu Organizacyjnego pod przewodnictwem prof. Janiny Tutkuviene (Litwa) pozwoliło po raz pierwszy od wybuchu pandemii COVID-19 połączyć ze sobą naukowców z całego świata, którzy w swoich badaniach skupiają się nad człowiekiem jako istotą biologiczną.

European Anthropological Association (EAA) to stowarzyszenie założone w 1976 roku. Jego misją jest wspieranie rozwoju antropologii w Europie oraz na świecie. Ponieważ w XXI wieku ludzkość wkroczyła w okres raptownych przemian przemysłowych, kulturowych i gospodarczych, które prowadzą do modyfikacji środowiska życia, tegoroczny Kongres EAA zwołano pod tytułem *Human variation and adaptation in a changing world*.

International Society for the Study of Human Growth and Clinical Auxology (ISGA) po raz pierwszy zebrało się w 1977 roku w Rzymie z inicjatywy prof. Jaimesa Tannera oraz Franka Falknera. Jego celem było poszerzenie wiedzy na temat wzrastania oraz rozwoju człowieka w zdrowiu i chorobie. Od niespełna pół wieku Towarzystwo stanowi dla badaczy forum do dyskusji nad rozwojem człowieka w różnych kontekstach. 15. Kongres Towarzystwa w 2022 roku zebrał się pod tytułem *The First 1000 days*, kładąc nacisk na kluczową rolę, jaką w rozwoju i długofalowym funkcjonowaniu człowieka odgrywają 3 pierwsze lata życia.

International Conference of Evolutionary Medicine (ICEM) to wydarzenie naukowe organizowane od 2012 roku przez Uniwersytet Wileński. Tegoroczną, piątą już edycję zwołano pod hasłem *An Interdisciplinary Approach to Understanding the Diversity of Human Health and Disease*, aby w różnorodnym gronie podjąć dyskusję nad zdrowotnymi konsekwencjami życia w zmiennym środowisku.

W tych trzech simultanicznych wydarzeniach wzięło udział łącznie 217 uczestników z 22 krajów. Jako goście specjalni inspirujące wykłady wygłosili: Noël Cameron, Babette S. Zemel, Martin Brüne, Janina Tutkuvienė, Mercedes López Blanco, Nicholas Mascie-Taylor, Sławomir Kozieł, Charlotte Roberts, Wulf Schiefenhövel, Lawrence M. Schell, Nicola L. Hawley, Jonathan Wells, Jelena Šarac, Maria Kaczmarek, Marian Vanhaeren, Albert R. Zink, Sylvia Kirchengast, Christopher Kuzawa, Tim Cole, Will Johnson, Joseph Freer, Saša Missoni, Zuzana Obertova, Frank Rühli.

Organizacji łączonej konferencji podjął się Komitet Lokalny w składzie: Arunas Barkus, Ramune Cepulienė, Egle Marija Jakimaviciene, Rasa Janulionienė, Renata Mackeviciene, Ruta Morkunienė, Laura Nedzinskiene, Renata Simkunaite-Rizgeliene, Andrej Suchomlinov, Janina Tutkuvienė, Ruta Vosyliute, Violeta Zalgevičienė.

Nad wysokim poziomem merytorycznym przedstawionych prac czuwał Komitet Naukowy w składzie: Linda S. Adair, PhD (University of North Carolina at Chapel Hill, USA), Jesper L. Boldsen (University of Odense, Dania), Noël Cameron (Loughborough University, Wielka Brytania), Tim Cole (Institute of Child Health, University College London, Wielka Brytania), Erksin Gulec (University of Ankara, Turcja), Rimantas Jankauskas (Vilnius University, Litwa), Will Johnson (Loughborough University, Wielka Brytania), Maria Kaczmarek (Adam Mickiewicz University, Polska), Nicholas Mascie-Taylor (University of Cambridge, Wielka Brytania), Lawrence M. Schell (University at Albany, State University of New York, USA), Janina Tutkuvienė (Vilnius University, Litwa), Algirdas Utkus (Vilnius University, Litwa), Babette S. Zemel (University of Pennsylvania, USA), Annamaria Zsakai (Eotvos Lorand University, Węgry).

Spotkanie odbyło się w murach Uniwersytetu Wileńskiego, a ceremonię otwarcia zorganizowano w historycznej „Małej Sali” (*Aula Parva*). Zebrani obradowali w 8 sesjach w każdej konferencji, gdzie przedstawili łącznie 85 referatów (43 w EAA, 14 w ISGA oraz 28 w ICEM). Przedstawiono również 69 posterów elektronicznych (20 w EAA, 6 w ISGA oraz 43 w ICEM), dostępnych w przedsiönku konferencyjnym dzięki wyświetlaczom interaktywnym. Ponieważ Organizatorzy położyli silny nacisk na inspirowanie młodych naukowców i wprowadzanie ich do międzynarodowej społeczności, w ramach spotkania zorganizowano konkurs na najlepsze wystąpienia przygotowane przez Studentów lub Doktorantów.

Pierwszy dzień konferencji rozpoczęto uroczystą ceremonią otwarcia, po której pierwszy wykład plenarny wygłosił prof. Noël Cameron. W wystąpieniu pt. *Child growth and armed conflict* poruszył szczególnie dziś aktualny problem niszczycielskiego wpływu konfliktów zbrojnych na rozwój dzieci. Po przerwie kawowej w drugiej sesji plenarnej prof. Babette S.

Zemel oraz prof. Martin Brüne wygłosili wykłady dotyczące wyzwań związanych z badaniami rozwoju człowieka oraz znaczenia teorii ewolucji dla współczesnej medycyny. W pierwszym dniu obrad odbyły się po dwie sesje w każdej z konferencji. Następnie uczestnicy spotkali się w wileńskim Ratuszu Miejskim na przyjęciu powitalnym, które stało się tłem dla ożywionych rozmów nad treścią przedstawionych referatów.

Drugi dzień konferencji otworzyła prof. Charlotte Roberts, która w III sesji plenarnej przybliżyła słuchaczom zagadnienia paleopatologii. Kolejne wykłady wygłosili prof. Wulf Schiefenhövel oraz prof. Lawrence M. Schell. Referaty przedstawione tego dnia w ramach EAA dotyczyły bioarcheologii i ewolucji rodzaju ludzkiego oraz antropologii aplikacyjnej. Referaty przedstawione w sesjach ISGA krążyły tematycznie wokół składu i budowy ciała oraz stopnia odżywienia. Sesje w ramach ICEM poruszały zagadnienia z pogranicza biologii klinicznej, bioetyki oraz sposobów ochrony zdrowia.

Ostatni dzień konferencji rozpoczął się czwartą sesją plenarną, podczas której prof. Sylvia Kirchengast, prof. Christopher Kuzawa oraz prof. Tim Cole przybliżyli słuchaczom zagadnienia rozrodczości oraz rozwoju pre- i postnatalnego. Sesje EAA tego dnia dotyczyły zagadnień biopsychologii, sesje ISGA – zahamowania rozwoju człowieka oraz postrzegania niskiej wysokości ciała, zaś 5. ICEM zakończyła się referatami na temat m.in. nowych technologii w obrazowaniu i diagnostyce.

Łączona konferencja zakończyła się piątą sesją plenarną, w ramach której prof. Frank Rühli wygłosił wykład on-line pt. *Evolutionary medicine – learning from the past for the present and the future*. W podsumowaniu trzech dni obrad ogłoszono kadencję nowych Przewodniczących obu zebranych towarzystw. W roku 2022 Przewodniczącą EAA została prof. Maria Kaczmarek, zaś Przewodniczącym ISGA prof. Lawrence M. Schell. Ogłoszono również laureatów konkursu studenckiego. Nagrody za najlepsze referaty wygłoszone ustnie otrzymały trzy doktorantki: Pierwsze miejsce zajęła Kristina Kuoliene z Department of Anatomy, Histology and Anthropology, Faculty of Medicine, Vilnius University (Litwa) za referat pt. *Associations of anthropometric parameters and body flexibility with eye size and degree of myopia in a study of Lithuanian adolescents*. Dwa równorzędne drugie miejsca zajęły: Dorina Annar z Department of Biological Anthropology, Eotvos Lorand University (Węgry) za referat pt. *Body structural and cellular ageing of Roma women in Hungary: a pilot study* oraz Vicki Akristensen z Unit of Anthropology (ADBOU), Department of Forensic Medicine, University of Southern Denmark (Dania) za referat pt. *Mortality of medieval city dwellers*.

Konferencję zakończyło symboliczne przekazanie pałeczki sztafety, zapoczątkowane na 17. konferencji EAA w Poznaniu, z rąk prof. Janiny Tutkuviene na ręce prof. Saśy Missoniego, którego zespół podjął wyzwanie, by zorganizować kolejną odsłonę tego wydarzenia. 23. Kongres EAA odbędzie się w 2024 roku w Šibeniku (Chorwacja).

Uczestnicy łączonej konferencji spotkali się tego dnia jeszcze raz – na uroczystej kolacji, którą zorganizowano w przepięknej sali bankietowej Pałacu Wielkich Księżąt w Wilnie.

*Agata Bisiecka, Zakład Antropologii, Instytut Biologii Środowiskowej,
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu*

„Rodzinna fotografia” uczestników konferencji. Inauguracja konferencji: Aula Parva. Vilnius University.

Profesor Noel Cameron wygłasza wykład plenarny. Aula Parva. Vilnius University.

Koncert.

Pamiętkowe zdjęcie polskich uczestników konferencji z przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego, profesor Janiną Tutkuvienė.

XLVIII OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA POLSKIEGO TOWARZYSTWA ANTROPOLOGICZNEGO, ŁÓDŹ, 21-23 WRZEŚNIA 2022

W dniach 21-23 września 2022 roku miała miejsce XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego zatytułowana „Antropologia bez granic. Nowe możliwości, nowe wyzwania”. Obrady konferencyjne odbywały się w budynkach Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego.

Za organizację konferencji odpowiedzialny była Katedra Antropologii, Biobiank Uniwersytetu Łódzkiego oraz Klinika Chirurgii Plastycznej UM. Została ona także objęta patronatem Pani Prezydent Miasta Łodzi Hanny Zdanowskiej.

W konferencji udział wzięło 114 uczestników, w tym trzech gości z zagranicy. Wygłoszono 62 prezentacje, a w sesji plakatowej zaprezentowano 24 postery. W pierwszym dniu konferencji wygłoszone zostały trzy wykłady plenarne.

Uczestnicy konferencji reprezentowali następujące instytucje naukowe i ośrodki badawcze:

Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie – filia w Białej Podlaskiej

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu

Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku

Biuro Ekspertyz Sądowych z Lublina

Instytut Ekspertyz Sądowych w Krakowie

Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej im. Ludwika Hirszfelda Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu

Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”

Institute for Preservation of Archaeological Heritage of Northwest Bohemia

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Uniwersytet Łódzki

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Uniwersytet Rzeszowski
Uniwersytet Szczeciński
Uniwersytet Zielonogórski
Uniwersytet Warszawski
Uniwersytet Wrocławski
Muzeum Archeologiczne w Gdańsku
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego
Państwowy Instytut Badawczy
Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie
Samodzielny Szpital Wojewódzki im. Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim
Warsaw Mummy Project
Warszawski Uniwersytet Medyczny
Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie im. Jarosława Dąbrowskiego

W pracach Komitetu Naukowego wzięło udział 28 osób:

dr hab. Zbigniew Czapla, prof. UAM (UAM, Poznań)
dr hab. Barbara Duda-Biernacka, prof. AWFIS (AWFiS, Gdańsk)
dr hab. Henryk Głąb (UJ, Kraków)
dr hab. n.med. Aleksandra Gawlikowska-Sroka (PUM, Szczecin)
dr hab. Tomasz Hanć, prof. UAM (UAM, Poznań)
prof. dr hab. Zofia Ignasiak (AWF, Wrocław)
dr hab. Katarzyna Kaszycka, prof. UAM (UAM, Poznań)
prof. dr hab. Sławomir Koziół (PAN, Wrocław)
dr hab. Tomasz Kozłowski, prof. UMK (UMK, Toruń)
dr hab. Marta Krenz-Niedbała, prof. UAM (UAM, Poznań)

dr hab. Monika Krzyżanowska (UWr, Wrocław)
dr hab. Łukasz Kryst, prof. AWF (AWF, Kraków)
dr hab. Barbara Kwiatkowska, prof. UPWR (UPWR, Wrocław)

prof. dr hab. Jacek Lewandowski (UAM, Poznań)
dr hab. Grażyna Liczbińska, prof. UAM (UAM, Poznań)
dr hab. Oskar Nowak, prof. UAM (UAM, Poznań)
prof. dr hab. Bogusław Pawłowski (UWr, Wrocław)
prof. dr hab. Janusz Piontek (UAM, Poznań)
dr hab. Ewa Rębacz-Maron, prof. US (US, Szczecin)
dr hab. Jerzy Saczuk, prof. AWF (AWF, Biała Podlaska)
dr hab. Agnieszka Suder, prof. AWF (AWF, Kraków)
prof. dr hab. Krzysztof Szostek (UKSW, Warszawa)
dr hab. Anita Szwed, prof. UAM (UAM, Poznań)
dr hab. n. med. Iwona Teul (PUM, Szczecin)
dr hab. Małgorzata Waszak (AWF, Poznań)
dr hab. Iwona Wronka (UJ, Kraków)
dr hab. Anna Ziomkiewicz-Wichary (UJ, Kraków)
prof. dr hab. Ryszard Żarów (AWF, Kraków)

Komitet Organizacyjny konferencji liczył 18 osób:

Przewodniczący – prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. n. med. Bogusław Antoszewski (UM, Łódź)

dr hab. Wiesław Lorkiewicz, prof. UŁ (UŁ, Łódź)

dr hab. Aneta Sitek, prof. UŁ (UŁ, Łódź)

dr Dominik Strapagiel, prof. UŁ (UŁ, Łódź)

Członkowie:

dr Beata Borowska (UŁ, Łódź)

mgr Paulina Borówka (UŁ, Łódź)

mgr. inż. Sylwia Dobrowolska-Broniarek (UŁ, Łódź)

dr hab. Anna Kasielska-Trojan (UM, Łódź)

mgr Magdalena Kobus (UŁ, Łódź)

dr Izabela Kołodziejczyk (UŁ, Łódź)

dr Marta Kurek (UŁ, Łódź)

dr Joanna Mietlińska (UŁ, Łódź)

dr Paulina Pruszkowska-Przybylska (UŁ, Łódź)

dr Iwona Rosset (UŁ, Łódź)

mgr Illia Shrubkovskiyi (UŁ, Łódź)

Otwarcie konferencji i powitanie gości miało miejsce 21 września 2022 roku o godzinie 9:30 w murach Pałacu Biedermanna przy ulicy Franciszkańskiej w Łodzi. Uroczystego otwarcia dokonała JM Rektor i Przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego XLVIII Konferencji PTA, prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska oraz Przewodniczący PTA, prof. dr hab. Jacek Tomczyk.

Otwarcie konferencji uświetnił recital zespołu jazzowego absolwentów Łódzkiej Akademii Muzycznej.

W czasie trwania konferencji miały miejsce trzy wykłady plenarne.

Pierwszy z nich, „The Impact of Neandertals and Denisovans on human evolutionary history”, został wygłoszony przez tegorocznego Noblistę z dziedziny medycyny i fizjologii, prof. Svante Pääbo z Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. Jako kolejny wystąpił prof. John T. Manning z College of Engineering, Applied Sports, Technology, Exercise and Medicine “A-STEM”, Swansea University przedstawiając wykład na temat „Digit ratio and the influence of parental income inequality on the prenatal androgenization/oestrogenization of their children: Implications for major health issues”. Sesję plenarną zamykał wykład prof. Nielsa Morlinga z Section of Forensic Genetics, Department of Forensic Medicine, University of Copenhagen pt. „The status of forensic genetic genealogy”.

Tego dnia w Sali Kominkowej Pałacu Biedermanna odbyła się wystawa łódzkiej rzeźbiarki Marzeny Mirewicz-Czumaczenko zatytułowana „Gdy nauka łączy się ze sztuką, czyli mitochondrialne Pramatki Europy”, będąca artystycznym wyrazem rozmyślań Autorki nad zagadnieniami związanymi z fenomenem dziedziczenia w linii żeńskiej.

W godzinach popołudniowych odbyło się walne zebranie sprawozdawcze PTA.

Obrady mające miejsce w kolejnych dniach konferencji skupiły się wokół następujących sesji tematycznych: aDNA, Antropologia kliniczna, Antropologia sądowa, Auksologia, Biobankowanie, Biologia dawnych populacji ludzkich, Demografia i antropologia społeczna, Paleoantropologia i ewolucja człowieka, Paleopatologia oraz Varia. Odbył się również panel dyskusyjny dotyczący norm rozwojowych, któremu przewodniczyła Pani dr n. med. Anna Majcher.

Łącznie, miejsce miało 66 wystąpień. Równocześnie z wymienionymi sesjami odbyła się sesja plakatowa, w której przedstawiono 24 plakaty.

Poza spotkaniami naukowymi uczestnicy konferencji mogli również wziąć udział, na zakończenie pierwszego dnia konferencji, w zwiedzaniu Łódzkiej Szkoły Filmowej. Drugi dzień konferencji uświetnił tradycyjny już bankiet, zorganizowany w zabytkowych przestrzeniach Klubu Spadkobierców, przy ulicy Piotrkowskiej 77.

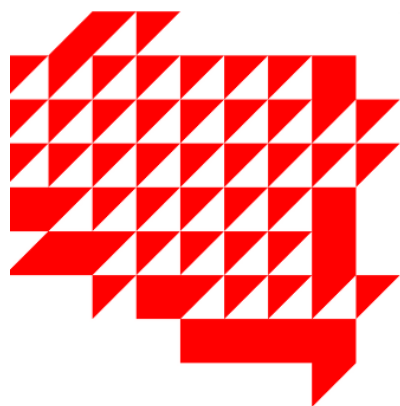
Zakończenie konferencji miało miejsce w godzinach wczesno popołudniowych. Odbyło się krótkie podsumowanie, podziękowanie organizatorom i wręczenie nagród za najlepsze plakaty. Poinformowano również, że kolejna, XLIX Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, planowana w roku 2023, będzie organizowana przez Gdański Oddział PTA.

Organizatorzy pragną podziękować Członkom Komitetu Naukowego za opiekę merytoryczną, a Gościom i Uczestnikom za tak liczne przybycie i inspirujące dyskusje w czasie trwania konferencji.

dr Marta Kurek

Uczestnicy XLVIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego
(Fot. Karina Woźniak).

III KONGRES TOWARZYSTW NAUKOWYCH

Polskie Towarzystwo Antropologiczne otrzymało zaproszenie na III Kongres Towarzystw Naukowych pt. „Społeczny wymiar działalności Towarzystw Naukowych”. Kongres organizowany był przez Radę Towarzystw Naukowych PAN i Gdańskie Towarzystwo Naukowe, odbył się w Gdańsku i Sopocie, w dniach 20-22.10.2022 r.

Na Kongresie debatowano o nowych wyzwaniach stojących przed Towarzystwami, które mają cele statutowe związane z wytwarzaniem i upowszechnianiem wiedzy. W obliczu rozwoju technologii cyfrowej ułatwiającej dystrybucję dezinformacji szczególnie ważne jest działanie Towarzystw w odwróceniu negatywnych tendencji, zwłaszcza w dobie wąskich specjalności naukowych we wszystkich dziedzinach wiedzy. Dyskutowano także o roli Towarzystw Naukowych w rozwoju i popularyzacji nauki, o problemach stojących przed naukowcami. Następnie Towarzystwa naukowe, biorące udział w Kongresie przedstawiły w blokach tematycznych, zakres swojej działalności w upowszechnianiu wiedzy i nauki.

Zespół z Zarządu Głównego PTA, dr A. Pudło, dr hab. M. Waszak, dr hab. Marta Krenz-Niedbała, prof. dr hab. Jacek Tomczyk, przygotował referat pt. „Polskie Towarzystwo Antropologiczne w kształtowaniu świadomości społecznej na temat zmienności biologicznej i ewolucji człowieka”. Referat prezentowała dr Aleksandra Pudło z Oddziału PTA w Gdańsku. W referacie skupiono się na zakresie działalności PTA i jego członków, które są niezmiennie zgodne z misją PTA od 97 lat, czyli upowszechnianiu wiedzy z zakresu antropologii poprzez organizowanie sympozjów i konferencji naukowych, nawiązanie współpracy z instytucjami naukowymi, prowadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych, prowadzenie działalności wydawniczej, propagowanie osiągnięć naukowych i upowszechnianie wiedzy. Zwrócono uwagę, że ostatnie lata przyniosły wzrost zainteresowania społecznego naukami o człowieku, co postawiło przed PTA nowe wyzwania m.in. w działaniach popularyzatorskich.

Pierwszy dzień obrad w Dworze Artusa w Gdańsku.

Pierwszy dzień obrad w Dworze Artusa w Gdańsku.

Drugi dzień obrad w Centrum Dydaktyczno-Konferencyjnym Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego w Sopocie.

GDAŃSKI ODZIAŁ PTA

W dniach 20-22.09.2023 odbędzie się XLIX Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego „Antropologia – nauka interdyscyplinarna”.

Miejsce obrad

Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku

Organizatorzy Konferencji

Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Antropologicznego:

- Zakład Anatomii i Antropologii, Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku.
- Muzeum Archeologiczne w Gdańsku.
- Zakład Anatomii Klinicznej, Gdański Uniwersytet Medyczny.

Komitet Organizacyjny:

Przewodnicząca: dr hab. Barbara Duda-Biernacka, prof. AWF i S

Zastępcy przewodniczącej:

prof. dr hab. Judyta J. Gładkowska-Rzeczycka

prof. dr hab. Marek Grzybiak

dr hab. med. Adam Kosiński

dr Franciszek Rożnowski

Sekretarz: dr n. med. Ewa Wójtowicz, e-mail: ewa.wojtowicz@awf.gda.pl

Skarbnik: dr Aleksandra Pudło

Członkowie: dr Iwona Bonisławska

dr Sławomir Ciewiernia

dr n. med. Damian Jeżyk

dr Anna Karafowa

dr Marcin Łuszczuk

dr Magdalena Piernicka

dr Mirosław Smaruj

mgr Alicja Bielska, tel.(58) 5547382

mgr Agnieszka Podbielska

Tematyka wiodąca konferencji

- Antropologia w różnych dyscyplinach naukowych
- Populacje pradziejowe
- Ontogeneza
- Zdrowie
- Varia

Formy uczestnictwa

- Uczestnictwo czynne (praca prezentowana w formie referatu lub plakatu)
- Uczestnictwo bierne

Wszyscy uczestnicy otrzymają certyfikaty potwierdzające uczestnictwo w konferencji.

Działalność naukowa członków Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w Gdańsku

Publikacje

1. Błudnicka M, Piernicka M, Kortas J, Bojar D, Duda-Biernacka B, Szumilewicz A. 2022. The influence of one-time biofeedback electromyography session on the firing order in the pelvic floor muscle contraction in pregnant women – a randomized controlled trial. *Front Hum Neurosci.* 29.
2. de Castro R, Antunes R, Mendes D, Szumilewicz A, Santos-Rocha R. 2022. Can Group Exercise Programs Improve Health Outcomes in Pregnant Women? An Updated Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(8).
3. Gomasasca M, Micielska K, Faraldi M, Flis M, Perego S, Banfi G, Ziemann E, Lombardi G. 2022. Impact of 12-Week Moderate-Intensity Aerobic Training on Inflammasome Complex Activation in Elderly Women. *Front Physiology* 13:792859. DOI: 10.3389/fphys.2022.79285.
4. Kozłowska-Flis M, Rodziewicz-Flis E, Micielska K, Kortas J, Jaworska J, Borkowska A, Sansoni V, Perego S, Lombardi G, Ziemann E. 2021. Short and long-term effects of high-intensity interval training applied alone or with whole-body cryostimulation on glucose homeostasis and myokine levels in overweight to obese subjects. *Frontiers in Bioscience-Landmark* 26(11):1132-1146. DOI:10.52586/5015.
5. Leźnicka KM, Pawlak M, Gasiorowska A, Jażdżewska AM, Wilczyńska D, Godlewska P, Lubkowska A, Chudecka M, Maciejewska-Skrendo AM, Santos-Rocha R, Szumilewicz AN. 2022. Individual characteristics and pain sensitivity during pregnancy : a cross-sectional study in pregnant and non-pregnant women. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(21):1-13.
6. Micielska K, Flis M, Kortas JA, Rodziewicz-Flis E, Antosiewicz J, Wochna K, Lombardi G, Ziemann E. 2021. Nordic Walking Rather Than High Intensity Interval Training Reduced Myostatin Concentration More Effectively in Elderly Subjects and the Range of This Drop Was Modified by Metabolites of Vitamin D. *Nutrients* 13(12). DOI:10.3390/nu13124393
7. Piernicka M, Błudnicka M, Bojar D, Kortas J, Szumilewicz A. 2022. Improving the Technique of Pelvic Floor Muscle Contraction in Active Nulliparous Women Attending a Structured High-Low Impact Aerobics Program-A Randomized Control Trial. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(10).

8. Pudło A. 2022. Zmiany chorobowe stóp na podstawie zniekształceń obuwia z XIV-XV wieku. [w]: *W czym chodzili gdańszczanie. Konserwacja skórzanych elementów obuwia i odzieży z badań antropologicznych*. Jędrzejczak-Skutnik A. (red.), Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, 25-28.
9. Pudło A. 2022. Anthropological analysis of human skeletal remains from the Old Kush-New Kingdom cemetery (BP 164) in the Bayuda Desert, Sudan. [in]: *Bayuda and its Neighbours*. Obłuski A, Paner H, Masojć M. (eds.), BREPOLIS, 93-104.
10. Pudło A. 2022. Anthropological research of the Gdansk Archaeological Museum Expedition. [in]: *From Faras to Soba. 60 years of Sudanese-Polish cooperation in saving the heritage of Sudan*. Paner H, Obłuski A, El-Tayeb M. (eds.), Polish Centre of Mediterranean Archaeology, University of Warsaw, 417-434.
11. Santos-Rocha R, Szumilewicz A, Wegrzyk J, Hyvärinen M, De Labrusse C, Schläppy F, et al. 2022. Promotion of physical activity and exercise during pregnancy and postpartum. Health Professionals Guide. Santarem, Portugal: ESDRM-IPSANTARÉM; ESSS; ESAS; HESAV.
12. Santos-Rocha R, Szumilewicz AN, Pajaujiene S. 2022. Exercise prescription and adaptations in early postpartum. [in]: *Exercise and physical activity during pregnancy and postpartum : evidence-based guidelines*. Santos-Rocha R. (ed.), Cham: Springer, 363-395.
13. Santos-Rocha R., Gutiérrez Isabel Corrales, Szumilewicz AN, Pajaujiene S. 2022. Exercise testing and prescription in pregnancy. [in]: *Exercise and physical activity during pregnancy and postpartum: evidence-based guidelines*. Santos-Rocha R. (ed.), Cham: Springer, 183-230.
14. Santos-Rocha R, Pajaujiene S, Szumilewicz A. 2022. Active Pregnancy: Workshop on Promotion of Physical Activity in Pregnancy for Exercise Professionals. *Journal of Multidisciplinary Healthcare* 15:2077-89.
15. Szumilewicz A, Worska A, Santos-Rocha R, Oviedo-Caro MÁ. 2022. Evidence-based and practice-oriented guidelines for exercising during pregnancy. [in]: *Exercise and physical activity during pregnancy and postpartum evidence-based guidelines*. Santos-Rocha R. (ed.), Cham: Springer.
16. Szumilewicz A, Santos-Rocha R, Worska A, Piernicka M, Yu H, Pajaujiene S, et al. 2022. How to HIIT while pregnant? The protocols characteristics and effects of high intensity interval training implemented during pregnancy - a systematic review. *Baltic Journal of Physical Activity and Health* 14(1):1-16.

17. Szumilewicz AN, Worska AK, Santos-Rocha R, Oviedo-Caro MA. 2022. Evidence-based and practice-oriented guidelines for exercising during pregnancy. [in]: *Exercise and physical activity during pregnancy and postpartum: evidence-based guidelines*. Santos-Rocha R. (ed.), Cham: Springer, 177-217.
18. Szumilewicz AN, Santos-Rocha R. 2022. Exercise selection and adaptations during pregnancy. [in]: *Exercise and physical activity during pregnancy and postpartum : evidence-based guidelines*. Santos-Rocha R. (ed.), Cham: Springer, 275-361.
19. Yu HL, He J, Wang XH, Yang WL, Sun B, Szumilewicz A. 2022. A Comparison of Functional Features of Chinese and US Mobile Apps for Pregnancy and Postnatal Care: A Systematic App Store Search and Content Analysis. *Frontiers in Public Health* 10.
20. Yu H, He J, Szumilewicz A. 2022. Pregnancy Activity Levels and Impediments in the Era of COVID-19 Based on the Health Belief Model: A Cross-Sectional Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(6).

Wykłady popularyzujące naukę i webinary

1. Wystąpienie dr Aleksandry Pudło z referatem pt. „The living conditions of the population of the Bayuda Desert in Sudan during the Old Kush period (2500-1500 BC)” podczas 15 Międzynarodowej Konferencji Nubiologicznej w Warszawie organizowanej przez Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW (28-31.08.2022).
2. Wystąpienie dr Aleksandry Pudło z referatem pt. „Pruszcz Gdański jako znaczący ośrodek osadniczy w okresie wpływów rzymskich” podczas XLVIII Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w Łodzi organizowanej przez Uniwersytet Łódzki (21-23.09.2022).
3. Wystąpienie dr Aleksandry Pudło, podczas **Nocy Muzeów** organizowanej przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, z referatem pt. „Badania antropologiczne w ramach projektu NCN nr 2016/23/B/HS3/00845 na Pustyni Bayuda w Sudanie” (14.05.2022).
4. Wystąpienie dr Aleksandry Pudło, podczas **Weekendu Seniora** organizowanego przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, z referatem pt. „Warunki życia w Pruszczu Gdańskim dwa tysiące lat temu” (2.10.2022).
5. Szumilewicz A. „Wtorki z AWFis”, Ćwiczenia mięśni dna miednicy u młodzieży: dla zdrowia, seksu i jakości życia..., online, 08.02.2022.

6. Szumilewicz A., Berriman J., Davenport M., Mottola M., Santo-Rocha R., Bo K., What should I do with pregnant and postpartum clients...? 29.03.2022, w ramach projektu NEPPE.
7. Szumilewicz A., Aktywność fizyczna w ciąży. VII Warszawskie Dni Promocji Zdrowia, Warszawa 12-13 maja 2022 r.
8. Szumilewicz A., „Najnowsze rekomendacje światowe nt. aktywności fizycznej w ciąży i po porodzie”, webinar Szkoły Rodzenia „Super Mama”, online, 09.08.2022;
9. Szumilewicz A., „Ćwiczenia kontrowersyjne i zakazane w ciąży – najnowsze badania naukowe”, webinar Szkoły Rodzenia „Super Mama”, online, 06.09.2022.
10. Szumilewicz. A. May L., Oviedo-Caro M-A., Atkinson L., Pajaujiene S., Why and how do we breakdown barriers to PA during pregnancy and postpartum? online, 15.09.2022, w ramach projektu NEPPE.
11. Szumilewicz A., „Wszystko o mięśniach dna miednicy”, webinar Szkoły Rodzenia Super Mama, online, 17.10.2022;

Fot. Dr Aleksandra Pudło tuż przed wykładem (Fot. Inf. Pras. MAG).

Udział w projektach naukowych

1. Anna Szumilewicz. Zadanie badawcze finansowanego w ramach konkursu Miniatura Narodowego Centrum Nauki, pt. „Wpływ prozdrowotnych ćwiczeń metodą interwałową o wysokiej intensywności (HIIT) na zmiany w poziomie iryzyiny oraz innych wybranych markerach homeostazy węglowodanowej i lipidowej u kobiet ciężarnych”, 2021/05/X/NZ7/01814, 15 grudnia 2021 – 14 grudnia 2022,
2. Anna Szumilewicz. Projekt wdrożeniowo-edukacyjny: „Nowa era ćwiczeń w ciąży i po” – szkolenie dla instruktorów i trenerów różnych form aktywności fizycznej w zakresie zdalnego prowadzenia ćwiczeń dla kobiet w ciąży i po porodzie. NR PPI/SPI/2020/1/00082/DEC/02, NAWA, Program Spinaker. Koordynator projektu. Termin realizacji: 01.05.2021-31.08-2023. Kwota dofinansowania: 662 930,98.
3. Anna Szumilewicz. Międzynarodowy projekt w ramach programu Erasmus plus pt. „New Health Programme”, 2020-2022. W projekcie pełnię funkcję koordynatora prac nad opisem kwalifikacji „Healthy Lifestyle Promoter”. Partnerzy projektu: New Health Foundation w Holandii (koordynator), Sport Sciences School of Rio Maior (ESDRM) w Portugalii, Europe Active w Belgii, Lithuanian Association of Health and Fitness Clubs na Litwie, Fitness Federation w Belgii, Association Europea Deporte, Ejercicio Y Salud (AEDESA) w Hiszpanii oraz Comenius University, Faculty of Physical Education and Sports na Słowacji. Nr projektu 613045-EPP-1-2019-1-NL-SPO-SCP
4. Katarzyna Micielska. „Aktywacja szlaków związanych z inflomasomami w jednojądrzastych komórkach krwi obwodowej i zwiększona aktywacja tych szlaków w mięśniach szkieletowych w odpowiedzi na aktywność fizyczną -badania in vitro i in vivo.” Numer grantu: 2018/29/B/NZ7/02094- kierownik dr hab. Giovanni Lombardi. Grant finansowany przez Narodowe Centrum Nauki.

Staż naukowe

1. Katarzyna Micielska. Staż w The Biomechanics and Functional Morphology Laboratory Faculdade de Motoricade Humana w Lizbonie w Portugalii.

Stopień doktora

1. W dniu 4 lipca 2022 roku Rada Naukowa Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku nadała Pani Katarzynie Micielskiej stopień doktora w

dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Zmiany stężenia miokina we krwi u kobiet w odpowiedzi na trening wytrzymałościowy”, Promotorem pracy jest prof. dr hab. Ewa Ziemann. Rozprawa doktorska otrzymała wyróżnienie.

2. W dniu 27 stycznia 2022 roku Rada Naukowa Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku nadała Pani Magdalenie Piernickiej stopień doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Programy treningowo-edukacyjne a funkcja mięśni dna miednicy u aktywnych fizycznie nieródek”. Promotorem pracy jest dr hab. Barbara Duda-Biernacka, prof. AWFIS, a promotorem pomocniczym: dr Hab. dr hab. Anna Szumilewicz, prof. AWFIS

Badania terenowe

Udział antropolog dr Aleksandry Pudło w czwartym sezonie badań archeologicznych (marzec-kwiecień 2022) w ramach projektu badawczego "Prahistoryczne społeczności Pustyni Bayuda w Sudanie - nowe granice Królestwa Kermy" finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (2016/23/B/HS3/00845), pod kierunkiem dra hab. Henryka Panera.

Fot. Eksploracja grobu z okresu meroickiego na Pustyni Bayuda (Fot. P. Muntowski).

Wystawy muzealne

Wystawa antropologiczna pt. „Mieszkańcy Pruszcza Gdańskiego sprzed dwóch tysięcy lat” zorganizowana przez Miasto Pruszcz Gdański oraz Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, której kuratorem jest dr Aleksandra Pudło, w roku 2022 została zaprezentowana w kolejnych trzech Muzeach: w Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie (28.01.2022-18.04.2022), w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku (19.05.2022-30.10.2022) i w Muzeum Miejskim w Nowej Soli (25.11.2022-28.02.2023r.). Przy czym w ostatnim Muzeum wystawa będzie dostępna do końca lutego przyszłego roku. Dwie ostatnie prezentacje zostały wzbogacone o kolekcję kości ze zmianami patologicznymi aby zwiedzający mogli zobaczyć jak wyglądają zmienione kości.

Przewodnim tematem wystawy są dawni mieszkańcy Pruszcza Gdańskiego z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wpływów rzymskich. Na podstawie wyników badań antropologicznych na wystawie zaprezentowano zmiany jakie zaszły w Pruszczu Gdańskim przez 600 lat, jak się organizował, wzrastał i jak musiał być istotnym punktem na szlaku migracyjnym w okresie wpływów rzymskich. Pruszcz Gdański był zasiedlony przez dwie grupy należące do kultury wielbarskiej. Jak pokazały badania, mimo, że mieszały one obok siebie, to zachowały swoją odrębność.

Fot. Wystawa w Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie (Fot. Bartosz Gonddek).

Fot. Wystawa w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku (Fot. Inf. Pras. MAG).

Fot. Wystawa w Muzeum Miejskim w Nowej Soli (Fot. A. Pudło).

Przygotowanie przez dr Aleksandrę Pudło posteru na temat badań antropologicznych prowadzonych przez Gdansk Archaeological Museum Expedition na wystawę posterową, archeologiczną pt. „Od Faras do Soba” przez Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW z okazji 60 lat pracy polskich naukowców w Sudanie.

Warsztaty antropologiczne dla dzieci

Wystawie prezentowanej w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku towarzyszyły oprowadzenia kuratorskie oraz lekcje edukacyjne dla dzieci w październiku 2022, gdzie mogły się zapoznać z pracą antropologa, nauczyć kim jest antropolog, czym się zajmuje, co bada, jakie informacje może uzyskać dzięki badaniom szkieletów i dlaczego jest to takie ważne.

Fot. Warsztaty antropologiczne dla dzieci w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku (Fot. Inf. Pras. MAG).

Wywiady

Udział dr Aleksandry Pudło w programie telewizyjnym na temat badań archeologicznych i antropologicznych prowadzonych m.in. przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku w Sudanie.

Fot. Udzielenie wywiadu na temat badań antropologicznych w Sudanie (Fot. Inf. Pras. MAG).

Inne

Dr Katarzyna Micielska pełni rolę Topic Coordinator w czasopiśmie Frontiers in Endocrinology, w sekcji zatytułowanej: Interorgan Crosstalk Mediated by Exerkines: the Role of Exercise in Health and Disease.

dr Ewa Wójtowicz

ŚWIĘTOKRZYSKI ODDZIAŁ PTA

Rok 2022 dla wielu członków naszego oddziału oznaczał czas wyjątkowej pracy projektowej, przygotowywania nowych wniosków projektowych, ale również podsumowaniem właśnie kończących się. Zakończyła się w 2022 roku już czwarta edycja międzynarodowego projektu „Active Healthy Kids”, którego celem było ukazanie i ocena aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. Jednym z czterech ekspertów, oceniających aktywność dzieci i młodzieży w Polsce była nasza koleżanka, pracownik Collegium Medicum UJK, dr Elżbieta Cieśla.

Podsumowując dane uzyskane w ww. projekcie, należy podkreślić, że mniej niż 20 procent dzieci i młodzieży w Polsce jest umiarkowanie bądź intensywnie aktywnych fizycznie przez przynajmniej 60 minut dziennie każdego dnia. Ten odsetek obniża się względem poprzednich edycji raportu!

24 października w trakcie konferencji ISPAH w Abu Dhabi opublikowano wyniki projektu Global Matrix 4.0, który stanowi najobszerniejsze podsumowanie stanu aktywności fizycznej dzieci i jej uwarunkowań w 57 krajach i jurysdykcjach. W każdym z zaangażowanych krajów zespół badaczy systematycznie, na bazie najlepszych dostępnych danych zbierał i analizował sytuację w 10 obszarach aktywności fizycznej, jak m. in. ogólna aktywność fizyczna, aktywność zorganizowana i udział w sporcie, zachowania sedentarne, uwarunkowania aktywności fizycznej w szkole czy działania rządu w danym kraju. Następnie z wykorzystaniem ujednoliconej skali oceniono aktualny stan w każdym z obszarów.

Krajowo najważniejsza informacja, to negatywny trend w ogólnej aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w Polsce. Ten trend był już wyraźny przed pandemią Covid-19. Zaledwie 16,8% dzieci i młodzieży w Polsce jest umiarkowanie bądź intensywnie aktywna przez przynajmniej 60 minut dziennie na przestrzeni tygodnia, co odpowiada ocenie 1 w skali szkolnej. Opinie ekspertów zaangażowanych w Global Matrix 4.0 wskazują, że pandemia zapewne negatywnie wpłynęła na poziom aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w długim terminie. Nie mamy jednak danych, by już potwierdzić ten trend w Polsce.

Z drugiej strony wyniki z Polski sugerują poprawę w powszechności udziału dzieci i młodzieży w zorganizowanej aktywności fizycznej i sporcie, a także – relatywnie dobre warunki do aktywności fizycznej w kontekście szkoły. Alarmujący jest natomiast wysoki poziom zachowań sedentarnych (między innymi czasu spędzonego przed ekranami) czy negatywny trend w aktywnym przemieszczaniu się do i ze szkoły. W raporcie przedstawiono rekomendacje dotyczące poprawy aktualnej sytuacji w obszarze aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w Polsce z perspektywy samorządu terytorialnego i rządu. Pełen raport “Raport o stanie

aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w Polsce w ramach projektu Global Matrix 4.0” jest dostępny w Internecie.

Kolejnym ważnym projektem, w którym są zaangażowane trzy członkinie naszego oddziału, to projekt “E+DIETing_LAB Digital Lab for Education in Dietetics combining Experiential Learning and Community Service” finansowanym ze środków UE Erasmus plus. Wspólnie z partnerami z Hiszpanii, Portugalii, Belgii, Austrii Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach opracowuje innowacyjne narzędzia cyfrowe takie jak np. awatary, platformy moodle wykorzystywane w dietetyce, szczególnie w obszarach związanych z żywieniem w cukrzycy, chorobach nowotworowych, otyłości, zaburzeniach odżywiania i innych.

Ważnym elementem pracy naszych członków były wizyty zagraniczne na stażach i konferencjach naukowych. Pozwolimy sobie wymienić tylko kilka z nich.

Dr Magdalena Lelonek, udział w staż zagranicznym: Dania, University of Copenhagen, Faculty of Science, Department of Nutrition, Exercise and Sports (NEXS). Termin: 01.04.2022-30.06.2022.

Dr Magdalena Lelonek udział w International Teaching Week w Palacky University Olomouc, The Czech Republic, Faculty of Physical Culture. Termin: 06.11.2022-11.11.2022.

Wygłoszone wykłady/poprowadzone warsztaty:

- 1.Active recess at school, work and home.
2. Children's perception training.

Dr Magdalena Lelonek, dr Elżbieta Cieśla czynny udział w FIEPS World and European Congress 2022 w Vierumaki, Finlandia. Termin: 25-29.08.2022 r.

Wygłoszone referaty

1. Assessment of physical fitness in six-year-olds from single- and multiple-child families: a comparative study (2006–2021) (Lelonek; autorzy: Elzbieta Ciesla , Magdalena Lelonek, Edyta Suliga, Marzena Cieśla.
2. Physical fitness of six-year-olds during the SARS COV-19 pandemic (Cieśla); autorzy: Elzbieta Ciesla , Magdalena Lelonek, Edyta Suliga, Monika Zaręba.

Publikacje

Suliga E, Cieśla E, Jasińska E, Gołuch K, Głuszek S. 2022. Lifestyle and health of individuals with multiple sclerosis according to body mass index: initial results. *Medical Studies/Studia Medyczne* 38(2):140–151.

1. Gajda R, Raczkowska E, Mazurkiewicz D, Suliga E. 2022. Differentiation of Nutritional Risk among Polish Seniors Based on Selected Lifestyle Characteristics. *Nutrients* 14(3):607.
2. Gajda R, Raczkowska E, Wyka J, Suliga E, Sobaś K. 2022. Differentiation of the nutritional risk of Polish elderly people according to demographic characteristics and declared socioeconomic status. *Nutrients* 14(8):1582.
3. Suliga E, Broła W, Sobaś K, Cieśła E, Jasińska E, Gołuch K, Głuszek S. 2022. Dietary Patterns and Metabolic Disorders in Polish Adults with Multiple Sclerosis. *Nutrients* 14(9):1927.
4. Żurawski A, Śliwiński Z, Suliga E, Śliwiński G, Wypych Ż, Kiebzak W. 2022. Effect of Thoracic Kyphosis and Lumbar Lordosis on the Distribution of Ground Reaction Forces on the Feet. *Orthopedic Research and Reviews* 14:187–197.
5. Zarzeczny R, Kuberski M, Suliga E. 2022. The Effect of Three-Year Swim Training on Cardio-Respiratory Fitness and Selected Somatic Features of Prepubertal Boys. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 19:7125.
6. Cieśła E, Suliga E, Kadučáková H, Michel S, Ižová M, Simočková V, Martin T, Braun A, Kozieł D, Głuszek S. 2022. Reproducibility of the German and Slovakian Versions of the Dietary Habits and Nutrition Beliefs Questionnaire (KomPAN). *Nutrients* 14(22):4893.
7. Łodzińska A, Lelonek M. 2022. Physical Activity at School of Children in Poland during the First Three Years of Primary Education, Physical Education and Physical Activities of Children, Youth and Adults and Healthy Active Living. Researches – Best Practices – Situation. ed. Antala, B., Labudová, J., van Heel, J., Novak, D. Wang., X, Bratislava: Fédération Internationale D'Éducation Physique Et Sportive, pp. 441-449.
8. Suliga E, Cieśła E, Lelonek M, Piechowska A, Głuszek S. 2022. Lifestyle elements and risk of metabolic syndrome in adults. *PLOS ONE* 17(9):0275510. DOI: 10.1371/journal.pone.0275510.
9. Cieśła E, Lelonek M, Zaręba M, Suliga E. 2022. Assessment of the influence of physical activity and screen time on somatic features and physical fitness in 6 to 7-year-old girls. *Anthropological Review* 84(4):467- 85. DOI:10.2478/anre-2021-0031.
10. Łodzińska A, Lelonek M. 2021 (ukazało się na początku 2022). The Past, the present and the possible future. The physical inactivity of polish students during the Covid-19 pandemic and its impact on health, Physical Activity and Health Aspects of Covid-19 Pandemic, ed. Knjaz, D., Novak, D., Antala, B., Faculty of Kinesiology, Zagreb: the University of Zagreb, Faculty of Kinesiology, FIEPS Europe, pp. 39-46. https://www.bib.irb.hr/1178311/download/1178311.COVID_book_final.pdf.

11. Lelonek M, Przychodni A, Lorger M, Cieśla E, Suliga E. 2022. Handgrip strength and body mass index in Polish and Croatian female university students of preschool and primary education Siła chwytu oraz względna masa ciała studentek edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej z Chorwacji i Polski. *Medical Studies/Studia Medyczne* 38(4):1–8.

dr Agnieszka Przychodni

KRAKOWSKI ODDZIAŁ PTA

Członkowie Oddziału Krakowskiego PTA realizowali w roku 2022 następujące projekty badawcze:

- Projekt Regionalnej Inicjatywy Doskonałości, finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: „Budowa ciała i aktywność fizyczna osób w wieku 50-52 lata a ich rozwój biologiczny w okresie dziecięcym, młodzieńczym i dorosłym”, prof. dr hab. Ryszard Żarów (kierownik projektu);
- Projekt Maestro, finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki: „(Un)learning pain by consequences. Development of the learning theory of placebo effects”, dr Magdalena Żegleń (post-doc);
- Projekt naukowy: „Zmiany składu ciała oraz sprawności motorycznej dzieci (11-15 lat) z Krakowa podczas pandemii COVID-19” , dr hab. Łukasz Kryst, prof. ucz. (kierownik projektu), dr Magdalena Żegleń, mgr Paulina Artymiak, mgr Julia Badzińska, mgr Maria Gał, Katarzyna Sztuk, Klaudia Gonkiewicz
- Projekt Regionalnej Inicjatywy Doskonałości, finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: „Wpływ dwunastotygodniowego treningu zdrowotnego na wskaźniki morfologiczne oraz poziom wybranych adipokin tkanki tłuszczowej u mężczyzn z otyłością brzuszną”, dr hab. Agnieszka Suder, prof. ucz. (kierownik projektu);
- Projekt badań statutowych, finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego: „Wpływu serii zabiegów wibroterapii na poziom wybranych hormonów i wskaźników biochemicznych krwi u osób z nadwagą w wieku 60-70 lat”, dr hab. Agnieszka Suder, prof. ucz. (kierownik projektu);
- Projekt badań statutowych, finansowany ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki: „Wpływ treningu zdrowotnego na skład ciała oraz poziom wybranych adipokin tkanki tłuszczowej u mężczyzn z cechami zespołu metabolicznego”, dr hab. Agnieszka Suder, prof. ucz. (kierownik projektu).

Współpraca naukowa podjęta przez członków Oddziału Krakowskiego PTA obejmowała:

- współpracę z Małopolskim Związkiem Pływackim, w ramach której wykonywane były badania antropometryczne młodych pływaków;
- współpracę z Instytutem Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach przygotowania publikacji dotyczących:
 - efektu placebo w leczeniu otyłości,

- wpływu interwencji placebo na poziom sprawności fizycznej u dzieci;
- mierzonej subiektywnie i obiektywnie odpowiedzi placebo u dzieci z młodzieńczym idiopatycznym zapaleniem stawów;
- procedury kalibracji w eksperymentalnych badaniach bólowych;
- ewolucyjnych podstaw występowania efektu placebo.

Członkowie Oddziału Krakowskiego PTA w roku 2022 uczestniczyli w następujących konferencjach:

- wrzesień 2022 (Łódź) - XLVIII konferencja Polskiego Towarzystwa Antropologicznego;
- sierpień 2022 (Wilno, Litwa) - Joint International Meeting: 22nd EAA Congress, 15th ISGA Congress, 5th International Conference of Evolutionary Medicine;
- maj 2022 (Warszawa) - Ogólnopolska Konferencja Studenckich Kół Naukowych.

Publikacje

W roku 2022 członkowie Oddziału Krakowskiego PTA byli autorami lub współautorami następujących publikacji:

1. Kryst Ł, Żegleń M, Artymiak P, Kowal M, Woronkiewicz A. 2022. Analysis of secular trends in physical fitness of children and adolescents (8–18 years) from Kraków (Poland) between 2010 and 2020. *American Journal of Human Biology* e23829.
2. Kryst Ł, Żegleń M, Woronkiewicz A, Kowal M. 2022. Secular changes of foot dimensions among children and adolescents (3-18 years of age). *Anthropologischer Anzeiger*.
3. Żegleń M, Kryst Ł, Kowal M, Woronkiewicz A. 2022. Associations of anthropometric cardiometabolic risk factors and leg fat accumulation in children and adolescents from Poland. *American Journal of Human Biology* e2379.
4. Kryst Ł, Żegleń M, Woronkiewicz A, Kowal M. 2022. Body height, weight, and Body Mass Index–magnitude and pace of secular changes in children and adolescents from Kraków (Poland) between 1983 and 2020. *American Journal of Human Biology* 34(9): e23779.
5. Żegleń M, Śladowska K, Kawalec P, Brzostek T. 2022. Opicapone as an add-on to levodopa for reducing end-of-dose motor fluctuations in Parkinson’s disease: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Comparative Effectiveness Research* 11(12):889-904.

6. Kryst Ł, Żegleń M, Artymiak P, Kowal M, Woronkiewicz A. 2022. The impact of lifestyle and socioeconomic parameters on body fat level in early childhood. *Journal of Biosocial Science* 54(4):643-650.
7. Kryst Ł, Żegleń M, Woronkiewicz A, Kowal M. 2022. Body composition of children with different gestation time. *American Journal of Human Biology* 34(5):e23696.
8. Kryst Ł, Żegleń M, Badzińska J, Kowal M, Woronkiewicz A. 2022. Changes in the adiposity level and prevalence of overweight/ obesity among children from Kraków (Poland) within the last decade (from 2010 to 2020). *Journal of Biosocial Science* 1-10.
9. Kryst Ł, Żegleń M, Kowal M, Woronkiewicz A. 2022. Secular changes in the waist, hips circumferences and selected associated indicators, among preschool children from Kraków (Poland), between 1983 and 2018. *American Journal of Human Biology* e23748.
10. Kryst Ł, Żegleń M, Gał M, Woronkiewicz A, Kowal M. 2022. The impact of neonatal parameters and parental factors on body fat level in early childhood. *Journal of Biosocial Science* 1-8.
11. Żegleń M, Kryst Ł, Kowal M, Sobiecki J, Woronkiewicz A. 2022. Changes in adiposity and fat tissue distribution among preschool children from Kraków, Poland, from 2008 to 2018. *Journal of Biosocial Science* 54(2):333-346.
12. Kawalec P, Holko P, Bungey G, Moseley O, Żegleń M, Markiewicz M. 2022. Treosulfan-based conditioning vs. low-dose busulfan-based conditioning for allogeneic hematopoietic stem cell transplantation: a cost-utility analysis in Poland. *Acta Haematologica Polonica* 53(3):191-200.
13. Wądrzyk Ł, Staszkiwicz R, Kryst Ł, Żegleń M. 2022. Kinematic analysis of above- and underwater swim start phases of male swimmers aged 16-18 years. *Human Movement* 23(4):123–132.
14. Sokołowski K, Strzała M, Żegleń M. 2022. Study of talented young male swimmers—scientific approach to the kinematic and physiological predictors of 400-m front crawl race. *Acta Of Bioengineering And Biomechanics* 24(1).
15. Masłoń A, Suder A, Curyło M, Frączek B, Salamaga M, Yvanenko Y, Forczek W. 2022. Influence of pregnancy-related anthropometric changes on plantar pressure distribution during gait - A follow-up study. *PLoS ONE* 17(3):e0264939.
16. Borowska B, Suder A, Kliś K, Wronka I. 2022. Associations between sleep duration and anthropometric indices of adiposity in female university students. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(18):11681.

Magdalena Żegleń, Łukasz Kryst, Ryszard Żarów

Pracownia Antropologii Uniwersytet Jagielloński

Zakończenie projektu Mama w Koronie – ogółem zebrano dane na temat natężenia stresu psychospołecznego, lęku oraz nasilenia depresji okołoporodowej a także występowania COVID-19 od ponad 5400 kobiet w ciąży. Spośród nich blisko 1500 matek dostarczyło danych na temat parametrów urodzeniowych i przebiegu ciąży i porodu a 300 biologicznych próbek, które pozwolą na biochemiczną analizę stężeń biomarkerów odpowiedzi stresowej. Wszystkim uczestniczącym w badaniu Mamom serdecznie dziękujemy. Dr hab. Anna Ziomkiewicz-Wichary.

Warsztaty „Mleko Mamy” w ramach zajęć na Uniwersytecie Dzieci w Krakowie – warsztaty na temat składu mleka kobiecego oraz mleka samic innych gatunków ssaków, jego fizjologicznej roli i znaczeniu dla rozwoju niemowląt i młodych przeprowadziła dr hab. Anna Ziomkiewicz-Wichary z Pracowni Antropologii UJ. Warsztaty odbywały się w sobotnie, listopadowe przedpołudnia w Instytucie Zoologii i Badań Biomedycznych UJ. Poza wykładem dzieci w wieku 8-9 lat miały okazję oglądać mleko kobiece pod mikroskopem oraz własnoręcznie „sporządzić” próbkę mleka wg przygotowanego przepisu. W zajęciach wzięło udział około 300 dzieci.

Uczestnictwo dr hab. Anny Ziomkiewicz-Wichary w 22 Kongresie European Anthropological Association 24-27 sierpnia 2022 w Wilnie. Prezentacja wyników badań na temat związku wsparcia społecznego matki ze składem produkowanego przez nią mleka kobiecego pt. MATERNAL SOCIAL SUPPORT AND BREAST MILK COMPOSITION.

Kontynuacja prac wykopaliskowych na stanowisku w Starorypinie pod kierownictwem dr hab. Jadwigi Lewandowskiej. Z ramienia Uniwersytetu Jagiellońskiego w pracach terenowych w sezonie 2022 wzięła udział dr Barbara Mnich. O wynikach dotychczasowych odkryć, już niebawem można będzie przeczytać w monograficznym opracowaniu, dotyczącym fazy wczesnośredniowiecznej "Stary Rypin. Wczesnośredniowieczna perła międzyrzecza Wisły, Drwęcy i Skrwy”.

Czynne uczestnictwo w Funeraliach Lednicko-Gnieźnieńskich, Spotkanie 22, pt.: „Uniwersalizm i różnorodność. Grób w badaniach interdyscyplinarnych” 18-19 maja 2022 r.

Barbara Mnich, Krzysztof Szostek, Marek Nowak: Ocena procentowego udziału białka zwierzęcego w diecie populacji pradziejowych, na podstawie modeli opartych o izotopowe dane archeobotaniczne i archeozoologiczne.

Czynne uczestnictwo w XLVIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego Łódź 21-23 września 2022. Antropologia bez granic: nowe możliwości, nowe wyzwania. Prezentacja wyników badań:

Barbara Mnich, Krzysztof Szostek. Możliwości zastosowania analiz izotopowych wapnia w badaniach biologii populacji pradziejowych

Anna Apanasewicz, Danel Dariusz, Magdalena Klimek, Andrzej Galbarczyk, Aleksandra Ciochoń, Urszula Marcinkowska, Magdalena Mijas, Anna Ziomkiewicz. Czy płodność potomstwa zależy od wieku rodziców w chwili urodzenia?

Publikacje

1. Ciochoń A, Ciochoń A., Apanasewicz A, Panel DP, Galbarczyk A, Klimek M, Ziomkiewicz A, Marcinkowska TU. 2022. Antenatal classes in the context of prenatal anxiety and depression during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(9).
2. Apanasewicz A, Danel DP, Piosek M, Wychowaniec P, Babiszewska-Aksamit M, Ziomkiewicz A. 2022. Maternal childhood trauma is associated with offspring body size during the first year of life. *Scientific Reports* 2:19619.
3. de Weerth C, Aatsinki AK, Azad MB, Bartol FF et al. 2022. Human milk: From complex tailored nutrition to bioactive impact on child cognition and behavior. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*. DOI:10.1080/10408398.2022.2053058.
4. Jasińska G, Nenko I, Marcinkowska UM, Galbarczyk A, Ziomkiewicz-Wichary A. 2022. Zdrowie reprodukcyjne w przebiegu życia. [w]: *Zdrowie publiczne : wymiar społeczny i ekologiczny*. Golinowska S. (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar Warszawa. DOI:10.7366/9788366849181.
5. Klimek M, Galbarczyk A, Marcinkowska UM, Nenko I, Ziomkiewicz-Wichary A. 2022. Warunki rozwojowe a zdrowie reprodukcyjne i płodność. [w]: *Zdrowie publiczne: wymiar społeczny i ekologiczny*. Golinowska S. (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar Warszawa. DOI:10.7366/9788366849181.
6. Staszczak M, Jamka-Kasprzyk M, Kościelniak D, Cienkosz-Stepańczak B, Krzyściak W, Jurczak A. 2022. Effect of a short-term intervention with *Lactobacillus salivarius* probiotic on early childhood caries - an open label randomized controlled trial. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(19).
7. Myszka A, Szostek K, Tomczyk J, Budnik A, Karkus J, Cienkosz-Stepańczak B, Mnich B, Lisowska-Gaczorek A, Pankowska A. 2022. Analiza anatomiczno-antropologiczna i demograficzna mieszkańców wczesnośredniowiecznego Starego Rypina. [w]: „*Stary Rypin. Wczesnośredniowieczna perła międzyrzecza Wisły, Drwęcy i Skry*. Lewandowska J. (red.), Wydawnictwo Naukowe GRADO.

dr hab. Anna Ziomkiewicz-Wichary

dr Barbara Mnich

ŁÓDZKI ODDZIAŁ PTA

W bieżącym roku w Katedrze Antropologii, jako Visiting Researcher, powitaliśmy nowego członka zespołu, dr. Francesco Marię Galassiego, pracownika Forensic Anthropology, Paleopathology and Bioarchaeology Research Center (FAPAB Research Centre) w Avoli we Włoszech. Pan doktor jest autorem ponad 120 artykułów w czasopismach naukowych oraz kilkunastu książek i rozdziałów w monografiach naukowych. Francesco Maria Galassi w swojej pracy badawczej skupia się przede wszystkim na zagadnieniach z zakresu medycyny oraz paleopatologii.

Dr Justyna Karkus brała udział w kolejnym sezonie badań wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Starorypinie Prywatnym (badania pod kierunkiem dr Jadwigi Lewandowskiej z Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie) oraz prowadzi badania antropologiczne materiałów kostnych ze stanowisk w Szadku i z cmentarza przy Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Radziejowie. Ze względu na ich rozległość, badania te realizowane będą również w przyszłym roku.

Dr Paulina Pruszkowska-Przybylska podczas 3-miesięcznego stażu na Uniwersytecie Kopenhaskim, w ramach dofinansowania konkursu MINIATURA 5 (NCN), nr 2021/05/X/NZ1/01049 realizowała projekt badawczy "Epigenetyczne podłoże procesu starzenia wśród osób z nagłym zatrzymaniem krążenia (NZK)".

Doktoraty

dr Justyna Karkus: „Mikroewolucyjne i środowiskowe uwarunkowania wad aparatu żucia człowieka” – doktorat obroniony z wyróżnieniem.

dr Joanna Mietlińska: „Wartość poznawcza obrażeń szkieletu w badaniach biologii dawnych populacji ludzkich”.

Konferencje

W trakcie tegorocznych Funeralii Lednickich dr Marta Kurek wraz z dr. Michałem Dzikim z Instytutu Archeologii na Uniwersytecie Rzeszowskim prezentowali wstępne badania dotyczące cmentarzyska wczesnośredniowiecznego w Mykołajiwce, obw. Czerkaski.

Podczas 18 International Symposium on Dental Morphology & Congress of International Association of Paleodontology przedstawiono referat: "Accentuated lines in primary dental enamel in Polish children with autism and Down syndrome" Marta Kurek, Beata Borowska, Beata Lubowiedzka-Gontarek, Iwona Rosset, Elżbieta Żądzińska oraz poster: „A case of impacted third molar from the prehistoric hypogeum of Calaforno (Sicily): reflections on the antiquity and

evolutionary implications of this ancestral trait” Marta Kurek and Elena Varotto, Pietro Maria Militello, Elżbieta Żądzińska, Francesco M. Galassi.

Publikacje

1. Borowska B, Suder A, Kliś K, Wronka I. 2022. Associations between sleep duration and anthropometric indices of adiposity in female university students. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(18):1-9. DOI:10.3390/ijerph191811681.
2. Clark JS.C., van de Wetering T, Marciniak B, Żądzińska E, Ciechanowicz A, Kaczmarczyk M, Boroń A, Rydzewska K, Posiadło K, Strapagiel D. 2022. Association studies between chromosomal regions 1q21.3, 5q21.3, 14q21.2 and 17q21.31 and numbers of children in Poland. *Scientific Reports* 12(1):1-10. DOI:10.1038/s41598-022-21638-x.
3. Fijałkowska M, Koziej M, Żądzińska E, Antoszewski B, Sitek A. 2022. Assessment of the predictive value of spectrophotometric skin color parameters and environmental and behavioral factors in estimating the risk of skin cancer: a case. *Journal of Clinical Medicine* 11(11):1-11. DOI:10.3390/jcm11112969.
4. Galassi F, Ingaliso L, Vittori V, Habicht M, Cossarizza A, Varotto E. 2022. Lord Byron (1788-1824) as the precursor of celebrities endorsing vaccine hesitancy: a cultural anthropological lesson for Covid-19 immunisation strategies. *Anthropologie. International Journal of the Science of Man* 60(1):187-190. DOI:10.26720/anthro.21.06.01.1.
5. Galassi FM, Papa V, Lambusta L, Vaccarezza M, Varotto E. 2022. Cyclopes and giants: ancient mythological figures through an anatomical and palæopathological lens. *Human Evolution: International Journal* 37(1-2):9-15. DOI:10.14673/HE2022121093.
6. Henneberg M, Żądzińska E. 2022. Auxology of small samples: A method to describe child growth when restrictions prevent surveys. *PLoS ONE* 17(6):1-9. DOI:10.1371/journal.pone.0269420.
7. Herrerín J, Galassi FM, Dinarès R. 2022. Interpersonal violence in the Middle Kingdom of Egypt: evidence of craniofacial traumas from the tomb of Pwinre (TT39) (fifteenth century BC), Luxor. *Archaeological and Anthropological Sciences* 14:1-9. DOI:10.1007/s12520-022-01639-7.
8. Herrerín J, Dorado E, Galassi FM, Varotto E, Dinarès SR. 2022. Klippel-Feil Syndrome: morphological findings in a 19th-century musealized skull from Viana del Bollo (Orense, Spain). *Anthropological Review* 85(2):63-78. DOI:10.18778/1898-6773.85.2.03.

9. Iljin A, Antoszewski B, Szewczyk T, Sitek A. 2022. The 2D:4D index is associated with the development of excess body weight in adults, but not with the rate of weight loss following bariatric surgery. *Scientific Reports* 12:1-10. DOI:10.1038/s41598-022-12306-1
10. Kobus M, Żądzińska E, Sitek A, Pełka J, Roźniecki J, Antoszewski B. 2022. Risk of Migraine in Europeans with Low Melanin Levels-A Population Based Case-Control Study. *Brain Sciences, Multidisciplinary Digital Publishing Institute (MDPI)* 12(5):1-9. DOI:10.3390/brainsci12050620.
11. Kurek M, Lorkiewicz W, Rosset I, Żądzińska E. 2022. Time of occurrence and width of accentuated lines in the enamel of primary incisors from mediaeval skeletal remains from north-central Poland: A further contribution to the explanation of early childhood mortality in past populations. *Journal of Archaeological Science* 144:1-8. DOI:10.1016/j.jas.2022.105637.
12. Orsini D, Varotto E, Galassi FM, Martini M. 2022. The last Italian petrifier, Francesco Spirito (1885-1962), and his method of preservation of anatomical specimens. *Anthropologie* 60(3). DOI:10.26720/anthro.22.05.17.2.
13. Pruszkowska-Przybylska P, Melton PE, Moses EK, Brennecke S. 2022. Evaluation of epigenetic age calculators between preeclampsia and normotensive pregnancies in an Australian cohort. *Scientific Reports* 12:1-12. DOI:10.1038/s41598-022-05744-4.
14. Sitek A, Rosset I, Kobus M, Pruszkowska-Przybylska P, Żądzińska E. 2022. Maternal age and behavior during pregnancy affect the 2D: 4D digit ratio in polish children aged 6–13 Years. *Biology* 11(9):1286. DOI: 10.3390/biology11091286.

Inne publikacje

Dr Justyna Karkus:

<https://remedium.md/publikacje/ciekawostki/z-biegiem-lat-zmniejsza-sie-liczba-zebow>

<https://wyborcza.pl/51,75400,28915701.html#S.galeria-K.C-B.1-L.1.duzy>

Dr Paulina Pruszkowska-Przybylska:

<https://lodz.wyborcza.pl/lodz/7,44788,28277923,badaczka-z-universytetu-lodzkiego-z-publikacja-w-prestizowym.html>

<https://kopalniawiedzy.pl/stan-przedrzucawkowy-preeklampsja-wiek-biologiczny-epigenetyka-Paulina-Pruszkowska-Przybylska,34956>

<http://media.senior.pl/wiadomosci/Wiek-biologiczny-a-ryzyko-stanu-przedrzucawkowego,1952876.html>

<https://dzienna.pl/news/8/6579/wiek-biologiczny-a-ryzyko-stanu-przedrzucawkowego.html>

<https://bomega.pl/wiek-biologiczny-a-ryzyko-stanu-przedrzucawkowego/>

<https://www.onet.pl/informacje/kopalniawiedzypl/wiek-biologiczny-a-ryzyko-stanu-przedrzucawkowego/bqxtvfm,30bc1058>

<https://biotechnologia.pl/biotechnologia/zwiazek-pomiedzy-wiekem-biologicznym-a-ryzykiem-wystapienia-chorob-wywiad-z-dr-paulina-pruszkowska-przybylska,21582>

dr Marta Kurek

POZNAŃSKI ODDZIAŁ PTA

W 2022 zarząd Oddziału Poznańskiego PTA zorganizował cztery wirtualne otwarte spotkania naukowe. Pierwsze z nich odbyło się 12 stycznia, a wykład pt. „Trendy sekularne rozwoju somatycznego i motorycznego dzieci z regionu Wielkopolski w kolejnych dekadach od 1986 do 2016 w świetle wybranych zmian środowiskowych” wygłosiła mgr Sylwia Bartkowiak z Zakładu Teorii Sportu (Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu). Kolejne wystąpienie miało miejsce 18 maja. Prof. AWF dr hab. Jana Konarski, również z Zakładu Teorii Sportu (AWF Poznań), przedstawił prezentację na temat „Wykorzystanie mierników dojrzałości biologicznej w indywidualizacji procesu treningowego na przykładzie koncepcji Bio-Banding”. W kwietniu wysłuchaliśmy wystąpienia mgr Marty Gębali ze Studium Wychowania Fizycznego i Sportu (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) na temat „Rola stylu życia oraz ekspozycji na prenatalne hormony płciowe w kształtowaniu składu ciała i dystrybucji tkanki tłuszczowej u młodych kobiet”. Ostatnie webinarium odbyło się 16 marca. Naszym Gościem była dr Marta Tyszkiewicz-Nwafor z Kliniki Psychiatrii Dzieci i Młodzieży (Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu), która w wykładzie pt. „Jadłowstręt psychiczny – zaburzenie metaboliczne czy psychiczne?” przedstawiła mechanizmy wspomnianego w tytule zaburzenia. Każde wystąpienie kończyło się ożywioną dyskusją i szeregiem pytań do Prelegentów.

Serdecznie zapraszamy do udziału w spotkaniach organizowanych przez zarząd naszego oddziału!

Pod koniec 2022 roku w Science ukazały się trzy powiązane ze sobą tematycznie artykuły, których współautorami na zaproszenie prof. Davida Reicha z Uniwersytetu Harvarda są prof. UAM dr hab. Marta Krenz-Niedbała oraz dr Sylwia Łukasik. Opublikowane prace dostarczają danych o całych genomach 727 starożytnych osobników, pochodzących z regionu tzw.

południowego łuku (ang. Southern Arc), rozciągającego się od Kaukazu i Lewantu, poprzez Anatolię i region Morza Egejskiego po Bałkany, stanowiącego pomost łączący Europę i Azję. Wyniki badań międzynarodowego zespołu naukowców pozwoliły na uzupełnienie dotychczas istniejących znaczących luk w zapisie paleogenetycznym ludności eurazjatyckiej, ukazując w systematyczny i wielkoskalowy sposób interakcje biologiczne i migracje populacji ludzkich w badanym regionie w okresie od początków rolnictwa aż do późnego średniowiecza.

Badania zostały przeprowadzone pod kierunkiem prof. Rona Pinhasi z Uniwersytetu Wiedeńskiego, dr. Songüli Alpaslan-Roodenberga z Uniwersytetu Wiedeńskiego i Uniwersytetu Harvarda, a także dr. Iosifa Lazaridisa i prof. Davida Reicha z Uniwersytetu Harvarda. Gratulujemy ogromnego sukcesu naszym Koleżankom!

Poniżej znajdują się linki do artykułów:

The genetic history of the Southern Arc: A bridge between West Asia and Europe.

DOI: 10.1126/science.abm4247 <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abm4247>

A genetic probe into the ancient and medieval history of Southern Europe and West Asia.

DOI: 10.1126/science.abq0755 <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abq0755>

Ancient DNA from Mesopotamia suggests distinct pre-pottery and pottery Neolithic migrations into Anatolia.

DOI: 10.1126/science.abq0762 <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abq0762>

Publikacje

1. Bryl E, Hanć T, Szcześniewska P, Dutkiewicz A, Dmitrzak-Węglarz M, Słopeń A. 2022. The relations between prenatal stress, overweight and obesity in children diagnosed according to BMI and percentage fat tissue. *Eating and Weight Disorders – Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*. DOI:10.1007/s40519-022-01416-4.
2. Bryl E, Hanć T. 2022. The link between prenatal stress and indicators of fatness in children - literature review. *Homo*. DOI:10.1127/homo/2022/1493.
3. Durda-Masny M, Ciomborowska-Basheer J, Makałowska I, Szwed A. 2022. The mediating role of the gut microbiota in the physical growth of children. *Life* 12(152). DOI: 10.3390/life12020152.
4. Hanć T, Bryl E, Szcześniewska P, Dutkiewicz A, Borkowska A. R., Paszyńska E, Słopeń A., Dmitrzak-Węglarz M. 2022. Association of adverse childhood experiences (ACEs)

- with obesity and underweight in children. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia Bulimia and Obesity* 27:1751-1763. DOI:10.1007/s40519-021-01314-1.
5. Hanć T, Gomula A, Nowak-Szczepanska N, Chakraborty R, Kozieł S. 2022. Prenatal and early postnatal exposure to a natural disaster and Attention-Deficit/ Hyperactivity Disorder symptoms in Indian children. *Scientific Reports* 12:16235. DOI:10.1038/s41598-022-20609-6.
 6. Krenz-Niedbała M, Łukasik S, Macudziński J, Chowański S. 2022. Morphometry of auditory ossicles in medieval human remains from Central Europe. *The Anatomical Record:Advances in Integrative Anatomy and Evolutionary Biology* 305(8):1947-1961.
 7. Lazaridis I. et al. 2022. A genetic probe into the ancient and medieval history of Southern Europe and West Asia. *Science* DOI:10.1126/science.abq0755.
 8. Lazaridis I. et al. 2022. Ancient DNA from Mesopotamia suggests distinct pre-pottery and pottery Neolithic migrations into Anatolia. *Science* DOI:10.1126/science.abq0762.
 9. Lazaridis I. et al. 2022. The genetic history of the Southern Arc: A bridge between West Asia and Europe. *Science* DOI:10.1126/science.abm4247.
 10. Liczbińska G, Brabec M, Piontek J, Malina RM. 2022. Age at menarche, environmental stress and social inequality: Evidence from Poland in the 1930s–1950s. *American Journal of Human Biology*. DOI:10.1002/ajhb.23817.
 11. Liczbińska G, Chmielarz M. 2022. The example of the use of life table parameters: fertility and opportunity for natural selection in Greater Poland (Wielkopolska) in the second half of the 19th and the beginning of the 20th century. *Annals of Humanities* LXX(2):167–185.
 12. Liczbińska G, Králík M. 2022. The strong impact of maternal marital status on birth body size before and during the Second World War in Poznań district, Poland. *American Journal of Human Biology* 34:e23707. DOI:10.1002/ajhb.23707.
 13. Łuczkiwicz P, Pospieszny Ł, Belka Z, Łukasik S, Krenz-Niedbała M, Kuzioła A, Kleemann J. 2022. Elusive Goths in northern Poland: Initial isotopic insights of the pre-Roman and Roman period populations from the Wielbark Culture cemetery in Malbork-Wielbark. *Praehistorische Zeitschrift*https. DOI:10.1515/pz-2022-2030.
 14. Matczak M, Krenz-Niedbała M, Łukasik S, Buikstra J, Wyrwa M, Pearson J. 2022. Skeletal dysplasia of an adult male from medieval Łekno in Poland, Central Europe. *International Journal of Osteoarchaeology*. DOI:10.1002/oa.3155.
 15. Sekajová Z, Liczbińska G, Králík M, Čuta M, Ingrová P. 2022. Within-family intergenerational trends in age at menarche relative to political changes in Czechoslovakia after World War II. *American Journal of Human Biology* 34: e23588.

16. Sonuga-Barke EJS, Hanć T, Stehli A, Trampush J, Kennedy M, Kreppner J, Rutter M, Swanson JM. 2022. the ERA Young Adult Follow-up team. Severe deprivation in early childhood leads to permanent growth stunting: Longitudinal analysis of height trajectories from childhood-to-adulthood. *Child Abuse & Neglect* 123:105427.
17. Stróżewska W, Durda-Masny M, Szwed A. 2022. Mutations in GHR and IGF1R genes as a potential reason for the lack of catch-up growth in SGA children. *Genes* 13(5):856. DOI:10.3390/genes13050856.

Udział w konferencjach

Wystąpienia i plakaty:

1. Hanć T. FACT: Skoncentrowana Terapia Akceptacji i Zaangażowania nie tylko dla dorosłych. III Konferencja Edukacyjno-Szkoleniowa „Psychoterapia młodych”, Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 31.03-1.04.2022.
2. Hanć T. Etiologia ADHD: perspektywa biologiczna i ewolucyjna. 47 Zjazd Psychiatrów Polskich „Gdy nauka spotyka się z praktyką”, Łódź, 8-11.06.2022.
3. Janas-Kozik M., Hanć T., Cubała W. ASD – fenomen ewolucji? 47 Zjazd Psychiatrów Polskich „Gdy nauka spotyka się z praktyką”, Łódź, 8-11.06.2022.
4. Wilczyński K. M., Hanć T., Cubała W., Janas-Kozik M. ASD – kryteria diagnostyczne a tzw. szeroka norma. 47 Zjazd Psychiatrów Polskich „Gdy nauka spotyka się z praktyką”, Łódź, 8-11.06.2022.
5. Hanć T., Brudkiewicz P., Chmiel A., Janas-Kozik M., Rataj K., Słopień A., Soroko E., Wolańczyk T. Przesiewowa Skala Samooceny Objawów ADHD wg. DSM-5 (ASRS-5). 47 Zjazd Psychiatrów Polskich „Gdy nauka spotyka się z praktyką”, Łódź, 8-11.06.2022.
6. Dmitrzak-Węglarz M., Paszyńska E., Jabłońska E., Reszka E., Bilaska K., Tyszkiewicz-Nwafor M., Hanć T., Słopień A. 47 Zjazd Psychiatrów Polskich „Gdy nauka spotyka się z praktyką”, Łódź, 8-11.06.2022.
7. Bryl E., Hanć T., Szcześniewska P., Dutkiewicz A., Tyszkiewicz-Nwafor M., Słopień A., Dmitrzak-Węglarz M. Adverse life events and the status of body mass and attitude to nutrition in school-age children. Joint International Meeting: 22nd EAA Congress – 15th ISGA Congress – 5th International Conference of Evolutionary Medicine, 24-27.08.2022, Wilno.
8. Hanć T., Bryl E., Szcześniewska P., Dutkiewicz A., Słopień A., Dmitrzak-Węglarz M. ADHD, excessive weight and central obesity. Assessment of the association. Joint International Meeting: 22nd EAA Congress – 15th ISGA Congress – 5th International Conference of Evolutionary Medicine, 24-27.08.2022, Wilno.

9. Hanć T., Sonuga-Barke E., Swanson J., Trampush J., the ERA young adult follow up team. Ścieżki rozwoju biologicznego osób z doświadczeniem ekstremalnej deprivacji we wczesnym dzieciństwie: wyniki badania the ERA young adult follow up team. XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź.
10. Brodowska A., Racicka-Pawlukiewicz E., Kuć K., Hanć T. Jakość życia dzieci z ADHD: perspektywa dziecka, perspektywa rodzica. XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź.
11. Szcześniewska P, Hanć T, Bryl E, Dutkiewicz A, Paszyńska E, Bilka K, Borkowska A, Dmitrzak-Węglarz M, Słopeń A. Deficyty funkcji wykonawczych jako czynnik ryzyka nadmiernej masy ciała. VIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa "Rozmiar w Umyśle", wydarzenie on-line, 17-18.09.2022.
12. Hanć T. ADHD jako efekt niekorzystnych doświadczeń pre- i postnatalnych. 27 Bieszczadzkie Dni Psychiatryczne, 20-22.10.2022, Arłamów. Golian Jan; Grażyna Liczbińska. The operation of natural selection through differential mortality due to infectious diseases. The study of the Detva population during the great epidemics, 1840-1920. European Society of Historical Demography, Madrid, 5 marca 2022.
13. Liczbińska G., Králík M. The strong impact of maternal marital status on birth body size before and during the Second World War in Poznan district, Poland. European Society of Historical Demography, Madrid, 5 marca, 2022.
14. Liczbińska. The role of socio-economic determinants in shaping biological and health status of past and contemporary populations. Seminar of the Dep. of Anthropology, Faculty of Science, Masaryk University Brno, 31 marca 2022.
15. Liczbińska G "Single motherhood and perinatal outcomes in Poznan in the 1930s", workshp of École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, 13 maj 2022.
16. Repczyńska H., Liczbińska G. *Did industrialization change family model? Evidence from the city of Lodz (Poland) in the late 19th and early 20th centuries.* XXIII International Congress of Historical Sciences, Poznań, 25 sierpnia 2022.
17. Liczbińska G. The use of historical sources to study biological and health status of populations from the 19th and early 20th centuries. Seminar of the Dep. of Anthropology, Faculty of Science, Masaryk University Brno, 22 września 2022.
18. Nowak O., Liczbińska G., Piontek J. Czy nierówności społeczno-ekonomiczne przełomu XIX i XX wieku znalazły odbicie w gradientach wielkości ciała u poborowych z zaboru pruskiego na tle międzypokoleniowych trendów sekularnych? XLVIII Ogólnopolska Konferencja Antropologiczna PTA, Łódź, 22 września 2022.

19. Liczbińska G., *The 1866 Cholera Epidemic as a Turning Point in the History of Poznań*. A Romanian-Polish Autumn Meeting: Babeş-Bolyai University, Centre for Population Studies, Cluj-Napoca, Romania, 19 października 2022.
20. Durda-Masny M., Szwed A., Ciomborowska-Basheer J., Makałowska I., Smorowski M., Szymankiewicz-Bręborowicz M. Skład mikrobioty jelitowej u dzieci urodzonych jako za małe w stosunku do wieku płodowego (SGA) i u dzieci z prawidłową masą urodzeniową (AGA), XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź.
21. Durda-Masny M., Szwed A., Ciomborowska-Basheer J., Makałowska I., Smorowski M., Szymankiewicz-Bręborowicz M. Composition of the gut microbiota in SGA children depending on the feeding method used in the first six months of life. I Joint International Meeting: 22nd EAA Congress – 15th ISGA Congress – 5th International Conference of Evolutionary Medicine, 24-27.08.2022, Wilno.
22. Durda-Masny M., Goździk-Spychalska J., Czaiński W., Pawłowska N., Wlizio J., Batura-Gabryel H., Szwed A. Związek zakażenia *Pseudomonas aeruginosa* ze stanem odżywienia, czynnością płuc oraz rodzajem mutacji u osób dorosłych chorych na mukowiscydozę. XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź.
23. Szwed A., Durda-Masny M., Goździk-Spychalska J., Czaiński W., Pawłowska N., Wlizio J., Batura-Gabryel H. The determinants of survival among adults with cystic fibrosis. I
24. Joint International Meeting: 22nd EAA Congress – 15th ISGA Congress – 5th International Conference of Evolutionary Medicine, 24-27.08.2022, Wilno.

Udział bierny:

Liczbińska G. Nature & Nurture: Exploring the Links between Genetics and Historical Demography. Workshop organized by Leuven University (online).

Liczbińska G. Abortion, contraception and family building practices across the First Demographic Transition: new views from Europe. Workshop organized by the British Society for Population Studies and Newcastle University, UK (online).

Granty kontynuowane i uzyskane w nowym roku

Rodzina jako źródło wiedzy o historycznym Poznaniu, 1830-1930

(NdS/529068/2021/2021), MEiN „Nauka dla Społeczeństwa”(kierownik: Grażyna Liczbińska)

Cholera epidemic in 1866 as a turning point in the history of Poznań (NCN, OPUS 2021/41/B/HS3/00594) (kierownik: Grażyna Liczbińska)

Long-term social costs of adverse conditions occurring in early life in the 19th century populations on the example of the city of Poznań (NCN, PRELUDIUM BIS 2020/39/O/HS3/00524) (kierownik: Grażyna Liczbińska)

Food restrictions in the womb and their impact on body weight at birth in (Poland, 1920–1945) (NAWA, PPN/BIL/2020/1/00084) (kierownik: Grażyna Liczbińska).

Opieka naukowa

Grażyna Liczbińska:

- *Changes in facial morphology of Polish university students born before, during, and after Second World War.* Opiekun naukowy Lindy Konikovej, Masaryk University Brno (Visegrad Funds, V4-52210169).
- *Sex-selective fatality due to cholera. Studies of cholera epidemics in Slovakia, the 19th century.* Opiekun naukowy Jána Goliana, Catholic University in Ružomberok (Visegrad Funds, V4-52110607).

WYKONAWCA W GRANCIE

- *Parish records from 16th-18th centuries – a source for research on the family and cultural heritage of Poland* (MNiE NdS/531706/2021/2021).

MIĘDZYNARODOWY PARTNER W GRANCIE

- *Epidemiological and nutritional transition among indigenous groups with special reference to the Indian population* (PI: R.K. Gautam, University of Sagar; Ministry of Human Resource Development, Gov. of India, 194046N02).

INTERNATIONAL RESEARCH NETWORK PARTNER

- *Studying the History of Health in (Port) Cities (SHiP+)*, PI: Angelique Janssens, Radboud University, The Netherlands.

Organizacja

1. konferencje, warsztaty, szkolenia naukowe

III Konferencja Edukacyjno-Szkoleniowa „Psychoterapia młodych”, Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 31.03-1.04.2022, T. Hanć – członek komitetu naukowego

Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Edukacyjnej “Ciekawość buduje mosty”, współorganizowana przez Polski Oddział Association for Contextual and Behavioral Science (ACBS Polska), Niemieckojęzyczny Oddział ACBS (Deutschsprachige Gesellschaft für Kontextuelle Verhaltenswissenschaften, DGKV) oraz Wydział Biologii UAM, Poznań, 8-11.09.2022 – przewodniczący komitetu naukowego, T. Hanć - członek komitetu organizacyjnego.

International Workshop *Family History in Comparative Perspectives, 16th – 21st centuries*, École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris (11-15 maj 2022) – Grażyna Liczbińska & Antoinette Fauve-Chamoux (Grażyna Liczbińska).

Family and Demography”, International Commission for Historical Demography (ICHHD), XXIII World Historical Congress, Poznań (Grażyna Liczbińska & Antoinette Fauve-Chamoux). (Grażyna Liczbińska).

“*Health and Nutrition Transition from Prehistoric to Modern Times: their demographic effects and socio-cultural and ecological context*”, the 4th Conference of The European Society Of Historical Demography, Madrid (Grażyna Liczbińska & Miroslav Kralik).

2. Wydarzenia popularyzujące naukę

Hanć T. Na ziarnku grochu, czyli jak zadbać o dobry sen pomimo Wszystkich Problemów Tego Świata. Kurs doszkalający dla studentów i pracowników UAM, 5.04.2022

Hanć T.: udział w Panelu Dyskusyjny online: Psychology Talks: Pomówmy o ADHD. Organizator: Stowarzyszenie Studenckie All in UJ, 16.05.2022, Facebook: <https://fb.watch/d2kvSYIX-P/> Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=JZ_zL_-8Gn4&ab_channel=AllInUJ

3. Redakcja czasopisma

Grażyna Liczbińska:

- Editorial Board, *Romanian Journal of Population Studies*
- Editor of special Issue, *Studia Historiae Oeconomicae: Censuses, Statistics, and Databases* (Vol. 40, 2022).

4. Uzyskane stopnie naukowe

Marta Gębala, doktorat

Tytuł: "Rola stylu życia oraz ekspozycji na prenatalne hormony płciowe w kształtowaniu składu ciała i dystrybucji tkanki tłuszczowej u młodych kobiet"

Promotor: prof. UAM dr hab. Anita Szwed

5. Uzyskane nagrody i wyróżnienia

Stróżewska W. Przebieg dojrzewania u dziewcząt urodzonych jako za małe w stosunku do wieku płodowego. XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Łódź, Polska 21-23.09.2022. I miejsce w konkursie na najlepszy poster konferencji. Opiekun naukowy: Szwed A., Durda-Masny M.

Werner M. Trauma wczesnodziecięca jako czynnik ryzyka deficytów wybranych funkcji neuropoznawczych. Nagroda za najlepsze wystąpienie. XV Ogólnopolska Studencka Konferencja Antropologiczna. Poznań 10-12.06.2022. Opiekun naukowy: Hanć T.

Bryl E, Szcześniewska P, Dutkiewicz A. Związek pomiędzy doświadczeniem niekorzystnych wydarzeń życiowych a BMI i składem ciała u dzieci. XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Łódź, Polska 21-23.09.2022. III miejsce w konkursie na najlepszy poster konferencji. Opiekun naukowy: Hanć T.

Hanć T. Nagroda indywidualna II stopnia JM Rektora UAM przyznana w 2022 roku za osiągnięcia w pracy naukowej

6. Osiągnięcia dydaktyczne

Liczbińska G: Opieka naukowa and Lindą Koníkovą, Masaryk University w ramach programu CEEPUS (CIII-Freemover-2122-152413).

7. Współpraca z innymi ośrodkami badawczymi

Szwed Anita, Durda-Masny Magdalena

Katedra i Klinika Neonatologii, Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu
Klinika Pulmonologii, Alergologii i Onkologii Pulmonologicznej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Liczbińska Grażyna:

Department of Anthropology Masaryk University Brno

Department of Statistical Modelling, Institute of Computer Science, The Czech Academy of Sciences, Prague, Czech Republic

Department of Biostatistics, National Institute of Public Health, Prague, Czech Republic

Department of Kinesiology and Health Education, University of Texas, Austin, Texas, USA

Department of Anthropology, Dr.H.S. Gour Vishwavidyalaya (A Central University), Sagar, India

Radboud University, Nijmegen, Holandia

Catholic University in Ružomberok, Ružomberok, Słowacja

École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris

8. Członkostwo w gremiach

Hanć T: Od 2020 – Członek Komisji Etycznej UAM ds. badań naukowych prowadzonych z udziałem ludzi

Hanć T: Od 2021 – członek Rady Rektorskiej UAM UAM ds. Gender Equality Plan.

Hanć T: Od 2021 – członek Rady Rektorskiej UAM ds. Wsparcia Psychologicznego

Liczbińska G, Członek zarządu International Commission of Historical Demography

Inne...

Repozytorium modeli 3D

Dr S. Łukasik i prof. UAM Marta Krenz-Niedbała utworzyły na platformie Sketchfab repozytorium modeli 3D pod nazwą „AMU Human Evolutionary Biology Research Team”.

Poniżej znajduje się link do kolekcji modeli 3D:

<https://sketchfab.com/lukasik>

Panel dyskusyjny „Konieczność zmiany sposobu mierzenia długości ciała noworodków w Polsce.”

Prof. UAM dr hab. Magdalena Kosińska i prof. dr hab. Maria Kaczmarek, w trakcie Konferencji Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w Łodzi, w dniu 23 września 2022 roku, brały aktywny udział w panelu dyskusyjnym „Konieczność zmiany sposobu mierzenia długości ciała noworodków w Polsce.” Referaty na zaproszenie *Normy referencyjne a standardy WHO*.

Prof. UAM dr hab. Magdalena Kosińska: „Antropometria neonatologiczna”

Prof. dr hab. Maria Kaczmarek „Normy referencyjne a standardy WHO”

Szczegóły panelu zamieszczone są w sprawozdaniu „SPRAWOZDANIE Z PANELU DYSKUSYJNEGO NA TEMAT KONIECZNOŚCI ZMIANY SPOSOBU MIERZENIA DŁUGOŚCI CIAŁA NOWORODKÓW W POLSCE”

Międzynarodowa Konferencja Naukowo – Dydaktyczna „Ciekawość buduje mosty”

W dniach 8–11.09.2022 Wydział Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu był gospodarzem organizowanej przez Polski Oddział Association for Contextual and Behavioral Science (ACBS Polska) i Niemieckojęzyczny Oddział ACBS (Deutschsprachige Gesellschaft für Kontextuelle Verhaltenswissenschaften, DGKV) Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Dydaktycznej „Ciekawość buduje mosty”. Konferencja została objęta patronatem honorowym JM Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. dr hab. Bogumiły Kaniewskiej oraz Prezydenta Miasta Poznania, Pana Jacka Jaśkowiaka. Przewodniczącym komitetu naukowego konferencji i członkiem komitetu organizacyjnego był prof. UAM dr hab. Tomasz Hanć z Instytutu Biologii i Ewolucji Człowieka UAM.

Celem konferencji było budowanie mostów pomiędzy naukami kontekstualnymi, behawioralnymi i ewolucyjnymi oraz tworzenie sieci osób z różnych krajów zainteresowanych psychicznym aspektem zdrowia i dobrostanu człowieka. Konferencja posłużyła jako miejsce spotkania naukowców i praktyków z różnym zapleczem teoretycznym, m.in. psychologów, psychiatrów, neurobiologów. Była to także cenna okazja dla studentów kierunków biologicznych, medycznych i psychologicznych do zdobycia wiedzy na temat ludzkiego zachowania, emocji i procesów poznawczych.

Tematyka wykładów i warsztatów obejmowała związki psychoterapii z ewolucją, konsekwencje COVID-19 dla zdrowia psychicznego, badania nad rozprzestrzenianiem się wirusa Ebola w wioskach Sierra Leone, wpływ traumy na zdrowie psychiczne w dorosłości, neurobiologię medytacji, żalobę w perspektywie ewolucyjnej, neurobiologicznej i psychoterapeutycznej, możliwości wykorzystania psychodelików w psychoterapii oraz nowoczesne metody psychoterapii oparte na dowodach naukowych. Wykłady i warsztaty odbywały się w języku polskim, niemieckim i angielskim.

Konferencja zgromadziła ponad 150 uczestników z 16 krajów. W czasie jej trwania odbyły się 24 warsztaty psychoterapeutyczne, 5 sympozjów, a w gronie wykładowców znaleźli się tak znakomici naukowcy, jak Maria Karekla (University of Cyprus Nikozja, Cypr), Matthew D. Skinta (Roosevelt University, Chicago, Stany Zjednoczone), Edmund Sonuga-Barke (King's College London Londyn, Wielka Brytania) i David Sloan Wilson (Uniwersytet Binghamton New York, Stany Zjednoczone). Wszystkie wykłady plenarne, wraz z towarzyszącymi sympozjami, w tym specjalnym, zorganizowanym przez koleżanki psycholożki z Ukrainy, oraz dyskusją panelu

eksperckiego, były tłumaczone symultanicznie na język polski, niemiecki, a w przypadku gości z Ukrainy, także na język angielski. Wydarzenia konferencyjne były rejestrowane i transmitowane w Internecie z otwartym dostępem dla wszystkich zainteresowanych osób.

Uczestnicy konferencji mieli także okazję poznać pracowników i studentów Wydziału Biologii, biorąc udział w specjalnie dla nich zorganizowanych „lekcjach biologii”, dotyczących neuroanatomii emocji (Sekcja Neurobiologiczna KNP), bezkręgowców (koordynator: dr hab. Szymon Konwerski), pajaków (koordynator: prof. UAM dr hab. Paweł Szymkowiak), izolacji DNA (koordynatorka: mgr Natalia Ryczek), analizy materiałów szkieletowych (koordynatorka: prof. UAM dr hab. Marta Krenz-Niedbała) oraz analizy składu ciała i prawidłowej diety (koordynatorki: mgr Paula Szcześniewska i mgr Ewa Bryl). Wspomniane wydarzenia towarzyszące konferencji cieszyły się dużym powodzeniem i zostały bardzo pozytywnie ocenione przez uczestników.

Na deser, spontanicznie zorganizowana grupa uczestników konferencji – kibiców siatkówki – obejrzała mecz Polska : Brazylia. Specjalnie na okazję tego wspaniałego widowiska, w prawdziwe trybuny zamieniła się Aula Wydziału Biologii UAM. Po meczu międzynarodowi kibice zostali poprowadzeni przez... anioła na szczytach w kierunku rozpoczynającego się bankietu. Uczestnicy i organizatorzy konferencji bawili się wspólnie podczas zorganizowanych przez członków ACBS występów kabaretowych, wspólnego śpiewania piosenek i, oczywiście, tańców.

Konferencję uczestnicy pożegnali wzbogaceni w nowe wiadomości i kompetencje, jednak z łezką w oku, żegnając się z żalem z poznanymi osobami z całego świata, społecznością Wydziału Biologii UAM i Poznaniem. Na szczęście kolejna międzynarodowa konferencja psychoterapeutów ACBS odbędzie się już w przyszłym roku, na Cyprze.

Gospodarzem ceremonii otwarcia konferencji był Prof. UAM dr hab. Tomasz Hanć.

Prof. Edmund Sonuga-Barke podczas swojego wykładu podsumował wyniki badań nad neurobiologicznymi efektami wczesnodziecięcej deprivacji.

Konferencja odbyła się w przyjaznych, zielonych przestrzeniach Wydziału Biologii UAM.

Weronika Stróżewska

WARSZAWSKI ODDZIAŁ PTA

ZAKŁAD ANTROPOLOGII ŚRODOWISKOWEJ I TOKSYKOLOGII INSTYTUT NAUK BIOLOGICZNYCH UKSW

WYKOPALISKA NA STANOWISKU ARCHEOLOGICZNYM DĄBRÓWKI

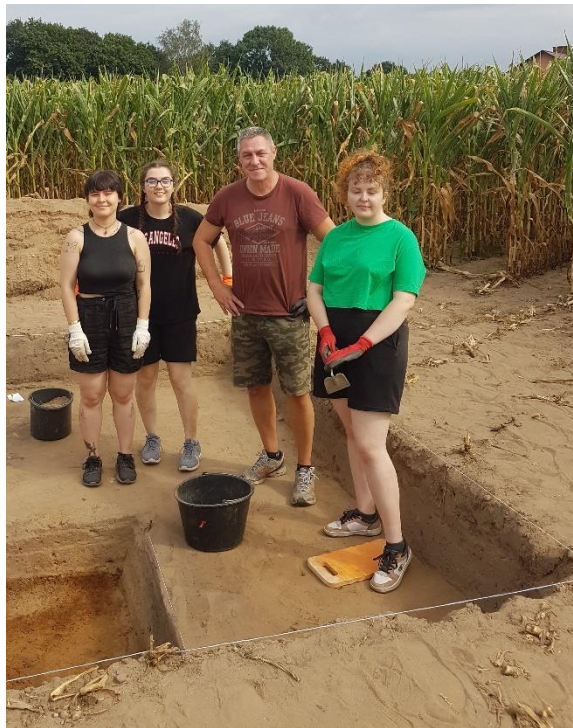
W lipcu 2022 roku prof. dr hab. Jacek Tomeczyk oraz dr Anna Myszka brali udział w kolejnym sezonie wykopaliskowym prowadzonym na stanowisku Dąbrówce (woj. podlaskie). Badania prowadzone są przez panią dr Joannę Wawrzyniuk (UKSW), z którą antropolodzy ściśle współpracują od kilku lat. Cmentarzysko datowane jest na okres od XVI do początku XVII wieku. Antropolodzy przeprowadzili eksplorację, a następnie wstępną analizę osteologiczną i odontologiczną wyeksplorowanego materiału szkieletowego. Materiał zdeponowany jest w laboratorium Antropologii Szkieletowej UKSW. Wykopaliska archeologiczne na stanowisku w były współfinansowane z projektu POWER. W pracach wykopaliskowych uczestniczyli studenci archeologii UKSW.

WYKOPALISKA NA STANOWISKU ARCHEOLOGICZNYM STARORYPIN PRYWATNY

W sierpniu 2022 roku dzięki uprzejmości Pani dr Jadwigi Lewandowskiej z Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej członkowie PTA i pracownicy Instytutu Nauk Biologicznych UKSW w

Warszawie, prof. dr hab. Krzysztof Szostek, dr Aleksandra Lisowska-Gaczorek oraz dr Anna Myszka i przy udziale grupy studentów z UKSW wraz z Panią dr Barbarą Mnich uczestniczyli w wykopaliskach archeologicznych na stanowisku w Starorypinie Prywatnym. Był to kolejny sezon interdyscyplinarnych badań na terenie tego wczesnośredniowiecznego cmentarzyska. W sezonie wykopaliskowym 2022 na stanowisku archeologicznym w Starorypinie wyeksplorowano 11 szkieletów, które należały do 5 osobników płci żeńskiej (4 osoby dorosłe, jedno dziecko), 2 dorosłych mężczyzn, jednego dorosłego bez możliwości identyfikacji płci, dwóch dorosłych bez możliwości identyfikacji płci i wieku oraz szczątki 2 letniego dziecka bez cech diagnostycznych płci. Wykopaliska archeologiczne na stanowisku w Starorypinie Prywatnym były współfinansowane z projektu POWER. W pracach wykopaliskowych uczestniczyli studenci Ochrony Środowiska UKSW, którzy w ramach praktyk mieli okazję poznać tajniki badań antropologicznych pracując zarówno w terenie, jak i podczas analizy materiałów szkieletowych w laboratorium osteologicznym.

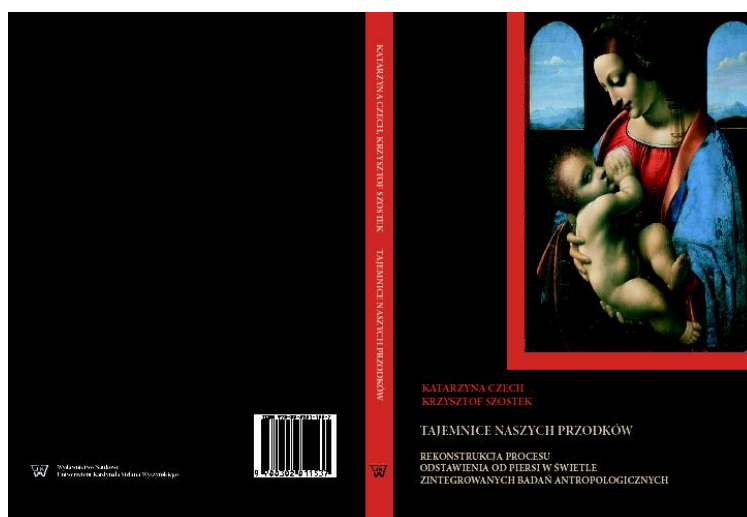
Profesor Krzysztof Szostek wraz ze studentkami UKSW w Warszawie w trakcie prac wykopaliskowych w Starorypinie Prywatnym.

Doktor Aleksandra Lisowska-Gaczorek oraz doktor Anna Myszka wraz ze studentami podczas prac laboratoryjnych na stanowisku Starorypin Prywatny.

ZAPOWIEDŹ KSIĄŻEK

W grudniu ukaze się książka autorstwa Krzysztofa Szostka i Katarzyny Czech pt.,,TAJEMNICE NASZYCH PRZODKÓW – Rekonstrukcja procesu odstawienia od piersi w świetle zintegrowanych analiz antropologicznych” (ISBN: 978-83-8281-153-7).

W grudniu 2022 roku odbędzie się promocja książki, w której zamieszczony jest obszerny rozdział pt. „Wyniki analizy anatomiczno-antropologicznej i demograficznej mieszkańców wczesnośredniowiecznego *Starego* Rypina (Anna Myszka, Krzysztof Szostek, Jacek Tomczyk,

Alicja Budnik, Justyna Karkus, Beata Cienkosz-Stepańczak, Aleksandra Lisowska-Gaczorek, Anna Pankowska, Barbara Mnich).

Publikacje

1. Wyżewski Z, Mielcarska MB, Gregorczyk-Zboroch KP, Myszka A. 2022. Virus-Mediated Inhibition of Apoptosis in the Context of EBV-Associated Diseases: Molecular Mechanisms and Therapeutic Perspectives. *International Journal of Molecular Sciences* 23:7265-7291. DOI: 10.3390/ijms23137265
2. Myszka A, Popowska-Nowak E, Tomczyk J. 2022. Osteoarthritis in past human populations from Radom (14th–17th and 18th–19th century). *Anthropologischer Anzeiger* 79:467-474. DOI: 10.1127/anthranz/2022/1557.
3. Regulski P, Tomczyk J, Białowarczuk M, Nowak W, Niezgódka M. 2022. Digital science platform: An interactive web application and database of osteological material for anatomy education. *BMC Medical Education* 22:362. DOI: 10.1186/s12909-022-03408-5.
4. Pach J, Regulski PA, Tomczyk J, Strużycka I. 2022. Clinical implications of a diagnosis of taurodontism: A literature review. *Advances in Clinical and Experimental Medicine* DOI: 10.17219/acem/152120.
5. Olczak-Kowalczyk D, Turska-Szybka A, Studnicki M, Tomczyk J. 2022. Prevalence, Etiology, and Types of Dental Trauma in Self-Assessment of 18-Year-Olds in Poland. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19. DOI: 10.3390/ijerph191912924.
6. Przesmycka A, Tomczyk J, Zalewska M, Regulski P. 2022. Root and root canal diversity in human permanent maxillary first premolars and first molars in inhabitants from the ancient Middle Euphrates Valley (Syria). *International Journal of Osteoarchaeology* DOI:10.1002/oa.3170.
7. Katniak A, Podladowska J, Wawrzyniuk J, Tomczyk J, Wyżewski Z, Myszka A. 2022. Osteoarthritis in early modern population from Dąbrówki (Podlaskie Province). *Anthropological Review* 85:83–94. DOI: 10.18778/1898-6773.85.3.06.
8. Tomczyk J. 2022. Między ewolucją a stworzeniem: zapomniana lekcja. [w]: *Ku pokojowi z przyrodą, człowiekiem i Bogiem*. Sadowski R., Wąsowicz J. (red.), UKSW, Warszawa, 153–161.
9. Tomczyk J., 2022. Preliminary report on human remains and anthropological project. [in]: *Qasr Shemamok-Kilizu (Kurdistan d'Irak), la campagne de 2013*. Rouault O., Masetti-Rouault M.G.,

Calini I., Cremonini S., Herr J-J., Mahmoud O., Micale M.G., Picotti V., Poli P., Rossi V., Tomczyk J. (eds.), 175–249.

10. Lisowska-Gaczorek A, Szostek K. 2022. Analiza trwałych izotopów węgla i azotu w szczątkach osobników pochowanych na grodzisku w Grzybowie. *Studia Lednickie* 21:1–14.

Konferencje

W ramach współpracy naukowej trwającej już od 20 lat prof. dr hab. Jacek Tomczyk uczestniczył w cyklicznym seminarium naukowym odbywającym się na Ecole de Hautes Etudes – Sorbone (Francja). Spotkanie odbyło się 18.06.2022r. Tematem spotkania było podsumowanie badań prowadzonych na strowisku Tell Masaikh (Syria). Profesor Tomczyk został poproszony o wygłoszenie referatu: *Variation of dental canals in inhabitants of the ancient Middle Euphrates Valley (Syria)*.

W dniach 15-19.08.2022 odbyła się kolejna konferencja Dental Morphology and International Society of Paleodontology. Konferencja odbyła się we Frankfurcie. Podczas konferencji prof. Jacek Tomczyk wygłosił referat: *The intensity of the occurrence of taurodontism in the historical population of Radom (11th-19th centuries)*.

Zdjęcie pamiątkowe uczestników konferencji we Frankfurcie.

W dniach 18-19.05.2022 odbyła się cykliczna konferencja “FUNERALIA LEDNICKO-GNIEŹNIĘŃSKIE” 22. Podczas konferencji wygłoszone były referaty z udziałem prof. Krzysztofa Szostka i dr Aleksandry Lisowskiej-Gaczorek:

1/ Barbara Mnich, Krzysztof Szostek, Marek Nowak: Ocena procentowego udziału białka zwierzęcego w diecie populacji pradziejowych, na podstawie modeli opartych o izotopowe dane archeobotaniczne i archeozoologiczne.

2/ Paweł Konczewski, Krzysztof Szostek, Aleksandra Lisowska-Gaczorek, Agata Sady-Bugajska, Renata Ablamowicz, Joanna Wojnicz, Barbara Kwiatkowska, Katarzyna Król, Katarzyna Martewicz, Jacek Szczurowski, Radosław Biel: Produkcja żywności i dieta mieszkańców Miłska w IX–XI wieku.

W dniach 20-21.09.2022 odbyła się konferencja PTA w Łodzi. Podczas konferencji wygłoszone były referaty z udziałem prof. Krzysztofa Szostka, dr Aleksandry Lisowskiej-Gaczorek, dr Anny Myszki i prof. Jacka Tomczyka.

Barbara Mnich, Krzysztof Szostek: *Możliwości zastosowania analiz izotopowych wapnia w badaniach biologii populacji pradziejowych.*

Krzysztof Szostek, Aleksandra Lisowska-Gaczorek, Sławomir Żółkowski: *Zmienność międzykulturowa w strategiach odżywiania w epoce brązu i epoce żelaza na podstawie analiz izotopowych ludności kultury unietyckiej i kultury przeworskiej ze stanowisk: Magnice stan. 2 oraz stan. 8 (gm. Kobierzyce, pow. wrocławski, woj. dolnośląskie).*

Agata Przesmycka, Piotr Regulski, Jacek Tomczyk: *Zróźnicowanie korzeni i kanałów korzeniowych stałych pierwszych zębów przedtrzonowych szczęki oraz trzonowych górnych i dolnych mieszkańców starożytnej doliny Środkowego Eufratu (Syria).*

Recenzje

Prof. Krzysztof Szostek został recenzentem w doktoracie Pani Raminty Skipityté zatytułowanym: „Dietary aspects of human and animal palaeoecology: stable isotope data”, którego obrona odbyła się na Uniwersytecie Wileńskim we wrześniu 2022 roku.

Nagrody

Miło nam poinformować, że podczas święta Uniwersytetu 27.05.2022r. prof. dr hab. Jacek Tomczyk, otrzymał Nagrodę II° Rektora UKSW za osiągnięcia naukowe.

**SEKCJA ANTROPOLOGII, KATEDRA BIOLOGII CZŁOWIEKA,
WYDZIAŁ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO, AKADEMIA
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W
WARSZAWIE
I ZAKŁAD ŻYWIENIA I WARTOŚCI ODŻYWCZEJ ŻYWNOSCI,
NARODOWY INSTYTUT ZDROWIA PUBLICZNEGO PZH-
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

**REALIZACJA BADAŃ NAUKOWYCH ORAZ PROJEKTÓW
POPULARNO- NAUKOWYCH I EDUKACYJNYCH**

1. Szkoła Naukowa nr 5 (SzN nr 5): „*Biomedyczne uwarunkowania sprawności fizycznej i treningu sportowego dorosłej populacji*” finansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w latach 2020- 2022.

Zespół antropologii AWF kontynuował prace badawcze w ramach SzN nr 5 w ramach dwóch zadań 1 i 2, których liderami są prof. AWF dr hab. Monika Łopuszańska-Dawid oraz dr Anna Kopiczko. Zakończono I etap długofalowych badań kierowanych przez prof. AWF dr hab. Monikę Łopuszańską-Dawid (zad. 1), których głównych celem jest wieloaspektowe poszukiwanie modyfikatorów stanu biologicznego i funkcjonalnego mieszkańców Polski

i predyktorów zmian tego stanu w czasie. W ramach zadania 2, którego liderem jest dr Anna Kopiczko, przeprowadzono pomiary gęstości mineralnej kości i markerów obrotu kostnego oraz ocenę wybranych elementów stylu życia wśród losowej grupy 300 osób dorosłych. Trwają intensywne prace zespołów nad przygotowaniem publikacji.

2. Badania stanu mineralnego tkanki kostnej przedramienia, biodra i kręgosłupa lędźwiowego u elitarnych sportowców dyscyplin indywidualnych i drużynowych w tym kategorii Masters.

W 2022 roku przeprowadzono pomiary poziomu mineralizacji kości w kilku lokalizacjach szkieletu wśród zawodników i zawodniczek różnych dyscyplin sportu na różnym poziomie zaawansowania sportowego. Wśród badanych znaleźli się przedstawiciele sportów walki, lekkoatletyki, piłki nożnej, rugby na wózkach, baseballu, pływacy. Zbadano medalistów i multimedalistów międzynarodowych imprez sportowych, członków kadr narodowych PL. Wnioski aplikacyjne z badań przekazano trenerom i zawodnikom oraz zostaną upowszechniono w przyszłych publikacjach.

3. Projekt „Aktywność Młodego Warszawiaka” prowadzonego na zlecenie miasta stołecznego Warszawy przez Polskie Towarzystwo Naukowe Adaptowanej Aktywności Fizycznej przy współpracy Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

W działania merytoryczne zaangażowane były cztery członkinie oddziału warszawskiego PTA: prof. AWF dr hab. Monika Łopuszańska-Dawid, dr Anna Kopiczko, dr Sylwia Dobosz i dr Elżbieta Olszewska. W ramach zadań projektu prowadzono szereg spotkań studyjnych w szkołach, warsztatów online oraz zajęć plenerowych kierowanych do uczniów klas III warszawskich szkół podstawowych oraz nauczycieli i rodziców. Zadania merytoryczne bazowały na najnowszych osiągnięciach nauki w zakresie zdrowego, aktywnego stylu życia. Projekt wychodzi naprzeciw potrzebom w zakresie aktywizacji ruchowej i prozdrowotnego stylu życia. Działania skoncentrowano na wdrożeniu atrakcyjnych dla dzieci form ruchu, zwiększeniu świadomości znaczenia aktywności fizycznej dla zdrowia i jakości życia człowieka, zasad prawidłowego żywienia oraz integracji rodziny i środowiska szkolnego wokół tworzenia przyjaznych warunków do podejmowania wszelkich form aktywności fizycznej i promocji zdrowego stylu życia. Członkinie PTA przeprowadziły szereg webinarium dla nauczycieli i rodziców obejmujących zagadnienia dotyczące profilaktyki wad postawy ciała, zasad zdrowego żywienia i zwalczania skutków nadwagi i otyłości.

<https://www.awf.edu.pl/uczelnia/aktualnosci/aktywnosc-mlodego-warszawiaka>

4. Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025 realizowany przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH - Państwowy Instytut Badawczy. Doktor Anna Kopiczko pełniła rolę eksperta zewnętrznego w dziedzinie aktywności fizycznej w szkoleniach e-learning skierowanych do menadżerów zdrowia, pracowników ochrony zdrowia, nauczycieli oraz przedstawicieli przemysłu spożywczego w ramach realizacji NPZ na lata 2021-2025- zadanie nr 8 pn. „Szkolenia w zakresie zasad zdrowego żywienia i aktywności fizycznej dla grup zawodowych zaangażowanych w działania na rzecz walki z nadwagą i otyłością (menadżerowie zdrowia i pracownicy ochrony zdrowia, pracodawcy, nauczyciele, przedstawiciele przemysłu spożywczego, zawody medyczne, pracownicy PIS)”.

5. „Analiza związku wybranych polimorfizmów w genach warunkujących wrażliwość na smak słodki i smak tłuszczu ze sposobem żywienia u pacjentów ze zdiagnozowanym zespołem metabolicznym”- mgr Natalia Bieńko jest jednym z wykonawców projektu w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego PZH- Państwowym Instytucie Badawczym. Celem prowadzonych badań jest analiza wpływu sposobu żywienia na rozwój zespołu metabolicznego w kontekście wybranych polimorfizmów poprzez określenie częstości występowania wariantów genetycznych w obrębie genu CD36 (percepcja kwasów tłuszczowych) oraz TAS1R2 (percepcja smaku słodkiego) u pacjentów ze zdiagnozowanym zespołem metabolicznym. Wyniki badań dadzą odpowiedź na pytanie czy warianty wyżej wymienionych genów przyczyniają się do zwiększonych ilości spożycia tłuszczu oraz cukrów.

W ramach prowadzonych badań mgr N. Bieńko prowadzi spotkania z pacjentami podczas porad grupowych, których celem jest zachęcenie uczestników do wzięcia udziału

w projekcie oraz przeprowadza spotkania indywidualne, podczas których dokonuje pomiarów antropometrycznych oraz udziela porad dietetycznych.

6. Badania związków pomiędzy sposobem żywienia i wybranymi składnikami żywności a zdrowiem, stanem odżywienia i ryzykiem rozwoju chorób żywieniowo-zależnych oraz analiza składu i wartości odżywczej żywności- w ramach tematu naukowego mgr Natalia Bieńko jest jednym z wykonawców zadania badawczego w: Ocena sposobu żywienia, stanu odżywienia i wybranych elementów stylu życia różnych grup populacyjnych w Polsce. Mgr Bieńko m.in. analizuje stan odżywienia na podstawie wyników pomiarów antropometrycznych dzieci i młodzieży.

5. Projekt „AKTYWNY POWRÓT DO SZKOŁY” WF z AWF - Profesor AWF dr hab. Monika Łopuszańska-Dawid kontynuuje swoją działalność jako krajowy ekspert zespołu Zdrowie - W ZDROWYM CIELE ZDROWY RUCH II edycji Programu organizowanego przez Skarb Państwa – Ministerstwo Edukacji i Nauki pod nazwą „AKTYWNY POWRÓT DO SZKOŁY” WF z AWF. Dodatkowo jako członek Zespołu ds. Weryfikacji Wniosków do Sport Klubów i Diagnozy Kondycji Fizycznej nadzoruje badania naukowe prowadzone wśród uczniów w całej Polsce , które pozwolą określić stan kondycji fizycznej dzieci i młodzieży szkolnej po okresie izolacji spowodowanej epidemią SARS-CoV-2. Eksperti - WF z AWF.

Publikacje

1. Charzewska J, Bieńko N. 2022. Ocena stanu odżywienia. [w]: *Żywnie człowieka. Podstawy nauki o żywieniu*, t.1. Gawęcki J. (red.), Wyd. PWN, 675-696.
2. Kopiczko A, Cieplińska J. 2022. Forearm bone mineral density in adult men after spinal cord injuries: impact of physical activity level, smoking status, body composition, and muscle strength. *BMC Musculoskeletal Disorders* 23:81. DOI:10.1186/s12891-022-05022-4.
3. Gryko K, Adameczyk JG, Kopiczko A, Lorenzo Calvo J, Lorenzo Calvo A, Mikołajec K. 2022. Does predicted age at peak height velocity explain physical performance in U13–15 basketball female players? *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation* 14:21. DOI:10.1186/s13102-022-00414-4.
4. Kaszycka K, Łopuszańska-Dawid M, Szklarska A, Lipowicz A, Kołodziej H. 2022. Profesor Tadeusz Bielicki (1932–2022). *Nauka* 3:185–192. DOI: 10.24425/nauka.2022.142916.

5. Kopiczko A, Łopuszańska-Dawid M. 2022. Przewodnik do ćwiczeń z Antropologii. Część II. Zeszyty Naukowo-Metodyczne. Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.
6. Kopiczko A. 2022. Osteosarkopenia – nowy zespół chorobowy tkanki kostnej i mięśniowej. Panel: Choroba a dieta/Choroby układu kostno-stawowego. <https://ncez.pzh.gov.pl/choroba-a-dieta/choroby-ukladu-kostno-stawowego/osteosarkopenia-nowy-zespol-chorobowy-tkanki-kostnej-i-miesniowej/>
7. Lopuszanska-Dawid M, Kołodziej H, Lipowicz A, Szklarska A. 2022. Age, Education, and Stress Affect Ageing Males' Symptoms More than Lifestyle Does: The Wrocław Male Study. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 19(9):5044. DOI:10.3390/ijerph19095044
8. Lopuszanska-Dawid M, Kupis P, Lipowicz A, Kołodziej H, Szklarska A. 2022. How Stress Is Related to Age, Education, Physical Activity, Body Mass Index, and Body Fat Percentage in Adult Polish Men? *Int. J. Environ. Res. Public Health* 19(19):12149. <https://www.mdpi.com/1660-4601/19/19/12149>.
9. Weker H, Friedrich M, Zabłocka-Sławińska K, Sadowska J, Hamułka J, Długosz A, Charzewska J, Walkowiak J, Socha P. 2022. Stanowisko Komitetu Nauki o Żywieniu Człowieka Polskiej Akademii Nauk w sprawie zasad żywienia dzieci w wieku 1-3 lat. *Standardy Medyczne /Pediatria*, t.19.str.287-302.

Konferencje i sympozja

1. Cieplińska J., Kopiczko A. Referat: „*Bone mineral density in individuals with disabilities: effects of adapted physical activity*”. 8th International Conference on Economics and Social Sciences (E&SS 2022b) 21-23.10.2022 Antalya, Turcja.
2. Kopiczko A. Referat: „*Bone mineral density, active smoking and environmental tobacco smoke among young women: cross-sectional observational study*”. III International Siirt Conference on Scientific Research, Siirt University on 18-19 November 2022, Siirt, Turcja.
3. Kaźmierska SM, Łopuszańska-Dawid M. Referat: „*Wybrane zachowania zdrowotne i budowa somatyczna zawodowych tancerzy oraz osób nietańczących*”. Ogólnopolska Konferencja Studenckich Kół Naukowych "Zagadnienia kultury fizycznej, fizjoterapii i zdrowia w badaniach młodych naukowców", Warszawa 27.05.2022 r. Książka streszczeń, s. 86, ISBN 978-83-67228-05-3.
4. Nyrć M., Łopuszańska-Dawid M. Referat: „*Spoleczno-ekonomiczne uwarunkowania poziomu aktywności fizycznej, budowy somatycznej i sprawności fizycznej dzieci w wieku 8-12 lat*”. Ogólnopolska Konferencja Studenckich Kół Naukowych "Zagadnienia kultury

fizycznej, fizjoterapii i zdrowia w badaniach młodych naukowców", Warszawa 27.05.2022 r., Książka streszczeń, s. 94, ISBN 978-83-67228-05-3.

5. Skrzypczak W., Łopuszańska-Dawid M. Referat: „*Wybrane elementy stylu życia i antropologiczna ocena budowy somatycznej kobiet i mężczyzn trenujących szermierkę*”. Ogólnopolska Konferencja Studenckich Kół Naukowych "Zagadnienia kultury fizycznej, fizjoterapii i zdrowia w badaniach młodych naukowców", Warszawa 27.05.2022 r. Książka streszczeń, s. 67, ISBN 978-83-67228-05-3.

Wykłady na zaproszenie

1. Łopuszańska-Dawid M.: „Aktywność fizyczna - antidotum na trudne czasy?” III Ogólnopolska Konferencja Naukowa - AKTYWNOSC FIZYCZNA INTERDYSCYPLINARNY PRZEGLĄD I BADANIA, Lublin, 15 września 2022 r. Książka Abstraktów, Redakcja: Monika Maciąg, Paulina Pomajda, Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL Lublin 2022, ISBN 978-83-67194-70-9, s. 10-11. Wykład plenarny.
2. Łopuszańska-Dawid M.: „Jak stres związany z ciężkimi czasami wpływa na kondycję biologiczną?”. Uniwersytet Trzeciego Wieku Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, 10.11.2022 r.. Wykład na zaproszenie.
3. Kopiczko A.: „Składniki mineralne w żywności. Jak mądrze programować żywienie?” III Konferencja Popularno- Naukowa „Na fali zdrowia” Legnica 22.10. 2022. Projekt realizowany w ramach kampanii społeczno-edukacyjnej „Moje siódme niebo” skierowanej do mieszkańców Legnicy, wspierającej zdrowie, promującej aktywność fizyczną, rozwój i integrację środowiskową. Referat proszony.
4. Charzewska J. i Rybaczyk -Pathak D.: „Spożycie warzyw z rodziny kapustowatych- Brassicaceae, a ryzyko rozwoju raka piersi u polskich kobiet w Polsce i polskich migrantek w USA”, Komisja Antropologiczna PAU, Kraków, 26.10.2022. Referat proszony.
5. Pathak D., Wajszczyk B., Charzewska J., Godlewski D., Zemła B., Nowakowska E., Kozaczka M., Chilimoniuk M., wykład plenarny n.t.; "Consumption of Dairy Products and the Risk of Developing Breast Cancer in Polish Women", 3rd International Conference on Food Science and Food Chemistry, 04-05. 02.2022

Nagrody, wyróżnienia i stypendia

1. Doktor Anna Kopiczko otrzymała Stypendium Ministra Edukacji i Nauki dla wybitnych młodych naukowców wykazujących się znaczącymi osiągnięciami w działalności naukowej (edycja 17). Stypendium przyznane za osiągnięcia w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu. Warszawa 2022 r.
2. Nagrody Rektorskie za osiągnięcia naukowe, organizacyjne i dydaktyczne przyznane przez Rektora AWF w Warszawie Prof. dr hab. Bartosza Molika:

Dr Karol Gryko - Nagroda Rektorska za osiągnięcia naukowe przyznana przez Rektora AWF w Warszawie Prof. dr hab. Bartosza Molika

Dr Anna Kopiczko - Nagroda Rektorska za osiągnięcia naukowe przyznana przez Rektora AWF w Warszawie Prof. dr hab. Bartosza Molika oraz Dyplom uznania Rektora AWF w Warszawie Prof. dr hab. Bartosza Molika za osiągnięcia organizacyjne. Warszawa 2022

Dr hab. prof. AWF Monika Łopuszańska-Dawid - Nagroda Rektorska za osiągnięcia dydaktyczne w 2022 r.

Recenzje

1. Mgr Monika Paluchowska, 2022. „Wyniki leczenia hormonem wzrostu niskorosłych dzieci, urodzonych jako zbyt małe w porównaniu do czasu trwania ciąży (SGA lub IUGR)”, promotor: prof. dr hab. Beata Pyrzak, promotor pomocniczy: dr n. med. Anna Majcher, Warszawski Uniwersytet Medyczny. Recenzent: dr hab. prof. AWF Monika Łopuszańska-Dawid.
2. Mgr Mariusz Machniak, 2022. „Aktywność fizyczna dzieci w wieku 7-10 lat a dystrybucja komponent składu ciała”, promotor: dr hab. Agnieszka Chwałczyńska, prof. AWF, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Recenzent: dr hab. prof. AWF Monika Łopuszańska-Dawid.
3. Mgr Anna Kamińska, 2022. „Interaktywny Program Prozdrowotny dla pracowników biurowych- korzyści dla zdrowia i efektywności pracy”, promotor: dr hab. Ewa Kozdroń, Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie., Recenzent: prof. dr hab. Jadwiga Charzewska.

Promotorstwo prac naukowych

1. dr A. Kopiczko - opieka promotorska nad 16 pracami licencjackimi, 3 magisterskimi i 1 doktoratem jako promotor pomocniczy obronionym w 2022 roku
2. dr hab. prof. AWF Monika Łopuszańska-Dawid - opieka promotorska nad 3 pracami licencjackimi, 12 magisterskimi i 4 doktorskimi

PRACOWNIA ANTROPOLOGII KLINIKI PEDIATRII I ENDOKRYNOLOGII WUM

Z prawdziwą przyjemnością informujemy, że w dniu 22 listopada 2022 roku **pani magister Monika Paluchowska**, doktorantka Kliniki Pediatrii i Endokrynologii WUM, absolwentka UJ, antropolog, obroniła z wyróżnieniem pracę doktorską pt.: „Wyniki leczenia hormonem wzrostu niskorosłych dzieci, urodzonych jako zbyt małe w porównaniu do czasu trwania ciąży (SGA lub IUGR)” uzyskując doktorat w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu.

Publikacje

1. Glińska M, Walczak M, Wikiera B, Pyrżak B, Majcher A, Paluchowska M, Gawlik A, Antosz A, Kusz M, Bossowski A, Stożek K, Wędrychowicz A, Starzyk J, Petriczko E. 2022. Response to treatment with recombinant human growth hormone (rhGH) of short stature children born too small for gestational age (SGA) in selected centres in Poland. *J. Clin. Med.* 11(3096):1-19. DOI: 10.3390/jcm11113096.
2. Krajewska M, Witkowska-Sędek E, Rumińska M, Stelmaszczyk-Emmel A, Sobol M, Majcher A, Pyrżak B. 2022. Vitamin D Effects on Selected Anti-Inflammatory and Pro-Markers of Obesity-Related Chronic Inflammation. *Frontiers in Endocrinology* 1-10. DOI:10.3389/fendo.2022.920340.
3. Artemniak-Wojtowicz D, Kucharska AM, Stelmaszczyk-Emmel A, Majcher A, Pyrżak B. 2022. Changes of Peripheral Th17Cells Subset in Overweight and Obese Children After Body Weight Reduction. *Frontiers in Endocrinology* 13:1-9. DOI: 10.3389/fendo.2022.917402.
4. Rumińska M, Erasmus M, Witkowska-Sędek E, Kucharska AM, Stelmaszczyk-Emmel A, Majcher A, Pyrżak BE. 2022. Decreased level of soluble receptor activator of nuclear factor-κB ligand (sRANKL) in overweight and obese children. *Front. Endocrinol.* DOI:10.3389/fendo.2022.963467.
5. Leszczyńska B, Deja A, Daniel M, Majcher A, Skrzypczyk P, Turczyn A, Groszek J, Antonowicz-Zawiślak A, Pańczyk-tomaszewska M. 2022. Twenty-five years of growth hormone treatment in non-dialyzed children with chronic kidney disease in Poland – efficacy, safety, metabolic effects, and factors influencing response. *Pediatr Pol* 97(3):200-212. DOI: <https://doi.org/10.5114/popl.2022.120131>.

Doniesienia zjazdowe

1. Paluchowska M., Majcher A., Pyrżak B.: Ocena zmian w zawartości tkanki tłuszczowej u niskich dzieci urodzonych z SGA, w trakcie 3 lat leczenia hormonem wzrostu. Referat. XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa PTA, Łódź, 21-23 września 2022.
2. Majcher A., Paluchowska M., Kaczmarek M., Kosińska M., A. Różdżyńska-Świątkowska: Panel dyskusyjny na temat mierzenia noworodków w Polsce. XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa PTA, Łódź, 21-23 września 2022.
3. Krajewska M., Witkowska-Sędek E., Majcher A., Paluchowska M., Boniel S., Szczałuba K., Pyrżak B.: Problemy endokrynologiczne u dzieci z zespołem Kabuki. Plakat. X Zjazd i XXVI Sympozjum Polskiego Towarzystwa Endokrynologii i Diabetologii Dziecięcej, 20-22.10.2022.
4. Krajewska M., Witkowska-Sędek E., Rumińska M., Kucharska A., Stelmaszczyk-Emmel A., Sobol M., Majcher A., Pyrżak B.: Wpływ witaminy D na stężenie chemeryny i profil metaboliczny u dzieci z nadwagą i otyłością przed i w trakcie suplementacji witaminy D. Plakat. X Zjazd i XXVI Sympozjum Polskiego Towarzystwa Endokrynologii i Diabetologii Dziecięcej, 20-22.10.2022.

dr Anna Kopiczko

PRACOWNIA ANTROPOLOGII INSTYTUTU „POMNIK - CENTRUM ZDROWIA DZIECKA” W WARSZAWIE

Kierownik Pracowni Antropologii: dr hab. n. biol. Agnieszka Rózdżyńska-Świątkowska

Specjalista antropolog: mgr Honorata Kołodziejczyk

Asystent naukowy: dr n. med. Anna Świąder-Leśniak

Asystent antropolog: dr n. biol. Anna Zielińska

W listopadzie 2021 roku mgr Anny Świąder-Leśniak obroniła z wyróżnieniem pracę *pt* „Ocena rozwoju fizycznego i składu ciała polskich pacjentów z zespołem Silvera i Russella z uwzględnieniem zróżnicowanego podłoża (epi)genetycznego” i uzyskała stopień doktora nauk medycznych.

W Pracowni Antropologii został uruchomiony nowy program komputerowy umożliwiający obróbkę danych pomiarowych pacjentów i ich interpretację, program umożliwia wybór różnych norm i obliczenie odchylenia od normy, zarówno dla wieku kalendarzowego jak i wzrostowego. A także wykreślenie siatki centylowej i wyliczenie wskaźników potrzebnych do interpretacji badania. Program posiada również innowacyjną możliwość utworzenia profilu pacjenta, w którym rodzic, po zalogowaniu, ma dostęp do wyników dziecka i może obserwować zmiany rozwojowe w czasie.

Pracownia Antropologii uczestniczy w Programie Leczenia Otyłości Instytutu Pomnik Centrum Zdrowia Dziecka

W dniach 3-5.06.2022 Pracownia Antropologii na Konferencji SMA – X weekend ze SMAkiem wykonywała analizę składu ciała u pacjentów z SMA w celu oceny proporcji między tkanką mięśniową i tłuszczową

11 września w Płocku, zostało zorganizowane Miasteczko Zdrowia na którym swoje stoisko miała Pracownia Antropologii – wykonywaliśmy pomiar wysokości ciała, masy ciała oraz analizę składu ciała metoda bioimpedancji.

W Pracowni kontynuowany jest grant wewnętrzny pt: Opracowanie norm dla szerokości szpary powiekowej jako cechy niezbędnej w diagnostyce Płodowego Zespołu Alkoholowego (FAS) – badanie pilotażowe, Kierownik grantu – dr hab. n. biol. Agnieszka Rózdżyńska-Świątkowska.

W dniach 10-12.11.2022 Dr hab. Agnieszka Rózdżyńska-Świątkowska przeprowadziła z ramienia Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w ramach kursu „choroby

spichrzeniowe – glikogenozy, choroby lizosomalne. Choroby peroksyzomalne. Wykład pt: Wzorce rozwoju fizycznego w chorobach lizosomalnych.

Publikacje

1. Rózdżyńska-Świątkowska A, Zielińska A, Tylki-Szymańska A. 2022. Comparison of growth dynamics in different types of MPS: an attempt to explain the causes. *Orphanet Journal of Rare Diseases* 17(1):1750-1172.
2. Lipiński P, Rózdżyńska-Świątkowska A, Iwanicka-Pronicka K, Perkowska B, Pokora P, Tylki-Szymańska A. 2022. Long-term outcome of patients with alpha-mannosidosis - a single centre study. *Molecular Genetics and Metabolism Reports* 30:2214-4269.
3. Lipiński P, Szczałuba K, Buda P, Zakharova EY., Baydakova G, Ługowska A, Rózdżyńska-Świątkowska A, Cyske Z, Węgrzyn G, Pollak A, Płoski R, Tylki-Szymańska A. 2022. Mucopolysaccharidosis-plus Syndrome: report on a Polish patient with a novel VPS33A variant with comparison with other described patients. *International Journal of Molecular Sciences* 23(19).
4. Mitusińska K, Góra A, Bogdańska A, Rózdżyńska-Świątkowska A, Tylki-Szymańska A, Jezela-Stanek A. 2022. Structural analysis of the effect of Asn107Ser mutation on Alg13 activity and Alg13-Alg14 complex formation and expanding the phenotypic variability of ALG13-CDG. *Biomolecules* 12(3).
5. Jurkiewicz D, Madej-Pilarczyk A, Świąder-Leśniak A, Frączak K, Halat-Wolska P, Siestrzykowska D, Piekutowska-Abramczuk D, Pelc M, Chałupczyńska B, Ciara E, Chrzanowska K. 2022. Molecular and clinical characterisation of Polish Temple syndrome patients with 14q32 alterations. *Opis fizyczny* 661.
6. Manios Y, Lambert KA., Karaglani E, Mavrogianni C, Aznar LAM, Iotova V, Świąder-Leśniak A, Koletzko B, Cardon G, Androutsos O, Moschonis G. 2022. Prospective BMI changes in preschool children are associated with parental characteristics and body weight perceptions: the ToyBox-study. *Public Health Nutrition* 25(6):1552-1562.

dr hab. n. biol. Agnieszka Rózdżyńska-Świątkowska

WARSAW MUMMY PROJECT 2022

Badania w ramach projektu interdyscyplinarnych badań egipskich mumii w Warszawie, którymi współkieruje mgr Marzena Ożarek-Szilke z Kliniki Onkologii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

W ramach prac w 2022 r. wykonano dwie rekonstrukcje twarzy „Tajemniczej Damy”. Prace zostały zlecone dr Chantal Milani i Hew Morrison. Chcemy w ten sposób pokazać ów mumię nie jako muzealny obiekt badań, ale jako niegdyś żywą i czująca osobę, tym samym podkreślając etyczne aspekty badań ludzkich szczątków.

Efekty najnowszych badań zostały zaprezentowane na wystawie w Muzeum Śląskim w Katowicach pt. „Mumia Tajemniczej Damy – Studia i Perspektywy” (3.11.22 – 5.03.23). Można na niej zobaczyć między innymi wydruki 3D czaszki, amulety oraz hologram będący „wirtualną autopsją” mumii. Wystawa pokazuje też związki między badaniami mumii, a współczesną medycyną.

Wystawa „Tajemnica Dama. Studia i perspektywy” w Muzeum Śląskim w Katowicach.

Udział w konferencjach:

10th World Congress on Mummy Studies (Bolzano, 05-09.09.2022).

Current Research in Egyptology 2022 (Montpellier, 26-30.09.2022).

Natomiast 4 listopada 2022 r. odbyło się sympozjum online pt. „FOR THE KA.W OF TUTANKHAMUN, JEAN-FRANÇOIS CHAMPOLLION & HOWARD CARTER”, zorganizowane przez Uniwersytet Hyperion z Bukaresztu oraz Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, poświęcone upamiętnieniu dwóch rocznic egiptologicznych odkryć obchodzonych w tym roku, tj. dwustolecie odczytania hieroglifów i

stulecie odkrycia grobowca Tutanchamona. Zaprezentowano na nim, oprócz wyników badań Mumii Tajemniczej Damy, mumię kapłana Panapiego (147801/2 MNW) oraz na Konferencji PTA w Łodzi.

Efekty rekonstrukcyjne wyglądu przyżyciowego „Tajemniczej Damy” zostały opublikowane w światowych mediach.

mgr Marzena Ożarek-Szilke

ODDZIAŁ WROCŁAWSKI PTA

W poczet wrocławskiego oddziału PTA przyjęto p. mgr Katarzynę Górecką

Zebrania PTA:

5 XII 2022 „Styl życia i zachowania żywieniowe mieszkańców Wrocławia u progu rewolucji przemysłowej” dr Paweł Dąbrowski

29 VI 2022 „Ocena otluszczenia osób o wysokiej aktywności fizycznej” dr Aleksandra Stachoń

21 XII 2021 „Zaburzenia rytmów okołodobowych wśród uczniów szkół średnich wschodniej i zachodniej Polski jako konsekwencja nauki zdalnej w trakcie pandemii Covid-19” dr Aleksandra Karykowska

ZAKŁAD BIOLOGICZNYCH I MEDYCZNYCH PODSTAW SPORTU AWF WROCŁAW

Pani Profesor Anny Burdukiewicz przeszła na zasłużoną emeryturę. Z końcem czerwca 2022 długoletnią pracę na Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu zakończyła Pani Profesor, dr hab. Anna Burdukiewicz. Pani Profesor została uroczystie pożegnana przez współpracowników z Zakładu Biologicznych i Medycznych Podstaw Sportu oraz współpracowników z innych jednostek uczelni w dniu 29 czerwca 2022. Spotkanie to obfitowało we wspomnienia z okresu wielu lat pracy naukowej i dydaktycznej, podziękowania oraz życzenia. W dniu 26 września 2022 podczas uroczystego posiedzenia Senatu inaugurującego rok akademicki 2022/2023 Pani Profesor Anna Burdukiewicz odebrała z rąk Pana Wojciecha Murdzka - Sekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki – Złoty Medal za Długoletnią Służbę przyznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Pani dr hab. Anna Burdukiewicz podczas wręczenia medalu.

Promocja naukowa

Podczas uroczystego posiedzenia Senatu Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu inaugurującego rok akademicki 2022/2023, które odbyło się w dniu 26 września 2022 w Auli Leopoldina Uniwersytetu Wrocławskiego, miała również miejsce promocja dr hab. Aleksandry Stachoń, która oficjalnie odebrała dyplom habilitacyjny oraz indywidualną nagrodę I stopnia za działalność naukową. Dr hab. Aleksandra Stachoń od października 2022 pracuje na stanowisku profesora uczelni.

Dr hab. Aleksandra Stachoń podczas promocji.

Działalność naukowa i konferencje

W 2022 roku antropolodzy z Zakładu Biologicznych i Medycznych Podstaw Sportu zakończyli realizację grantu wewnętrznego, którego kierownikiem była Aleksandra Stachoń - Dystrybucja tłuszczu podskórnego jako wyznacznik poziomu sportowego zawodników (PN/BK/2020/08). Wyniki realizacji grantu były prezentowane na kilku konferencjach naukowych:

- 20 kwietnia 2022 podczas II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Aktywność fizyczna – interdyscyplinarny przegląd i badania”. „Ocena otłuszczenia ciała u osób o wysokiej aktywności fizycznej” A. Stachoń, J. Pietraszewska; „Uwarunkowania podometryczne wspinaczy” Justyna Andrzejewska.

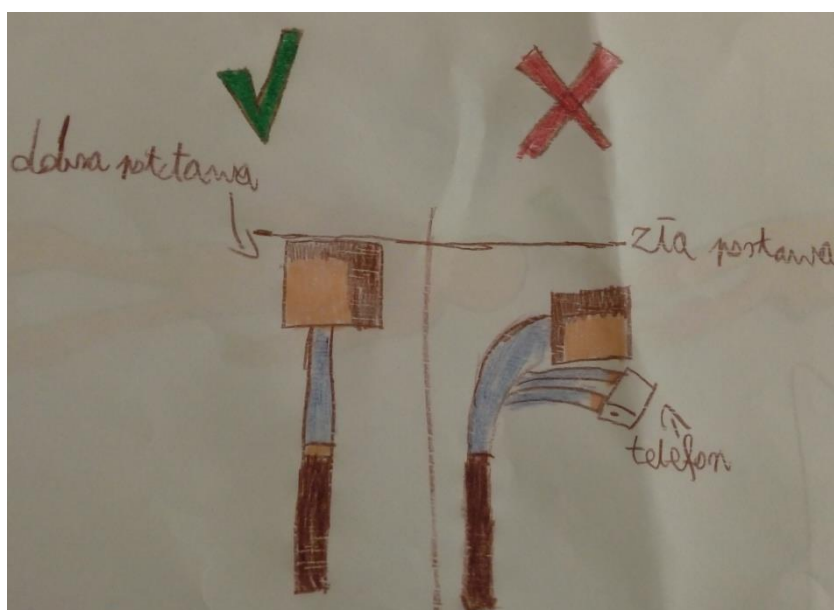
- w dniach 7-9 września 2022 podczas 13th International Conference of Kinanthropology w Brnie, Czechy (1) Differences in body fat and muscle mass in relation to competitive level in male handball players. A. Stachoń, J. Pietraszewska, A. Burdukiewicz, M. Lijewski; (2) Morpho-functional changes in young female volleyball players during training cycle. J. Pietraszewska, A. Stachoń, A. Sieroń.

- w dniach 21-23 września 2022 podczas XLVIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w Łodzi (J. Pietraszewska, A. Stachoń, J. Andrzejewska)

Konferencja w Brnie - Aleksandra Stachoń i Jadwiga Pietraszewska.

W ramach XXV Dolnośląskiego Festiwalu Nauki pracownicy Zakładu Biologicznych i Medycznych Podstaw Sportu: dr Justyna Andrzejewska, dr Aleksandra Stachoń i dr hab. Jadwiga Pietraszewska przeprowadziły warsztaty w kontakcie bezpośrednim pt. *Jaką masz sylwetkę? Zbadaj swój kręgosłup metodą elektroniczną*. W zajęciach teoretycznych i praktycznych uczestniczyli uczniowie klasy V b ze szkoły podstawowej nr 30 we Wrocławiu oraz osoby indywidualne, zainteresowane oceną swojej jakości postawy ciała. W części teoretycznej przedstawiono prezentację multimedialną autorstwa dr Justyny Andrzejewskiej. Ujęto w niej najważniejsze zagadnienia związane z postawą ciała, jej kształtowaniem się w ontogenezie, zagrożeniami, metodami oceny oraz prewencyjnym powstawaniem w celu poprawy jakości postawy ciała, z uwzględnieniem stóp. Prezentacja miała na celu wzbudzenie w odbiorcy potrzeby dbałości o swoje ciało, aby poprawić jego jakość, aż do późnej starości. W części praktycznej oceniono postawę ciała, z uwzględnieniem ukształtowania cech podometrycznych oraz posturalnych. Każdy uczestnik warsztatów otrzymał wydruk z badania wraz z informacją na temat jakości postawy ciała oraz zaleceniami jej poprawy. Uczniowie wykonali ciekawe prace plastyczne obrazujące ich wyobrażenie poprawnej postawy ciała.

dr Justyna Andrzejewska kontynuowała prace w projektach:

„Aktywność seniorów to ich sprawność i zdrowie”, który był finansowany ze środków programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

„W-F z AWF”, finansowanego przez Ministerstwo Edukacji, aktywizacja uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, po okresie nauczania zdalnego. Projekt obejmował wprowadzenie dodatkowych lekcji wychowania fizycznego i monitorowania zmian sprawności fizycznej oraz wybranych parametrów morfologicznych.

Publikacje

Stachoń A, Pietraszewska J, Burdukiewicz A, Andrzejewska J. 2022. The distribution of subcutaneous fat and fat pattern among male athletes of different combat sports. *Archives of Budo* 18:87-101.

ZAKŁAD ANATOMII PRAWIDŁOWEJ KATEDRY MORFOLOGII I EMBRIOLOGII CZŁOWIEKA

dr Zygmunt Domagała

Kierownik Pracowni Anatomii Ultrasonograficznej, Główny organizator konkursu anatomicznego Scapula Aurea, Opiekun 1 roku ED, Pełnomocnik Rektora ds. RT, Koordynator Wydziałowy Programu Erasmus+, Anatomische Gesellschaft Mitglied, Member of Anatomical Society, Member of American Association of Clinical Anatomists

Publikacje

- Domański J, Domagała Z, Simmons JE. Et al. 2023. Terra Incognita in anatomical museology - a literature review from the perspective of evidence-based care. *Annals of Anatomy-Anatomischer Anzeiger* 245:152013. DOI:10.1016/j.aanat.2022.152013.
- Karykowska A, Domagała Z, Gworys B. 2022. Musculus peroneus longus in foetal period. *Folia Morphologica* 81(1):124-133. DOI:10.5603/FM.a2020.0129.
- Karykowska A, Domagała Z, Gworys B. 2022. Topography of the common fibular nerve terminal division in human foetuses. *Folia Morphologica* 81(1):37-43. DOI:10.5603/FM.a2020.0103
- Kędzia A, Dudek K, Ziajkiewicz M et al., 2022. The morphometrical and topographical evaluation of the superior gluteal nerve in the prenatal period. *PLoS ONE* 17(8): art.e0273397. DOI:10.1371/journal.pone.0273397.

ZAKŁADU ANTROPOLOGII IITD PAN WE WROCŁAWIU

Publikacje

1. Malysa A, Wezgowiec J, Grzebieluch W, Danel DP, Wieckiewicz M. 2022. Effect of Thermocycling on the Bond Strength of Self-Adhesive Resin Cements Used for Luting CAD/CAM Ceramics to Human Dentin. *International Journal of Molecular Sciences* 23(2):745.

2. Gomula A, Nowak-Szczepanska N, Sebastjan A, Kozieł S, Malina RM, Ignasiak Z. 2022. Age at Menarche in Urban Girls Exposed to Lead in the Copper Basin, Poland. *Biology* 11(4): 584.
3. Carmen De Miguel, Saniotis A, Cieslik A, Henneberg M. 2022. Comparative Study of Brain Size Ontogeny: Marsupials and Placental Mammals. *Biology* 11(6):900.
4. Hanć T, Gomula A, Nowak-Szczepanska N, Chakraborty R, Kozieł S. 2022 Prenatal and Early Postnatal Exposure to A Natural Disaster and Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder Symptoms in Indian Children. *Scientific Reports* 12:16235.
5. Kubicka AM, Balzeau A, Kosicki J, Nowaczewska W, Haduch E, Spinek A, Piontek J. 2022. Variation in cross-sectional indicator of femoral robusticity in Homo sapiens and Neandertals. *Scientific Reports* 12:4739.
6. Brisch R, Wojtylak S, Saniotis A, Steiner J, Gos T, Kumaratilake J, Hanneberg M, Wolf R. 2022. The role of microglia in neuropsychiatric disorders and suicide. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience* 272(6):929–945.
7. Błaziak M, Urban S, Wietrzyk W, Jura M, Iwanek G, Stańczykiewicz B, Kuliczkowski W, Zymliński R, Pondel M, Berka P, Danel D, Biegus J, Siennicka A. 2022. An Artificial Intelligence Approach to Guiding the Management of Heart Failure Patients Using Predictive Models: A Systematic Review. *Biomedicines* 10:2188.
8. Gomula A, Nowak-Szczepanska N, Chakraborty R, Kozieł S. 2022. Relative Body Fat Distribution in Preadolescent Indian Children Exposed to a Natural Disaster during Early Development. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(11):6356.
9. Kołodziej M, Kozieł S, Ignasiak Z. 2022. The use of the bioelectrical impedance phase angle to assess the risk of sarcopenia in people aged 50 and above in Poland. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19:4687.
10. Ciochoń A, Apanasewicz A, Danel DP, Galbarczyk A, Klimek M, Ziomkiewicz A, Marcinkowska UM. 2022. Antenatal Classes in the Context of Prenatal Anxiety and Depression during the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19:5073.
11. Gomula A, Nowak-Szczepanska N, Chakraborty R, Bose K, Kozieł S. 2022. Indian children exposed to a natural disaster in utero or during infancy displayed smaller head dimensions than non-affected controls. *Acta Paediatrica* 111(2):336-337.
12. Nowak-Szczepanska N, Gomula A, Sebastjan A, Ignasiak Z, Malina RM, Kozieł S. 2022. Blood lead level and handgrip strength in preadolescent Polish schoolchildren. *Toxics* 10:646.

13. Smardz J, Martynowicz H, Wojakowska A, Wezgowiec J, Danel D, Mazur G, Wieckiewicz M. 2022. Lower serotonin levels in severe sleep bruxism and its association with sleep, heart rate, and body mass index. *Journal of Oral Rehabilitation* 49(4):422–429.
14. Klimek M, Marcinkowska UM, Fedurek P, Kleisner K, Danel DP. 2022. Like Father, Like Child? Paternal Age at Birth and Offspring's Facial Asymmetry and Distinctiveness. *Symmetry* 14:344.
15. Fedurek P, Akankwasa JW, Danel DP, Fensome S, Zuberbühler K, Muhanguzi G, Crockford C, Asiimwe C. 2022. The effect of warning signs on the presence of snare traps in a Ugandan rainforest. *Biotropica* 54(3):721–728.
16. Melania M, Górka K, Alemán AI. 2022. Smile photograph analysis and its connection with focal length as one of identification methods in forensic anthropology and odontology. *Forensic Science International* 335:111285.
17. Balaky STJ, Saniotis A, Mawlood AH, Husain AM, Shabila NP. Incidence and Geographical Distribution of Tuberculosis Disease in Erbil City. *Brazilian Journal of Microbiology* 53(2):519-523.
18. You W, Henneberg R, Saniotis A, Ge Y, Henneberg M. 2022. Total meat intake is associated with life expectancy – a cross sectional data analysis of 175 contemporary populations. *International Journal of General Medicine* 15:1833-1851.
19. Fedurek P, Mcfarland R, Majolo B, Lehmann J. 2022. Social responses to the natural loss of individuals in Barbary macaques. *Mammalian Biology*.
20. Bednarik RG, Saniotis A, Henneberg M. 2022. Auto-domestication hypothesis and the rise in mental disorders in modern humans. *Medical Hypothesis* 164:110874.
21. Siek T, Spinek AE. 2022. A differentially diagnosed simple bone cyst from a medieval Polish osteological collection. *International Journal of Osteoarchaeology* 32(4):910-915.
22. Kociuba M, Kulik T, Chakraborty R, Ignasiak Z, Rokita A, Koziel S. 2022. Is digit ratio (2D:4D) associated with a religious profession? An exploratory study on male Polish seminary students. *Anthropological Review* 85(3):95-106.
23. Babula G, Czarny W, Ignasiak Z, Chakraborty R, Koziel S. 2022. Diversity of change in body mass index and skinfold thickness between different study courses within four years of study among the male students in a university in Poland. *Anthropological Review* 85(3):19-30.
24. Regina PC, Górka K. 2022. The intrinsic relationship between biological and forensic anthropology. *Brazilian Journal of Forensic Anthropology and Legal Medicine* 5:8-22.
25. Górka K. 2022. Mortes sistêmicas. O serviço de antropologia forense no Brasil e a questão dos direitos humanos. In: Plens Cláudia, Direitos Humanos sob a perspectiva do direito à vida,

da Antropologia Forense e da Justiça no caso de violações. *Annablume/HHRRC(AAFS)* 301-322.

26. Regina PC, Górka K, Lopez QYA. 2022. The Identified Osteological Collections of South America and Their Ethical Dimensions. *Forensic Sciences* 2(1):238-252.

27. Kozieł S 2022. Social and economic effect on growth. [in]: *Human Growth and Development*. Cameron N, Schell L. (eds.), Elsevier, Academic Press, London. s. 245-259

28. Saniotis A. 2022. Anatomy of female genitalia and gynaecological complications of female genital mutilation. [in]: *FGM between Islam and Science. Kurdistan, Iraq*. W: Mirkhad H, et al. (eds.), Zhian Health Organization.

29. Apanasewicz-Grzegorzyc A. Maternal childhood trauma is associated with offspring body size during the first year of life. *Scientific Reports* (w druku).

30. Fedurek P, Lacroix L, Aktipis A, Cronk L, Makambi J, Mabulla I, Berbesque C, Lehmann J. Relationship between proximity and physiological stress level in hunter-gatherers: the Hadza. *Hormones and Behavior*. (w druku).

Realizowane projekty badawcze

Ogólnopolskie badania 19-letnich mężczyzn. Międzypokoleniowe zmiany cech biologicznych w kontekście przemian społeczno-ekonomicznych w drugiej połowie XX i na początku XXI wieku w Polsce. Kierownik Prof. Sławomir Kozieł. OPUS-21, Numer grantu - 2021/41/B/HS3/03471, Okres realizacji grantu - od 11/01/2022 – do 10/01/2025

Kolonizacja miejsc świętych na terytorium ludności Xavante z Marãiwatsédé i São Marcos. Kierowniczką grantu – dr Katarzyna Górka, NCBiR, Trans Atlantic Platform for Social Innovation (T-AP SI), Numer grantu: T-AP SI/1/CSPXMSM/02/2020, Okres realizacji grantu – wstępnie: 01/12/2021 – 31/11/2024

Związek pomiędzy behawioralnym układem odpornościowym i sieciami kontaktów społecznych. Kierownika grantu - dr Piotr Fedurek, NCN, MINIATURA-6, Numer grantu - 2022/06/X/NZ8/00184, Okres realizacji grantu - od 23/06/2022 do 23/06/2023

Nagrody

Nagroda Dyrektora Zespołowa dla prof. dra hab. Sławomira Kozieła, dr Aleksandry Gomuły i dr Natalii Nowak-Szczepańskiej za opublikowanie pracy oryginalnej o najwyższym współczynniku wpływu (IF) w kategorii „współpraca międzyośrodkowa”

Organizacja konferencji

Prof. Sławomir Kozieł, dr Aleksandra Gomuła. Międzynarodowa Konferencja Naukowa: „30th Aschauer Soiree: Environment, social behaviour and growth” 18.06.2022, Krobielowice, Polska.

UNIWERSYTET PRZYRODNICZY WE WROCŁAWIU
ZAKŁAD ANTROPOLOGII

Projekty naukowe:

W pierwszym kwartale 2022 roku kontynuowano realizację projektu edukacyjno-badawczego „1000 lat Górnych Łużyc – ludzie, grody, miasta”. Projekt ma na celu podniesienie poziomu wiedzy o wspólnym dziedzictwie archeologicznym i historycznym na Górnych Łużycach - pograniczu polsko-niemieckim. W ramach działań projektowych realizowano odtworzenie wyglądu przyżyciowego trojga mieszkańców Górnych Łużyc z okresu wczesno-nowożytnego, których pochówki odkryto na cmentarzysku w miejscowości Göda w Saksonii. Antropolodzy współpracowali w celu z artystami Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu – dr Renatą Bonter-Jędrzejewską oraz dr Jakubem Biewaldem i archeologiem dr Radosławem Bielem. Rekonstrukcje wyglądu i zabytki pozyskane z wykopalisk w 2020 roku zaprezentowano na wystawie w Muzeum Miejskim w Budziszynie (Bautzen) w Saksonii. Jako komentarz do wystawy w Budziszynie przygotowano i opublikowano dwujęzyczną polsko-niemiecką publikację pt. „Górne Łużyce 1000 lat temu. Archeologia i historia Słowian we wczesnym średniowieczu”. Publikacja jest dostępna w wersji cyfrowej (https://www.1000lusatia.de/site/assets/files/5072/2022_olvor1000jahren_gl1000lattemu.pdf). Projekt był współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020. Więcej o projekcie: <https://www.1000lusatia.de/pl/>

Zespół Zakładu Antropologii UPWr na wystawie w Budziszynie przy pełnoplastycznej rekonstrukcji wyglądu mieszkańca Górnych Łużyc wykonanej w ramach projektu „1000 lat Górnych Łużyc” (Fot. E. Mendyk).

W ramach konkursu wewnętrznego UPWr POMOST dr Paweł Konczewski otrzymał grant na realizację projektu pt. „Przemoc, rytuał, dekapitacja, antropofagia? Bioarcheologia czaszek kobiet z przełomu epok brązu i żelaza odkrytych w Wiązowie i Siechnicach (woj. Dolnośląskie)”. Celem projektu jest rozpoznanie fenomenu obecności szczątków kobiet na osadach kultury łużyckiej datowanych na przełom epok i żelaza w kontekstach sugerujących ich zabójstwa rytualne. Wykonawcą projektu jest mgr Katarzyna Biernacka z Zakładu Antropologii, jego koniec zaplanowano na grudzień 2024 roku.

W konkursie OPUS 22 + LAP Narodowego Centrum Nauki rozstrzygniętym w lipcu 2022 roku zespół badaczy z Zakładu Antropologii UPWr uzyskał grant na finansowanie projektu „Bioarcheologia i archeologia krajobrazów represji narodowo-socjalistycznych: Perspektywa Europy Środkowo-Wschodniej”. Badania będą realizowane we współpracy z Katedrą Archeologii Uniwersytetu Zachodnioczeskiego w Pilźnie (ZCU, <https://kar.zcu.cz/>) w Czechach. Pierwszym celem projektu jest ocena materialnych dowodów dotyczących

uwikłania nazistowskiego „kraju obozowego” w produkcję wojenną i logistykę wojskową. Setki obozów były ściśle powiązane z różnymi obiektami przemysłowymi i instalacjami wojskowymi. W celu zbadania sposobów funkcjonowania tego systemu, a także warunków życia i pracy jeńców wojennych, więźniów obozów koncentracyjnych i robotników przymusowych, wybrano dwa przykładowe „krajobrazy obozowe”. Pierwszym z wytypowanych do badań obszarów są okolice miasta Holýšov w zachodnich Czechach, z pozostałościami kilku obozów związanych z produkcją amunicji (m.in. podobóz KZ Flossenbürg). Na terenie Polski będzie to zaś obszar Borów Dolnośląskich w zachodniej Polsce, gdzie zachowały się materialne ślady filii KZ Gross-Rosen związanych z działaniem ulokowanych tam kompleksów wojskowych. Drugim, równorzędnym, celem projektu jest odnalezienie zapomnianych/ utajnionych grobów ofiar nazizmu. W Borach Dolnośląskich zostaną podjęte poszukiwania grobów więźniów KZ Gross-Rosen z filii w Hławej (pow. żagański) i Trzebieniu (pow. bolesławiecki). W Czechach badania skoncentrują się na grobach więźniów, którzy zginęli podczas *Marszów Śmierci* w powiecie tachovskim na początku 1945 roku. Podobne miejsce będzie badane w zachodniej Polsce w powiecie żarskim. Całość prac będzie realizowana głównie metodami niedestrukcyjnymi dla dziedzictwa materialnego. Wyniki badań miejsc represji zostaną zsyntetyzowane i zinterpretowane w porównaniu ze źródłami archiwalnymi i relacjami o dalszych *skazonych krajobrazach* Europy Środkowo-Wschodniej. Pozwoli to odkryć i zaprezentować elementy zaniedbanej materialności totalitarnego dziedzictwa XX wieku. Ze strony UPWr w projekcie uczestniczyć będą dr hab. Barbara Kwiatkowska, prof. uczelni; dr Jacek Szczurowski, prof. uczelni; mgr Katarzyna Biernacka, dr Paweł Konczewski – kierownik projektu. Ze strony ZCU projektem będzie kierować doc. dr Pavel Vařeka (więcej o projekcie: <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C94128%2Cwroclaw-naukowcy-z-universytetu-przyrodniczego-beda-badac-filie-niemieckich>, https://www.youtube.com/watch?v=sDOPHLyTRqo_).

Zespół projektu „Bioarcheologia i archeologia krajobrazów represji narodowo-socjalistycznych: Perspektywa Europy Środkowo-Wschodniej”: Katarzyna Biernacka, Pavel Vařeka, Paweł Konczewski, Barbara Kwiatkowska, Jacek Szczurowski (Fot. A. Konicka).

W bieżącym roku kontynuowano badania archeologiczno-antropologiczne cmentarzyska przy kościele parafialnym św. Mikołaja w opuszczonej wsi Libkovice, w zachodnich Czechach. Badania cmentarzyska są częścią projektu służącego kompleksowemu rozpoznaniu historii obecności ludzi i ich interakcji ze środowiskiem naturalnym w obrębie ekumeny Libkovic - od paleolitu po współczesność. Badania są realizowane we współpracy z Katedrą Archeologii Uniwersytetu Zachodnioczeskiego w Pilźnie (<https://kar.zcu.cz/>) oraz Instytutem Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego Północno-Zachodnich Czech w Moście (<https://www.uappmost.cz/>). W ramach badań od początku lipca do końca września przeprowadzono trzy czterotygodniowe turnusy obozu naukowego antropologii i archeologii terenowej dla studentów UPWr. W 2022 roku ukazał się reportaż obrazujący badania Zakładu Antropologii UPWr w Libkovicach w sezonie badawczym 2021 (dostęp: <https://www.youtube.com/watch?v=s-WsCgXfCds>).

Badania na cmentarzysku w Libkovicach w lipcu 2022 (Fot. P. Konczewski).

Doktor Aleksandra Karykowska realizuje projekt Innowacyjny Naukowiec, który kończy się w grudniu 2022 roku. W dalszym ciągu kontynuuje również współpracę naukową z Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech oraz Uniwersytetem Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu i UKSW w Warszawie.

Działalność doktorantów

A. Bisiecka

- Bisiecka A., Boryśławski K. 2022. The assessment of the biological age of children`s characters created in the convention of Japanese animation in forensic practice. *Anthropological Review* 85(2):123-134. DOI:10.18778/1898-6773.85.2.06.
- Udział w konferencji EAA z referatem "Suture bones, cribra orbitalia and selected metric properties of the skull – do they relate?" (24-27.08.2022, Wilno, Litwa)
- Realizacja 3-miesięcznego stażu zagranicznego (Wilno, Litwa) w ramach projektu " Wpływ występowania wyznaczników stresu fizjologicznego na relacje metryczne pomiędzy czaszką i szkieletem postkranialnym" (grant wewnętrzny UPWr w ramach konkursu "Innowacyjny Doktorat V", numer grantu: N070/0002/21). Superwizorem stażu był prof. Rimantas Jankauskas (Uniwersytet Wileński).
- Szkolenie "Kurs Blender" 28.02-2.03 oraz 28-30.03.2022 - Akademia IT Media
- Realizacja działań badawczych w ramach projektu "A tooth of time: Odontological analysis of the remains from the St. Nicholas church cemetery (Libkovice, okr. Most, West Bohemia) in the light of historical phases of the cemetery's use" (Stypendium im. Gerharda Bersu fundacji Pro Archaeologie Saxoniae) - analiza odontologiczna materiału ze stanowiska Libkovice (Czechy Zachodnie) oraz podjęcie współpracy z botanikiem dr Kamilem Konowalikiem (UPWr)
- Wystąpienie na forum Department of Anatomy, Histology and Anthropology (Vilnius University) z referatem pt. "Influence of the presence of physiological stress determinants on the metric relations of the skull and the postcranial skeleton" 21.04.2022r.

Ł. Pawelec

- Wystąpienie na seminarium naukowym Katedry Akustyki i Multimediów Politechniki Wrocławskiej Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Akustycznego (PTA) - referat pt. „Bioakustyka – świat dźwięków oczami biologa”. 30. Maja 2022.
- Wystąpienie na konferencji międzynarodowej 9th International Conference Information Technology in Biomedicine. Wydział Inżynierii Biomedycznej, Katedra Informatyki Medycznej i Sztucznej Inteligencji, Politechnika Śląska – referat pt. „The microphone type and voice acoustic parameters values – a comparative study”. 20-22. Czerwca 2022.

- Wystąpienie na konferencji międzynarodowej 22nd EAA Congress, 15th ISGA Congress, 5th International Conference of Evolutionary Medicine (EAA – ISGA – ICEM) – referat pt. „Women’s assessment of men’s appearance from vocal cues”. 24-27. Sierpnia 2022.
- Udział w szkoleniu „W świecie różnorodnych możliwości. Warsztaty wprowadzające do tematyki niepełnosprawności” w ramach projektu „Uniwersytet Przyrodniczy dostępny dla wszystkich”. 8. kwietnia 2022. (szkolenie on-line).
- Udział bierny w XXVI Konferencji StatSoft pt. „Zastosowanie statystyki i data mining w badaniach naukowych”. 19. października 2022. (konferencja on-line)

A. Witek

- Wystąpienie na konferencji międzynarodowej 9th International Conference Information Technology in Biomedicine. Wydział Inżynierii Biomedycznej, Katedra Informatyki Medycznej i Sztucznej Inteligencji, Politechnika Śląska – referat pt. „Sleep quality in population studies – relationship of BMI and sleep quality in men” 20-22. czerwca 2022
- Wystąpienie na konferencji międzynarodowej 22nd EAA Congress, 15th ISGA Congress, 5th International Conference of Evolutionary Medicine (EAA – ISGA – ICEM) – referat pt. „Sleep parameters in people with different sleep deficit levels” 24-27. Sierpnia 2022
- Udział bierny w konferencji naukowo-szkoleniowej „Zasady diagnozowania i leczenia bezsenności” Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa, 20 maja 2022

Konferencje krajowe i międzynarodowe

Pracownicy Zakładu Antropologii wzięli w tym roku udział w licznych konferencjach krajowych – takich jak PTA i Funeralia, jak i międzynarodowych konferencjach branżowych m.in. EAA w Wilnie.

Reprezentacja Zakładu Antropologii na Funeraliach 2022.

- B. Kwiatkowska, A. Bisiecka, Ł. Pawelec, A. Witek, J. Witan, D. Nowakowski, P. Konczewski, R. Biel, K. Król, K. Martewicz, P. Lissek, P. Vařeka, A. Lipowicz. “Differential diagnosis of a calcified cyst found in an 18th century female burial site at St. Nicholas Church cemetery (Libkovice, Czechia)”, Poster (live). 23rd Paleopathology Association European Meeting, August 25-29, 2022 Vilnius, Lithuania
- B. Kwiatkowska, K. Martewicz, K. Biernacka, R. Biel, S. Strachanowski, R. Bonter-Jędrzejewska, J. Biewald. „Rekonstrukcje cyfrowe i pełnoplastyczne głów mieszkańców Górnych Łużyc z XVI/XVII wieku”, (referat) XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź
- P. Konczewski, K. Szostek, A. Lisowska-Gaczorek, A. Sady-Bugajska, R. Abłamowicz, J. Wojnicz, B. Kwiatkowska, K. Król, K. Martewicz, J. Szczurowski, R. Biel. „Produkcja żywności i dieta mieszkańców Milska w IX-XI wieku”, (referat) Konferencja naukowa 22 Funeralia Lednicko-Gnieźnieńskie, Gniezno 18-19.05.2022

- A. Karykowska, J. Szczurowski, A. Witek. "Circadian rhythm disorders in adult women after SARS-CoV-2 virus infection", (e-poster) 22nd EAA Congress – 15th ISGA Congress – 5th International Conference of Evolutionary Medicine, 24-27.08.2022, Vilnius, Lithuania
- A. Karykowska, J. Szczurowski. „Asymetria morfologiczna długości odcinków kończyn dolnych między 5 a 8 miesiącem życia płodowego”, (referat) XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź
- A. Karykowska, J. Szczurowski, A. Witek. „Zaburzenia okołodobowego rytmu snu i czuwania dorosłych kobiet po zakażeniu wirusem SARS-CoV-2”,(referat) XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź
- A. Hrychała. B. Niezabitowska-Wiśniewska, J. Szczurowski. „Cmentarzysko kultury Wysockiej na stanowisku 1C w Gródku, pow. hrubieszowski” (referat) Ziemie polskie i ich sąsiedzi w czasach pól popielnicowych, 21-23.09.2022, Lublin
- A. Karykowska. “Biological condition of children and adolescents from the historical population of the disappeared village of Libkovice in north-western Bohemia (13th-20th century)”, 22nd Congress of European Anthropology Association (EAA),15th Congress of International Society for the Study of Human Growth and Clinical Auxology (ISGA), 5th International Conference of Evolutionary Medicine (ICEM) Sierpień 24-27, 2022 Vilnius University (Vilnius, Lithuania).
- A. Pol, Ł. Chajec, A. Lipowicz. „Assessment of the nutritional status of children and adolescents with motor or intellectual disabilities” 17. międzynarodna vedecko-Odborná Konferencia Spolupráca Pomáhajúcich Profesií Poľsko – Česko – Slovenské Štúdie w Piešťanach, Słowacja 21-22.10.2022
- A. Pol, T. Lewicka, A. Lipowicz, J. Siuda. „The role of nutritionist and clinical speech therapist in the treatment of parkinson’s disease” 17. międzynarodna vedecko-odborná Konferencia Spolupráca Pomáhajúcich Profesií Poľsko – Česko – Slovenské Štúdie w Piešťanach, Słowacja 21-22.10.2022
- K. Kirchman, A. Lipowicz. “Factors increasing menstrual pain in women in reproductive age” 17. międzynarodna vedecko-odborná konferencia Spolupráca Pomáhajúcich Profesií Poľsko – Česko – Slovenské Štúdie w Piešťanach, Słowacja 21-22.10.2022

Lipowicz A, Bugdol M, Mitas AW. “The long-lasting effect of family structure in early life on social position, well-being, and health status in adulthood”, 22nd EAA Congress | 15th ISGA Congress 5th International Conference of Evolutionary Medicine

Kirchmann K., Lipowicz A. „Czynniki nasilające ból menstruacyjny u kobiet w wieku reprodukcyjnym”, (referat) XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź

Graja K., Lipowicz. A. „Zmienność proporcji twarzy chłopców i dziewcząt”, (referat) XLVIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 21-23.09.2022, Łódź

P. Konczewski. „Nowoszów w Puszczy Zgorzeleckiej: Ostatnie rozdziały biografii zanikłej współcześnie wsi”, (referat) Archeologia wobec materialnych śladów współczesności, Poznań 20-21. 10.2022.

P. Konczewski, M. Konczewska, P. Lissek, R. Biel. „Zwyczaje funeralne pomiędzy XIII a XIX wiekiem na cmentarzu przy kościele św. Mikołaja w Libkovicach w Czechach”, (referat) DUCH MIEJSCA. ARCHEOLOGIA SACRUM, Gliwice 24.11.2022.

Szkolenia

Katarzyna Biernacka oraz Katarzyna Graja wzięły udział w szkoleniu pt. „Nauczanie osób ze spektrum autyzmu” oraz towarzyszących mu warsztatach “W świecie różnorodnych możliwości – warsztaty wprowadzające do tematyki niepełnosprawności”.

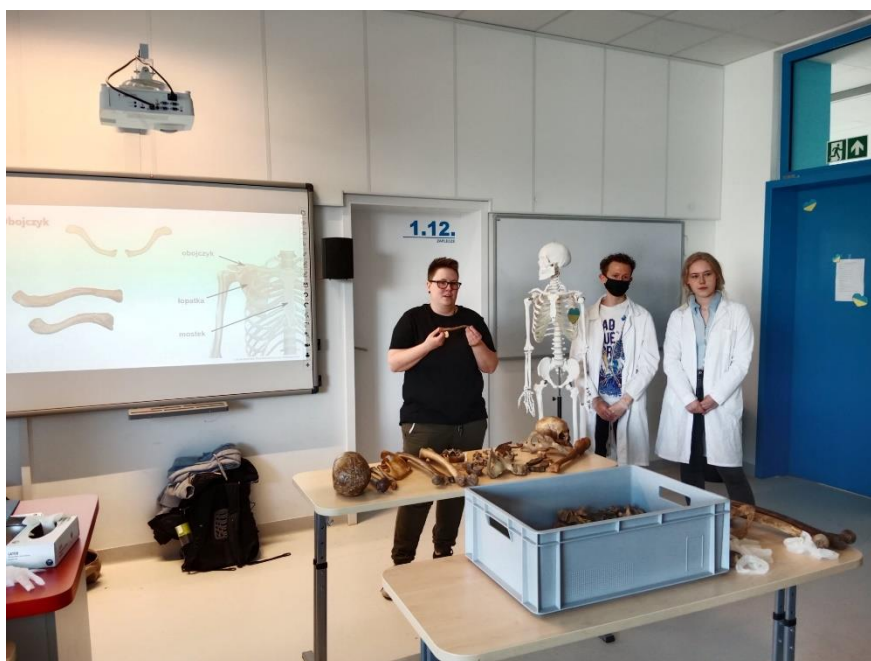
Aleksandra Karykowska uczestniczyła w konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Zasady diagnozowania i leczenia bezsenności” Organizowanej przez Polskie Towarzystwo Badań nad Snem i Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie przy współpracy Narodowej Fundacji Snu- Warszawa Maj 2022 r. W tym czasie stała się również członkiem Polskiego Towarzystwa Badań nad Snem.

Popularyzacja nauki

W rozpowszechnianie nauki w szkołach średnich zaangażowała się dr Aleksandra Karykowska. Prowadziła wykłady w II LO w Kedzierzynie- Koźlu oraz I LO we Wrocławiu. Tematy spotkań z młodzieżą to: „Skowronek, sowa, czy wiecznie zmęczona gęś, czyli kilka słów o śnie i rytmach okołodobowych” oraz „Kawa na ławie oskarżonych, suplementy i kaszanka równe wobec prawa, kiedy leki nie znoszą się nawzajem. Obalamy kilka najpopularniejszych mitów medycznych”.

Działalność Studenckiego Koła Naukowego Antropologów „Juvenis”

Studenci SKN Antropologów „Juvenis” w ciągu roku zaangażowani byli w opracowywanie materiału szkieletowego pochodzącego z Kępy Mieszczkańskiej we Wrocławiu oraz z nowożytnego cmentarza przy ulicy Spiskiej. Od lipca do września studenci brali również udział w pracach wykopaliskowych w obrębie cmentarza wsi Libkovice w Czechach (badania opisane w sekcji Projekty). W ciągu roku akademickiego 2021/2022 prowadzili także działalność promocyjną oraz edukatorską, m.in. za pomocą portalu Facebook oraz na Instagramie, gdzie co tydzień publikują ciekawostki antropologiczne. Członkowie SKN Antropologów „Juvenis” prowadzili także warsztaty edukacyjne z anatomii kostnej w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Studenci oraz absolwentka biologii człowieka w trakcie prowadzenia lekcji anatomii dla uczniów szkoły podstawowej.

Przy współpracy z Západočeská univerzita v Plzni studenci organizują Międzynarodową studencko-doktorancką konferencję archeologiczno-antropologiczną "Connected by People", która odbędzie się 9-10.12.2022 we Wrocławiu. Więcej informacji na stronie: <https://cbp.zcu.cz/>

Publikacje studentów SKN:

Gromnicka D. 2022. Usefulness of the analysis of the average ridge width of fingerprints

in archaeological research. *Anthropological Review* 85(1):31-49.

Gromnicka D. 2021. Dermatoglify - historia i zastosowanie. [w:] Człowiek a historia. Ludzie i wydarzenia. Tom VII, Wydawnictwo IHiSM, 8-24.

Gromnicka D, Partyńska A. 2022. Case study: trepanation or injury? An example of an early medieval skull from Płock (Poland). *Anthropological Review* 85(1):51-61

Dodatkowo studenci byli również współautorami publikacji wymienionych w spisie publikacji pracowników Zakładu Antropologii.

Publikacje:

1. Bibrowicz K, Szurmik T, Lipowicz A, Mitas AW. 2022. Position and range of motion of pelvic girdle in sagittal and frontal plane in asymptomatic young adults. *Journal of Back and Musculoskeletal Rehabilitation* 35:1203–1210.
2. Biel R, Konczewska M, Konczewski P. 2021. Archaeological research at Grodno Castle in Zagórze Śląskie from 2017 to 2019. *Architectus* 68(4):21-28. DOI:10.37190/arc210402.
3. Bisiecka A, Borysławski K. 2022. The assessment of the biological age of children`s characters created in the convention of Japanese animation in forensic practice. *Anthropological Review* 85(2):123-134.
4. Chlebicz A, Konczewski P. 2022. Thanatourism at Grodno Castle in Zagórze Śląskie. *Architectus* 68(4):91-96. DOI:10.37190/arc210409.
5. Ciuraj M, Lipowicz A, Graja K, Zwolska P, Myśliwiec A. 2022. Physiotherapeutic methods of treatment of mandibular distal occlusion and the progress of therapy: A case report. *The Journal of Bodywork and Movement Therapies* 29:26-32. DOI:10.1016/j.jbmt.2021.09.026.
6. Dowgierd K, Pokrowiecki R, Kulesa-Mrowiecka M, Dowgierd M, Wos J, Szymor P, Kozakiewicz M, Lipowicz A, Roman M, Myśliwiec A. 2022. Protocol for multi-stage treatment of temporomandibular joint ankylosis in children and adolescents. *Journal of Clinical Medicine* 11(2):1-16.
7. Dulęba P, Konczewski P, Król K, Augustyniak A, Wasilewski A. 2021. Groby kultury lateńskiej z Wiązowa na Dolnym Śląsku. *Archeologia Polski* 66:93-117. DOI:10.23858/APol66.2021.007.
8. Ihde S, Karykowska A, Szczurowski J. [i in.], Applied Sciences-Basel, 2022, vol. 12, nr 18, s.1-11 *Evaluations and Measurements of the Occurrence of Maxilla and Palatine*

Bone Asymmetry Based on 3D Printed Stereolithographic Models in Elderly Edentulous People. DOI:10.3390/app12189320.

9. Kania D, Romaniszyn-Kania P, Bugdol M, Lipowicz A, Dowgierd K, Kulesa-Mrowiecka M, Polewczyk Z, Krakowczyk Ł, Myśliwiec A. et al., Methods of Functional Assessment of the Temporomandibular Joints – Systematic Review. [in]: *Information Technology in Biomedicine. 9th International Conference, ITIB 2022* Kamień Śląski, Poland, June 20–22, 2022 Proceedings / Piętka Ewa [i in.] (red.), Advances in Intelligent Systems and Computing, 2022, vol. 1429, Springer, s.377-390, ISBN 978-3-031-09134-6.
10. Karykowska A, Domagała Z, Gworys B. 2022. Musculus peroneus longus in fetal period. *Folia Morphologica* 81(1):124-133.
11. Karykowska A, Domagała Z, Gworys B. 2022. Topography of the common fibular nerve terminal division in human fetuses. *Folia Morphologica* 81(1):37-43.
12. Kawlewska E, Czarnecki P, Lipowicz A, Graja K, Gzik-Zroska B, Jozsko K, Gzik M, Wolański W. 2022. Comparative analysis of biometric measurements of face geometry obtained with the use of direct measurements, photoanthropometry and 3D scanning. [in]: *Engineering Mechanics : 27/28th international conference : book of full texts, May 9-12, 2022, Milovy, Czech Republic / Fischer Cyril, Náprstek Jiří* (red.), Engineering Mechanics, vol. 2022, Prague, Akademie věd České republiky, s.185-188, Numer artykułu:Paper #12, ISBN 978-80-86246-48-2. DOI:10.21495/51-2-185
13. Konstany-Kurkiewicz V, Dzieciołowska-Baran E, Szczurowski J, Gawlikowska-Sroka A. 2022. Sleep-Disordered Breathing in Pregnancy. [in]: *Integrative Clinical Research*, Pokorski M. (red.), Advances in Experimental Medicine and Biology, vol. 1375, Cham, Springer, s.101-109, ISBN 978-3-030-99629-1. DOI:10.1007/5584_2021_691
14. Konczewski P, Schöne S, Wojnicz J. 2021. Slawen in der Oberlausitz – eine Spurensuche. *Archäologie in Deutschland* 21(5):42-43.
15. Konczewski P, Wroniecki P, Szczurowski J, Konczewska M, Kwiatkowska B, Biel R, Sady-Bugajska A, Tomaszewska A, Zawadzki P. 2022. Surveying forested landscapes. Archaeological research on the Puszcza Zgorzelecka (Zgorzelec Wilderness, Poland). *Sylvan* 166(4):253–266. DOI:10.26202/sylvan.2022021.
16. Kwiatkowska B, Szczurowski J, Król K, Martewicz K. 2022. Biologie und Kultur/Biologia i Kultura. [w]: *Górne Lużyce 1000 lat temu. Archeologia i historia Słowian we wczesnym średniowieczu/Die Oberlausitz vor 1000 Jahren. Archaologie*

und Geschichte der Slawen im Fruhmittelalter”, wyd. Regina Smolnik Landesamt für Archäologie, publikacja towarzysząca wystawie specjalnej „1000 lat Górnych Łużyc – ludzie, grody, wioski/1000 Jahre Oberlausitz – Menschen, Burgen, Dorfer” Muzeum w Budziszynie, Dresden, s. 98-111.

17. Lopuszanska-Dawid M, Kołodziej H, Lipowicz A, Szklarska A. 2022. Age, Education, and Stress Affect Ageing Males Symptoms More Than Lifestyle: The Wrocław Male Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(9): 5044.
18. Lopuszanska-Dawid M, Kupis P, Lipowicz A, Kołodziej H, Szklarska A. 2022. How Stress Is Related to Age, Education, Physical Activity, Body Mass Index, and Body Fat Percentage in Adult Polish Men? *Int. J. Environ. Res. Public Health* 19:12149.
19. Omelan AA, Boryśławski K, Podstawski RS. 2022. Body composition and level of physical activity of elderly people living in north-eastern Poland associated with socioeconomic factors. *Anthropological Review* 85(3):31-46.
20. Pawelec Ł, Lipowicz A, Czak M, Mitas A. 2022. *The Microphone Type and Voice Acoustic Parameters Values – A Comparative Study*, W: Information Technology in Biomedicine. 9th International Conference, ITIB 2022 Kamień Śląski, Poland, June 20–22, 2022 Proceedings / Piętka Ewa [i in.] (red.), Advances in Intelligent Systems and Computing, vol. 1429, Springer, s.421-431, ISBN 978-3-031-09134-6.
21. Podstawski R, Bielec G, Boryśławski K, Alföldi A, Marzec A. 2022. Changes in the blood pressure, heart rate and body mass of physically active men in response to thermal stress. *Central European Journal of Sport Sciences and Medicine* 1(37):65–76).
22. Podstawski R, Boryśławski K, Ihasz F, Pomianowski A, Wąsik J, Gronek P. 2022. Comparison of anthropometric and physiological profiles of hungarian female rowers across age categories, rankings, and stages of sports career. *Applied Sciences* 12:2649.
23. Podstawski R, Boryśławski K, Pomianowski A, Soós I, Boraczyński M, Gronek P. 2022. Physiological response to thermal stress in obese vs. non-obese physically inactive men. *Biology* 11:471.
24. Podstawski R, Żurawik M, Boryśławski K, Omelan A, Anatolii T. 2022: Working conditions of physical education teachers in European higher education institutions. *Physical Activity Review* 10(2):97-112.
25. Podstawski R, Boryśławski K, Katona ZB, Alföldi Z, Boraczyński M, Jaszczur-Nowicki J, Gronek P. 2022. Sex differences in anthropometric and physiological

- profiles of hungarian rowers of different ages. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19:8115.
26. Podstawski R, Finn F, Borysławski K, Omelan A, Podstawska AM, Skrzypczak A, Pomianowski A. 2022. The influence of COVID-19 on university students' well-being, physical activity, body composition, and strength endurance. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19.
 27. Soos I, Borysławski K, Boraczyński M, Ihasz F, Podstawski R. 2022: Anthropometric and physiological profiles of hungarian youth male soccer players of varying ages and playing positions: a multidimensional assessment with a critical approach. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(11041):1-18.
 28. Tomaszewska A, Kwiatkowska B, Grabka D. 2022. Sex determination from human patella in a Polish medieval sample. *Anzeiger* 79(4):423 – 432.
 29. Witek A, Bugdol M, Lipowicz A. 2022. *Sleep Quality in Population Studies – Relationship of BMI and Sleep Quality in Men*, W: Information Technology in Biomedicine. 9th International Conference, ITIB 2022 Kamień Śląski, Poland, June 20–22, 2022 Proceedings / Piętka Ewa [i in.] (red.), Advances in Intelligent Systems and Computing, vol. 1429, Springer, s.76-83, ISBN 978-3-031-09134-6.

Dr Wioletta Nowaczewska członkini wrocławskiego oddziału PTA, pracująca w Zakładzie Biologii Człowieka, Uniwersytetu Wrocławskiego udzieliła wywiadu „Gazecie Wrocławskiej”

Tegoroczny noblista prof. Pääbo badał DNA „polskiego” neandertalczyka. Materiał pochodził z zęba rozpoznanego przez dr Wiolettę Nowaczewską

30.10.2022 | Mirosława Kuczkowska

Na zdjęciu dr Wioletta Nowaczewska z Zakładu Biologii Człowieka Uniwersytetu Wrocławskiego

Zespół prof. Svante Pääbo, tegorocznego noblisty w dziedzinie fizjologii i medycyny, badał mitochondrialne DNA „polskiego” neandertalczyka. Jak do tego doszło i jakie wnioski z tego wyciągnięto, opowiada dr Wioletta Nowaczewska z Zakładu Biologii Człowieka Uniwersytetu Wrocławskiego.

<https://www.wroclaw.pl/akademicki-wroclaw/wioletta-nowaczewska-z-zakladu-biologii-czlowieka-uniwersytetu-wroclawskiego-wywiad>

Justyna Andrzejewska

ZAKŁAD BIOLOGII CZŁOWIEKA, UNIWERSYTET WROCŁAWSKI

Rok 2022 okazał się rokiem wyjątkowo pracowitym przede wszystkim pod względem naukowym. W Zakładzie Biologii Człowieka Uniwersytetu Wrocławskiego prowadzono badania o zróżnicowanej tematyce, które nadal są kontynuowane. Zespół prof. Bogusława Pawłowskiego prowadził prace związane z realizacją grantu NCN pod tytułem: „Kondycja biologiczna mężczyzn w średnim wieku jako wskaźnik zdolności organizmu do poniesienia fizjologicznych kosztów maskulinizacji”; dr hab. Monika Krzyżanowska wraz ze swoją doktorantką panią mgr Katarzyną Górecką badała osoby zgłaszające się do udziału w wewnętrznym projekcie dotyczącym wieloaspektowej analizy zjawiska menopauzy; dr Wioletta Nowaczewska kontynuowała prace dotyczące kilku projektów naukowych poświęconych analizom ludzkich szczątków kostnych (między innymi zmianom patologicznym obserwowanym na kościach), także inni pracownicy Zakładu Biologii Człowieka wykazali się wysokim poziomem aktywności naukowej, co znalazło swoje odzwierciedlenie w nowych bardzo dobrych publikacjach.

W tym roku prowadzono także intensywne prace nad przygotowaniem nowej odsłony Muzeum Człowieka działającego przy Zakładzie Biologii Człowieka, w które były bezpośrednio zaangażowane takie osoby jak: dr Krzysztof Książkiewicz, dr Joanna Zych i dr Wioletta Nowaczewska. Muzeum wyróżnia się nowoczesnością oraz wspaniałą oprawą artystyczną wielotematycznej wystawy, której przygotowanie jest kontynuowane.

27 października odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej pani mgr Malwiny Goździk pod tytułem: „Morfologiczne wskaźniki feminizacji a autoimmunologiczne zapalenie tarczycy typu Hashimoto u kobiet”. Praca pani Malwiny była zrealizowana pod opieką dr hab. Wiolety Umławskiej prof. UW r oraz dr Agnieszki Żelaźniewicz pełniącej funkcję promotora pomocniczego. Praca została oceniona bardzo dobrze z wnioskiem o wyróżnienie.

Serdecznie gratulujemy nowej Pani Doktor!

SKN Antropologów KOSTKA, którego opiekunem jest dr Wioletta Nowaczewska, działało bardzo prężnie. Członkowie koła brali udział w wykopaliskach archeologicznych prowadzonych w Starorypinie oraz w wielu innych wydarzeniach, także aktywnie uczestniczyli w Dolnośląskim Festiwalu Nauki. Łącznie w ramach wspomnianego festiwalu odbyły się cztery spotkania - prezentacje multimedialne wraz z pokazami. Frekwencja dopisała!

Wydarzenia te zostały przeprowadzone przez następujące studentki Wydziału Nauk Biologicznych UW r: Aleksandrę Walentę, Martę Górską, Karolinę Urbańską, Maję Pietras,

Malwinę Łuczkę, Marię Romańczuk, Katarzynę Kozak i Magdalenę Zaworską przy aktywnym współuczestnictwie i organizacji dr Wioletty Nowaczewskiej.

Tematy wykładów z pokazami:

„Od szyjnych po te stanowiące element kości krzyżowej – czyli rzecz o cechach ludzkich kręgów budujących poszczególne odcinki kręgosłupa i o tym, jak łatwo rozpoznać ich poszczególne typy”

„Tajemnicze cechy ludzkich czaszek (bardzo duże lub małe otwory w kościach, dodatkowe kostki, szwy lub guzki), możemy je pomylić ze zmianami patologicznymi lub śladami po trepanacji, którymi nie są – czym więc są i jak wyglądają i czy rzeczywiście są wyjątkowe?”

„Silnie starte powierzchnie koron zębów, szwy czaszkowe, które stają się „niewidoczne”, bezzębne żuchwy przypominające podkowę i bardzo cienkie „ściany” trzonów kości naszych kończyn – rzecz o starzejącym się szkielecie ludzkim”

„Perforacje trzonów kręgów, ubytki kości w czaszce, guzki i wyrośla kostne widoczne na powierzchni kości sklepienia czaszki – czyli słów kilka o wybranych przykładach zmian patologicznych widocznych na kościach ludzkich”

Publikacje

Żelaźniewicz A, Nowak-Kornicka J, Osochocka A, Pawłowski B. 2022. Perceived facial age and biochemical indicators of glycemia in adult men and women. *Scientific Reports* 12(1):1-10. DOI:10.1038/s41598-022-14555-6

Kubicka M, Balzeau A, Kosicki J, Nowaczewska W, Haduch E, Spinek A, Piontek J. 2022. Variation in cross-sectional indicator of femoral robusticity in *Homo sapiens* and Neandertals *Scientific Reports* 12(1):1-13. DOI:10.1038/s41598-022-08405-8.

Nowaczewska W, Kubicka AM, Piontek J, Biecek P. 2022. The meaning of the shape of the frontal bone, facial retraction and prognathism for the degree of gracilisation of the supraorbital region in *Homo sapiens*. *Anthropologischer Anzeiger* 79(3):341-360. DOI:10.1127/anthranz/2022/1497.

Żurek G, Danek N, Żurek A, Nowak-Kornicka J, Żelaźniewicz A, Orzechowski S, Stefaniak T, Nawrat M, Kowal M. 2022. Effects of Dominance and Sprint Interval Exercise on

Testosterone and Cortisol Levels in Strength-, Endurance-, and Non-Training Men.
Biology-Basel 11(7):1-11. DOI:10.3390/biology11070961.

Wronka I, Kliś K. 2022. Effect of air pollution on age at menarche in polish females, born 1993-1998. *Scientific Reports* 12(1):1-7. DOI:0.1038/s41598-022-08577-3

Górecka K, Krzyżanowska M. 2022. Prevalence of menopausal hormone therapy and alternative methods, health benefits experienced by peri- and postmenopausal Polish women. *Menopause Review-Przegląd Menopauzalny* 21(1):27-36. DOI:10.5114/pm.2022.113731.

Wioletta Nowaczewska

ZAKŁAD ANATOMII PRAWIDŁOWEJ, UNIWERSYTET MEDYCZNY WE WROCŁAWIU

Paweł Dąbrowski, dr n. biol., antropolog, odontolog, anatom

Publikacje

1. Dąbrowski P, Kulus MJ et al., 2022. Nutritional reconstruction in an early modern population: searching for a relationship between dental microwear and bone element composition. *Annals of Anatomy-Anatomischer Anzeiger* 240:151884. DOI:10.1016/j.aanat.2021.151884.
2. Mączka G, Kulus M, Grzelak J, Dąbrowski P. 2022. Morphology of the antegonial notch and its utility in the determination of sex on skeletal materials. *Journal of Anatomy* 241(4):919-927. DOI:10.1111/joa.13731.
3. Mączka G, Kulus M, Grzelak J, Dąbrowski P. 2022. Symmetry and asymmetry of the antegonial notch. *Symmetry-Basel* 14(8):1558. DOI:10.3390/sym14081558.
4. Mierzwa D, Olchowy C, Olchowy A, Dąbrowski P. et al. 2022. Botox therapy for hypertrophy of the masseter muscle causes a compensatory increase of stiffness of other muscles of masticatory apparatus. *Life* 12(6):840. DOI:10.3390/Life12060840.

Aktualnie realizowane projekty

NCN 2017/25/B/HS3/02006: „ U progu industrializacji- ocena dobrostanu mieszkańców wczesno nowożytnego Wrocławia w ujęciu interdyscyplinarnym”.

Projekt międzyuczelniany: UMW-UP we Wrocławiu: „ Patologie kostne w zbiorach osteologicznych UMW we Wrocławiu”.

Współpraca naukowa

Southern Cross University, Lismore, Australia; Vrije Universiteit Amsterdam, Netherlands; Universita di Sapienza, Rome, Italy; Friedrich Alexander University Erlangen-Nürnberg, Erlangen, Germany; Instytut Geologii PAN, Warszawa; Pracownia Biobank, Uniwersytet Łódzki, Łódź; Laboratorium Izotopowe, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań; Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Wrocław ; Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Wrocław

dr Paweł Dąbrowski

ODDZIAŁ RZESZOWSKI PTA

INSTYTUT ARCHEOLOGII, UNIWERSYTET RZESZOWSKI

Udział w konferencjach

1. 07 – 08.10.2022 11th Symposium of the International Society for the History of Radiology (ISHRAD), Kraków,
referat anglojęzyczny: Rogóż J., Truskiewicz A., Szmyd P. Pilszyk J. „Human burials in vessels – computed tomography, archaeology and anthropology”
2. 21 – 23.09.2022 XLVIII Konferencja Polskiego Towarzystwa Antropologicznego: Antropologia Bez Granic: Nowe Możliwości, Nowe Wyzwania, Łódź,
referat: Rogóż J. „Nowożytnie skupiska kości w analizach antropologicznych i badaniach interdyscyplinarnych”
3. 07 – 08.07.2022 Ogólnopolska Konferencja Naukowa TechGENalia, Warszawa,
referat: Truskiewicz A., Rogóż J., Bober Z., Ożóg Ł., Uchman D. „Prześwietlić przeszłość- radiologia w służbie nauce i sztuce”

Na tegorocznej konferencji Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w Łodzi wygłoszony został referat pt. „Nowożytnie skupiska kości w analizach antropologicznych i badaniach interdyscyplinarnych”. Zagadnienie to zaprezentowano m.in. na przykładzie badań ludzkich szczątków z Biecza, woj. małopolskie.

Badania archeologiczne i antropologiczne budziły zainteresowanie lokalnych władz oraz mieszkańców miasta. W dniu 3 listopada 2022 roku odbyła się podniosła uroczystość powtórnego pochówku szczątków. Wydarzenie organizowało Muzeum Ziemi Bieckiej oraz Klasztor OO. Franciszkanów Reformatów w Bieczu.

Pierwszym etapem wydarzenia był panel naukowy, w trakcie którego głos zabrali Dyrektor Muzeum Ziemi Bieckiej dr Paweł Kocańda, Burmistrz Biecza Mirosław Wędrychowicz oraz Gwardian klasztoru Reformatów O. Tomasz Michalik. Następnie przedstawiono wyniki badań archeologicznych i antropologicznych, referowane przez dr Joannę Rogóż z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz dr. Pawła Kocańdę.

Następnie po uroczystej Mszy Świętej szczątki złożono do klasztornej krypty. Podkreślić należy, że był to pierwszy pochówek w kryptach bieckiego klasztoru od 1783 roku.

Biecz, zwany „małym Krakowem”, to królewskie miasto, z bogatą historią i licznymi zabytkami. Badania archeologiczne z 2017 roku doprowadziły do odkrycia szczątków kilkudziesięciu osób, dzieci i dorosłych, pochowanych na cmentarzu przykościelnym, otaczającym nieistniejący obecnie kościół św. Jakuba, wzmiankowany po raz pierwszy w 1450 roku. W 1624 roku świątynia ta została przekazana przybyłym do Biecza zakonnikom z klasztoru Reformatów, którzy przez kilkanaście lat nią zarządzali, następnie przenieśli się na teren pobliskiego zamku. Badania radiowęglowe i kwerenda źródłowa dały podstawy do określenia chronologii pochówków na XVII wiek. Ludzki

W przygotowaniu publikacja autorstwa dr. Pawła Kocańdy oraz dr Joanny Rogóż, w której przedstawione zostaną wyniki badań.

dr Joanna Rogóż

ODDZIAŁ BYDGOSKI PTA

Ogólnoświatowa pandemia oraz obecna sytuacja geopolityczna wyraźnie wpłynęły na aktywność członków naszego oddziału, zarówno w zakresie organizacji i udziału w konferencjach naukowych jak również działalności na rzecz środowiska, a także na dalsze zmniejszenie liczby członków. Podobnie jak w minionym roku, członkowie oddziału swą działalność ograniczyli do prac związanych z publikacją wyników zrealizowanych badań. W tym zakresie wartym uwagi jest fakt pełnienia funkcji redaktora gościnnego w wydaniu specjalnym czasopisma *International Journal of Environmental Research and Public Health (Sports and Health Training – a multidimensional Approach)* (IF: 4.614) przez zastępcę przewodniczącego naszego koła dr Bartłomieja Niespodzińskiego. Tegorocznym efektem działalności naukowo-badawczej członków naszego oddziału są publikacje zamieszczone w poniższym wykazie.

Publikacje

1. Drózdź R, Pasek M., Zając M, Szark-Eckardt M. 2022. Physical Culture and Sports as an Educational Basis of Students' Healthy Physical Activities during and Post-Lockdown COVID-19 Restrictions. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(18):11663.
2. Nowak MA, Kolbowicz M, Kuska M, Sygit K, Sygit M, Nowak L, Kotarska K. 2022. The Intensity of the Health Behaviors of People Who Practice Wheelchair Basketball, Wheelchair Rugby and Para-Rowing. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19:7879.
3. Pasek M, Bendikova E, Kuska M, Żukowska H, Drózdź R, Olszewski-Strzyżowski DJ, Zając M, Szark-Eckardt M. 2022. Environmental Knowledge of Participants' Outdoor and Indoor Physical Education Lessons as an Example of Implementing Sustainable Development Strategies. *Sustainability* 14(1):544.
4. Humińska-Lisowska K, Mieszkowski J, Kochanowicz A, Bojarczuk A, Niespodziński B, Brzezińska P, Stankiewicz B, Michałowska-Sawczyn M, Grzywacz A, Petr M, Cięszczk P. 2022. Implications of Adipose Tissue Content for Changes in Serum Levels of Exercise-Induced Adipokines: A Quasi-Experimental Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(14):8782.
5. Mieszkowski J, Brzezińska P, Stankiewicz B, Kochanowicz A, Niespodziński B, Reczkowicz J, Waldziński T, Kacprzak B, Siuba-Jarosz N, Petr M, Antosiewicz J. 2022.

- Direct Effects of Vitamin D Supplementation on Ultramarathon-Induced Changes in Kynurenine Metabolism. *Nutrients* 14(21):4485.
6. Niespodziński B, Mieszkowski J, Sawczyn S, Kochanowicz K, Szulc A, Zasada M, Kochanowicz A. 2022. Elbow Joint Position and Force Senses in Young and Adult Untrained People and Gymnasts. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(13):7592.
 7. Kuska M, Nowak MA, Żukowska H, Pasek M, Szark-Eckardt M. 2022. Health Behavior of People Over 60 and Their Dependence on Socio-Economic Factors *Research on Ageing and Social Policy* 10(1):1-20.
 8. Piekorz Z, Radziwińska A, Lewandowski A, Ossowski R. 2022. Quality of life in yoga practitioners—research conducted on a population of Polish yogis. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19:12023. DOI:10.3390/ijerph191912023.
 9. Lewandowski A, Piekorz Z, Sarwińska J, Siedlaczek M. 2022. Long-Term Trends in Changes in Physical and Motor Development Observed among Physiotherapy Students from Bydgoszcz in 2011–2020. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19:14444. DOI:10.3390/ijerph192114444.

Andrzej Lewandowski

XLIX Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego Gdańsk 20-22 września 2023

Antropologia - nauka interdyscyplinarna

KOMUNIKAT II

Oплата konferencyjna

Członkowie PTA, którzy uregulowali składki członkowskie za lata 2020-2022 do 31.12.2022r:

- opłata za **pełny czynny udział** wynosi: **690 PLN**
opłata obejmuje: udział w sesji plenarnej, plakatowej i sesjach tematycznych, materiały konferencyjne, certyfikat uczestnictwa, przerwy kawowe, obiady (20-22.09. 2022), spotkanie towarzyskie w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku - Spichlerz Błękitny Baranek, ul. Chmielna 53 (21.09.2023r.)
- opłata za **częściowy czynny udział** wynosi: **560 PLN**
opłata obejmuje: udział w sesji plenarnej, plakatowej i sesjach tematycznych, materiały konferencyjne, certyfikat uczestnictwa, przerwy kawowe, obiady (20-22.09. 2023r.)

Opłatę uczestnictwa uiszczają również współautorzy referatu, jeżeli chcą otrzymać materiały konferencyjne, certyfikaty oraz uczestniczyć w obiadach i spotkaniu towarzyskim.

Pozostali uczestnicy:

- opłata za **pełny czynny udział** wynosi: **750 PLN**
opłata obejmuje: udział w sesji plenarnej, plakatowej i sesjach tematycznych, materiały konferencyjne, certyfikat uczestnictwa, przerwy kawowe, obiady (20-22.09. 2022), spotkanie towarzyskie w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku - Spichlerz Błękitny Baranek, ul. Chmielna 53 (21.09.2023r.)
- opłata za **częściowy czynny udział** wynosi: **620 PLN**
opłata obejmuje: udział w sesji plenarnej, plakatowej i sesjach tematycznych, materiały konferencyjne, certyfikat uczestnictwa, przerwy kawowe, obiady (20-22.09. 2023r.)

Opłatę uczestnictwa uiszczają również współautorzy referatu, jeżeli chcą otrzymać materiały konferencyjne, certyfikaty oraz uczestniczyć w obiadach i spotkaniu towarzyskim.

Członkowie Honorowi PTA:

- nie uiszczają opłaty konferencyjnej

Oплата konferencyjna – numer konta:

Opłatę konferencyjną należy wpłacić na niżej podane konto **do dnia 21.04.2023.**

Numer konta, na które prosimy uiszczać opłaty uczestnictwa w konferencji XLIX PTA w dniach 22-23 września 2023 w Gdańsku:

96 1090 1447 0000 0001 3758 2058

Ważne! W tytule wpłaty proszę obowiązkowo wpisywać **Imię i nazwisko** oraz **“Konferencja PTA Gdańsk 2023”**

Formularz zgłoszenia uczestnictwa oraz wymogi redakcyjne dotyczące streszczeń prezentowanych prac

Szczegółowe informacje znajdują się na stronie Polskiego Towarzystwa Antropologicznego w zakładce: **Zgłoszenia**

<http://ptantropologiczne.pl/konferencje/konferencja-pta/>

Noclegi:

Uczestnicy konferencji samodzielnie dokonują rezerwacji noclegu. Z uwagi na wzrastające ceny i ograniczoną liczbę miejsc w „rozsądnej cenie” sugerujemy wcześniejsze dokonanie rezerwacji.

Propozycja miejsca noclegowego:

Adres	kontakt	Lokalizacja
Villa Palladium ul. J.Czyżewskiego 20, 80-336	tel: (58) 354 04 40 tel: 790 202 984 tel: 790 202 982 e-mail: ezerwacja@villapalladium.com	W bezpośrednim sąsiedztwie AWFIS 190 m - 1min.
Hotel Oliwski ul. Piastowska 1 80-332 Gdańsk	tel: (58) 7616666 e-mail: recepcja@oliwski.pl	 1.1 km - 14 min. autobus linia 122 – ok.9 min. Przystanki: Oliwa pętla tramwajowa → Opacka → Górskiego (AWFiS) autobus linia 117 – ok.15 min. Przystanki: Oliwa pętla tramwajowa → Cystersów → Cmentarz Oliwski → Sarnia → Bobrowa (AWFiS) -przez ul. Józefa Czyżewskiego 2,1 km – 6 min. -przez Aleję Grunwaldzką 2,4 km – 6 min. w pobliżu: dworzec PKP Gdańsk Oliwa – 500m Park Oliwski – 650 m Katedra Oliwska – 650 m plaża Jelitkowo – 2,8 km